

PRAETEREA. Tert. lib. 2. aduersus Martionē docet, quod est necessarius timor seruilis. Ait enim. Denique timor iudicij ad bonum, non ad malum pertinet. Non sufficiebat bonum ipsum cōmendare: sed necessaria est vis aliqua, quæ etiā nolentes inducat ad bonum.

DE hac materia & quidem utili, nō solum aduersus Luthærum, sed ad theologos nos diximus multa in secunda. 2. q. 19. arti. 4. cum ageremus de spe. Vbi. S. Thom. quærit, an timor seruilis sit bonus.

EST igitur bonum timore poenarum & minarum conuerti ad Dominum. Vnde & Tertulianus vbi supra sic ait. Horremus terribiles minas creatoris & vix à malo auellimur. Quid si nihil minaretur.

ET credo, quod propterea Luthærus & hæretici isti non conuertuntur: quia non considerant poenas inferni, nec timent.

ERGO vera est & catholica conclusio nostra, quod timor seruilis est bonus & dolor de peccatis propter poenas inferni. Dolere de peccatis ne damneris, sanctum est & salubre: licet non sufficiens ad gratiam consequendam.

VNDÉ August. tractatu. 3. super primam canonicam loā. sic ait. Ecce quid promittit Dominus, vitam æternam, ecce quid minatur Deus, ignem æternum. Illud nondum amas. s. vitam æternam, hoc time, id est, ignem æternum. Vbi (vt vides) nobiscum consentit August.

PRAETEREA. Idem Augu. tractatu. 9. super eādē epistolam, super illud verbum, Mortificate membra vestra, &c. dicit, quod ille dicitur mortificare membra, qui cohibet membra à male faciendo timore poenarum.

SED arguit Luthæ. pro suo errore. Quia Ioannes (inquit) in prima canoni. dicit. Timor non est in charitate. Ergo repugnat charitati, & per consequens est peccatum.

AD HOC respondet ibidem Augu. quod Ioan. intendit, quod timor nō est in charitate perfecta: quia illa foras mittit timorē. Sed incipiat timor: quia initium sapientiæ timor Domini: cū autem charitas incipit habitare, tum pellitur timor per quē intrauit. Quantū enim illa crescit, hic decrescit, & quantum illa fit interior, timor mittitur foras. Maior charitas, minor timor, minor charitas, maior timor. Si autem nullus sit timor, non est qua intret charitas. Et tandem dicit Aug. nullus est, qui possit minari ignem æternū, nisi Dominus. Exhorresce, quod minatur Omnipotens. Hæc ille. Et esto timor seruilis nullo modo esset cum charitate, est laudabilis: quia est via & optima dispositio ad charitatem.

PRAETEREA. Pro nobis est Magist. sententiarum in. 3. distin. 34. vbi adducit pro hoc multa testimonia. Constat igitur, sacræ paginæ testimonijs, & sanctorū, quod timor seruilis est bonus, & multum vtile, atque laudabile est, de peccatis

dolere, propter hoc, ne damneris.

PRAETEREA. Hoc ipsum ratione sic ostendo. Timere malum, est naturale homini. Natura autem nō inclinatur ad malum. Ergo ille timor mali, qui est ex inclinatione naturali, est bonus. Maior patet experientia. Minor probatur: quia Deus est autor naturæ. Ergo inclinatio illa naturalis mala nō est nec ad malum: quia alias Deo imputaretur. Sicut si lapis descēdendo deorsum, peccaret: imputaretur Deo, qui dedit illam inclinationem lapidi. Et ex hoc. S. Thom. dicit, quod Angelus in primo instanti non potuit peccare: quia primus actus est amor sui, & cum ad amorē sui inclinatur naturaliter, si esset malus imputaretur Deo, qui dedit Angelo talem inclinationē. Sic ergo timere malū, est à naturali inclinatione. Ergo est bonus. Vnde sequitur, quod implere præcepta Dei timore poenarū, ne. s. vadas in infernum, est bonum: quia talis volitio vel actus, est ex obiecto bono. Ergo est bona.

SECUNDO arguitur sic. Velle vitare poenas inferni, est bonum. Ergo licite quis vult omnia media necessaria ad vitandum poenas æternas. Sed seruare præcepta Dei, & dolere de peccato, sunt media necessaria ad vitandas poenas æternas. Ergo licite quis vult seruare præcepta timore poenarū, & licite dolet de peccatis timore poenarum.

TER TIO. Illa volitio sequitur necessario ex volitione bona. Ergo est bona. Probatur antecedens. Volitio finis cum cognitione medijs necessarijs ad ipsum finem, necessitat ad volitionem medijs. Si ergo quis velit cauere poenas inferni & iudicat esse necessarium seruare præcepta Dei, illa volitio seruandi præcepta erit bona propter cauendas poenas. Hæc est communis opinio theologorum, & peculiariter Boneuent. in. 3. d. 34. q. 2. artic. 2. vbi expresse dicit, quod qui timet poenas inferni, facit bene, & est bonus actus.

QVARTO. Iste actus voluntatis, volo implere præcepta Dei timore poenarum inferni, est bonus ex obiecto, non habens malam circumstantiam: quia seruare præcepta est bonum, timor poenarum non est malus, sed bonus & præceptus, vt patet ex supradictis. Ergo est bonus actus.

SECUNDO arguit Luthæ. Qui detestatur peccata propter poenas inferni, plus odit poenas inferni quam peccata. Hoc autem est illicitum. Ergo ille actus est malus. Maior probatur ex Arist. 1. poste. capitulo quarto. Propter quod vnum quodque tale, & illud magis. Et illa regula maximæ tenet in actibus voluntatis: si enim diligis magistrum præcise propter filium, magis diligis filium. Ergo ita erit in odio: quia si habes magistrum odio propter filium, plus odisti filium. Minor, quod detestari peccata propter poenas inferni sit illicitum, probatur: quia quicumque haberet hanc volitionem, vtrunque volo detestari & detestor, scilicet peccatum & poenas inferni, sed

sed potius vellem incidere in peccatum quam in poenas inferni, peccaret mortaliter. Sed ille qui dolet de peccatis propter poenas, plus odit poenas quam peccata. i. potius incidere in peccata quam in poenas, si daretur ei optio. Ergo peccat mortaliter. Ergo non est licitum dolere de peccatis propter poenas inferni.

AD HOC argumentum distingo maiorem: quia dupliciter potest quis detestari peccata propter poenas. Vno modo formaliter, id est, plus volo incidere in peccatū quam in poenas: hoc est, faciēdo cōparationē inter peccatū & poenas, quod dicitur à theologis appreciativē siue affectivē.

ALIO modo cōtingit quod plus detestetur poenas quam peccata, virtualiter, id est, non formaliter, non faciēdo cōparationem, sed quod solū habeat istum actum, volo servare praecepta propter poenas inferni, & si nihil aliud habeat, est bonus & laudabilis actus: quāvis Deus scit, quod est ita fragilis, quod si se offerret occasio, potius offenderet Deum, quam subiret poenas: vel si fecisset illam cōparationem, potius offenderet Deum, quam subiret illas poenas, Deus scit hoc: sed ille non facit illam cōparationem, sed simpliciter bona fide cogitans de poenis inferni vult servare mandata Dei, ut caueat ab illis: optime agit. Sicut enim existens in gratia conuerso odit plus peccatum absolute quam poenas non faciēdo cōparationem formaliter: quia ipse nunquam cogitavit nec cogitat de hoc, an. s. si se offerret casus in quo deberet vel subire poenas vel offendere Deum, quid potius eligeret: & esto ita esset, quod si se offerret talis casus potius eligeret peccare quā subire poenas, nihilominus quia ipse nō cogitavit de hoc, sed absolute servat mādata Dei, non perdit gratiam, sed manet in illa: quia nullus dānatur propter illas cōditionales. s. si esset occasio, ego peccassem, nisi peccet de facto. Sic iste actus volo servare mādata Dei ne vadā in infernū, est bonus actus absolute, nō curando de illis conditionalibus, si oporteret subire poenas aut frāgere praeceptū Dei, quid fecissem: &c.

VNDE colligo, quod timor servilis qui est timor poenarum potest simpliciter & secundum se considerari, & sic sanctus & laudabilis est. SECVNDO potest considerari mixte, ut annexam habet aliquam iniquam mentis preparationem: nempe, quia ille timens potius frangeret legem, si non essent poenae inferni, quam absteret à peccato. Et tunc ille timor malus est, non de se, sed vitiatur ab illa iniqua mētis preparatione.

Articulus sextus.

Utrum poenitentia sit prima virtutum.

DS EXTVM sic proceditur. Videtur, quod poenitentia sit prima virtutum: quia super illud Math. 3. Poenitentiam agite, dicit glosa. Prima virtus est, per poenitentiam punire veterem hominem & vicia odire.

PRÆTEREA. Recedere à termino prius esse videtur, quam accedere ad terminū. Sed omnes alie virtutes pertinere videntur ad accessum ad terminum (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum) poenitentia autem videtur ordinari ad recessum à malo. Ergo poenitentia videtur esse prior omnibus alijs virtutibus.

PRÆTEREA. Ante poenitentiam est peccatum in anima. Sed simul cum peccato nulla virtus anime inest. Ergo nulla virtus est ante poenitentiam: sed ipsa videtur esse prima, quae alijs aditum aperit, excludendo peccatum.

SED CONTRA est, quod poenitentia procedit ex fide, spe, & charitate: sicut iam dictum est. Non ergo est poenitentia prima virtutum.

RESPONDEO dicendū, quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quātum ad habitus: quia cū virtutes sint connexae (ut in secunda parte habitū est) omnes simul incipiūt esse in anima. Sed dicitur una earum esse prior altera ordine naturae, qui consideratur ex ordine actuum: secundum. s. quod actus unius virtutis presupponit actum alterius virtutis. Secundum hoc igitur dicendum est, quod actus quidam laudabiles etiam tempore procedere possunt actum & habitum poenitentiae: sicut actus fidei & spei in formium, & actus timoris servilis. Actus autem & habitus charitatis simul sunt tempore cum actus & habitu poenitentiae & cum habitibus aliarum virtutum. Nam (sicut in secunda parte habitū est) in iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in Deum (qui est actus fidei per charitatē formatus) & motus liberi arbitrij

arbitrij in peccatum, qui est actus poenitentiae. Horum tamē duorum actuum, primus naturaliter praecedit secundum: nam actus virtutis poenitentiae est contra peccatum ex amore Dei. Vnde primus actus est ratio & causa secundi, sic igitur poenitentia non est simpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturae: quia secundum ordinem naturae simpliciter praecedunt ipsam virtutes theologicae. Sed quantum ad aliquid est prima inter ceteras virtutes ordine temporis quantum ad eius actum: qui primus occurrit in iustificatione impij. Sed ordine naturae videntur esse aliae virtutes priores: sicut quod est per se, est prius eo quod est per accidens: nā aliae virtutes per se videntur esse necessariae ad bonum hominis, poenitentia autem supposito quoddā .f. peccato praesistenti: sicut etiā dictū est circa ordinem sacramenti poenitentiae ad alia sacramenta praedicta.

AD PRIMUM ergo dicendū, quod glossa illa loquitur quantum ad hoc quod actus poenitentiae primus est tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

AD SECUNDUM dicendum, quod in motibus successivis recedere à termino est prius tempore, quā peruenire ad terminum, & prius natura, quantum est ex parte subiecti, siue secundum ordinem causae materialis: sed secundum ordinem causae agentis & finalis, prius est peruenire ad terminū. Hoc enim est, quod primo agens intendit. Et hic ordo praecipue attenditur in actibus animae: ut dicitur in .2. Physicorum.

AD TERTIUM dicendum, quod poenitentia aperit aditum virtutis, expellēdo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quae sunt naturaliter priores. Ita tamen aperit eis aditum, quod ipsae simul intrant cum ipsa. Nam in iustificatione impij simul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, est remissio culpae & infusio gratiae, cum qua simul infunduntur omnes virtutes: ut in secūda parte habitum est.

IN HOC art. 6. ponit. S. Tho. multas propositiones. Quarum prima est. Virtutes quo ad habitus, omnes simul tempore incipiunt esse. Probatur: quia virtutes sunt connexae. Ergo non est vna sine alijs.

SECUNDA propositio est. Dicitur vna virtus prior alia ordine naturae, quia ordo habituum sumitur ex ordine actuum. Probatur: quia actus vnius virtutis praesupponit actum alterius virtutis: ut actus charitatis praesupponit actum fidei.

TERCIA conclusio est. Actus aliqui laudabiles, tempore praecedunt actum & habitum poenitentiae. Probatur: quia actus fidei & spei informiū & actus timoris seruilis sunt laudabiles, & praecedunt etiam habitum poenitentiae: quia poenitentia, cum sit virtus infusa (ut supra diximus) non potest esse cum peccato mortali.

QUARTA propositio. Actus & habitus charitatis simul sunt tempore cū actu & habitu poenitentiae, & cum habitibus aliarum virtutum. Probatur: quia in iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei charitate formatus, & est motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus poenitentiae.

QUINTA propositio est. Horum duorum actuum praedictorum, primus praecedit naturaliter secundum. Probatur: quia actus virtutis poenitentiae est contra peccatum ex amore Dei. Ergo primus actus est ratio & causa secundi.

SEXTA propositio est. Poenitentia quo ad actus nō est prima virtutum nec ordine temporis, nec ordine naturae. Probatur: quia secundum ordinem naturae simpliciter praecedunt ipsam virtutes theologicae.

SEPTIMA propositio est. Poenitentia quantum ad actū est prius tempore alijs virtutibus moralibus. Probatur: quia in iustificatione impij prius occurrit, quam occurrant aliae morales virtutes.

OCTAVA propositio est, quod ad habitus aliae virtutes sunt prius natura ipsa poenitentia. Probatur: quia illud quod est per se, est prius eo quod est per accidens. At aliae virtutes per se sunt necessariae ad bonū hominis. Poenitentia autem nō est necessaria, nisi supposito peccato. Ergo quo ad habitus ordine naturae prius sunt aliae virtutes ipsa poenitentia. Haec. S. Thomas.

EX HIS propositionibus tres sunt principales. Quarum prima est. Quantum ad infusionē, poenitentia simul infunditur cum alijs, nec est prior nec posterior. Sed tamē licet simul infundatur, vna est prior alia, ratione actuum: sicut dicitur de charitate & fide, quod fides est prior charitate, licet nō perfectione: sed quia actus fidei praesupponitur ad actū charitatis. Et ideo illa virtus dicitur prior alia, cuius actus praesupponitur ad actum alterius.

SECUNDA propositio est. Poenitentia est posterior fide & spe & charitate. Probatur: quia dictū est, quod naturalis ordo perueniendi ad poenitentiam

nitentiam veram, est quod prius est actus fidei, secundo actus spei, & tertio amor Dei, & deinde actus timoris filialis. s. detestari peccatū propter reuerentiam Dei. Tunc sic. Amor Dei praecedit poenitentiam. Ergo est prior poenitentia, & sic dic de fide & spe: quia actus fidei & spei praecedunt poenitentiam.

TERTIA propositio. Penitentia quantum ad actū potest esse prior alijs virtutibus moralibus: quia prius occurrit in iustificatione impij, quam alia virtutes morales.

Dubium
unicum.

DUBITATUR circaprimā ppositionē principālē, an poenitentia sit habitus infusus, vel an sit acquisitus. Et licet de hoc ex parte actū sit à nobis supra in hac. q. ar. 3. addemus tamen aliqua hic. Videtur igitur quod sit acquisitus: quia ex frequentatis actibus poenitentiae ex eo quod viribus naturalibus, eo modo quo quis potest dolere de peccatis, secluso auxilio speciali, frequenter dolet, generabitur aliquis habitus, qui inclinabit ad similes actus, et ille habitus est bonus. Ergo est virtus poenitentiae. Ergo poenitentia est acquisita. Et quidem si concedas hoc. Ergo poenitentia est prior fide, spe, & charitate. Ergo male dicit sanct. Tho. quod virtutes theologales sūt priores, ad minus quoad actus, ipsa poenitentia: quia potius poenitentia est prior alijs.

AD HOC Durā. in. 4. d. 14. q. 1. & 2. dicit, quod poenitentia est acquisita & non infusa. Nam ipse negat omnes virtutes infusas praeter theologicas. Et Sco. in. 4. d. 14. q. 3. propter factam rationem dicit, quod est virtus acquisita.

EGO autem dico ad hoc, quod poenitentia vera, quae potest elicere actum, quo peccator consequitur gratiam Dei, ita est infusa, quod nullo modo potest esse acquisita, & oppositum est haeticū. s. dicere quod ex naturalibus possumus illā acquirere. Hae est. S. Tho. hic. s. quod poenitentia sit infusa virtus: quia dicit in. 1. conclusionē quod omnes incipiūt simul esse in anima, & in art. 5. praecedenti dixit expresse quod a Deo principaliter infundebatur, & ego probavi late art. praecedenti quod poenitentia sit virtus infusa. Et adhuc probo. Nā poenitentia est ad aliquem actum nobis supernaturalem. s. ad illum dolorem perfectum, quo peccator sanctificatur, ad quem naturaliter secundum fidē nullus potest venire. Ergo est infusa virtus. Ergo aut non est ponenda poenitentia habitualis, vel si ponatur, necessario est ponenda infusa: ita quod est donū Dei, & non potest via aliqua naturali acquiri.

SECUNDO dico, quod doctores scholastici cōmuniter, praeter Durā. ponunt virtutes infusas & acquisitas: ita quod est temperantia infusa & alia acquisita, & sic de fortitudine & alijs.

SED est notandum cum Caie. hic in suis cōmentarijs, quod duplex est virtus acquisita, & duplex infusa. Altera de per se, & altera de per accidens.

De per se infusa dicitur illa virtus quam nos non

possumus acquirere ex naturalibus, sed datur nobis à Deo ad aliquos actus supernaturales qui sūt necessarii ad foelicitatem consequendam & nos ex naturalibus non poteramus illa opera facere, & talis est poenitentia infusa virtus de per se: quia est ad actum quem non poteramus ex nobis. Per accidens autem dicitur virtus infusa illa quam nos poteramus acquirere successa temporis, sed in instāti dat nobis illam Deus, vt temperantia, & scientiae datae Adamo.

ET ad argumentum Scoti, quia ex illis actibus nostris. s. ex illis doloribus de peccatis frequentatis generatur habitus bonus, Concedo antecedens, sed nego consequentiam, quod ille habitus sit vera & perfecta poenitentia quae est virtus vera de qua tractamus. s. sufficiens ad reponendum hominem in gratia: quia alias naturaliter venient homines ad gratiam. Nam ille habitus sic acquisitus, etsi sit bonus, non tamen est vera virtus, nec peruenit illa sua bonitas ad rationē virtutis: quia non potest facere actum perfectum, quia actus poenitentiae est satisfacere Deo & placare illum & constituere nos in gratia Dei, quae non possunt esse ab habitu acquisito: quia ad hanc requiritur gratia & auxilium speciale Dei: poenitentia autem acquisita non requirit gratiam, immo potest esse in vno gentili: sicut dicitur de charitate, quod licet ex actibus nostris possit generari aliquis habitus charitatis: ille tamen habitus non est perfecta charitas: quia ex illo non possumus diligere Deum super omnia, ad quam dilectionem super omnia, requiritur charitas infusa. Et ita dicatur de fide, quod ex actibus nostris credendi generatur aliquis habitus, sed non erit virtus, licet sit bonus habitus.

SED contra. Temperantia & fortitudo acquisita est vera virtus. Ergo etiam charitas & poenitentia. Nego consequentiam: quia temperantia acquisita est vera virtus, quia sufficit ad actum perfectum temperantiae, nempe moderari delectationes gustus & tactus, & ad perfectionem illius virtutis, nihil aliud requiritur: quia illa est tota perfectio illius virtutis: sed ad poenitentiam requiritur longe maior perfectio, & tanta, quod viribus naturae non possumus ad illam peruenire sine Dei auxilio.

PRAE TEREA. Dubitatur circa illud quod S. Tho. dicit, quod virtutes theologicae praecedunt poenitentiam quantum ad actum. An hoc sit verū? **AD** quod dico, quod de fide & spe certum est quod praecedunt poenitentiam: quia sunt cū peccato mortali, sed de charitate non est ita certū. **SED** arguitur sic. Contritio, natura praecedit infusionem charitatis. Ergo est prior. Consequentia est bona. Probo antecedens: quia contritio est dispositio ad charitatē, quia per contritionem datur gratia & charitas & omnes aliae virtutes. Et illa contritio est actus poenitentiae. Ergo.

AD HOC respondet Palud. in. 4. d. 14. q. 3. & di

cit, quod amor Dei qui praecedit poenitentiam non est à charitate infusa, & ille amor qui est à charitate infusa est simul cum poenitentia vel posterior: quia poenitentia disponit ad illum. Et S. Thom. in. 4. i illa. d. 14. ita videtur loqui: sicut Paluda. Sed hic absolute dicit, quod in iustificatione impij prior actus est amor Dei à charitate infusa quam actus poenitentiae, & declarat quomodo charitas infusa habeat actum antequam poenitentia. Hæc materia tangit materiam de iustificatione impij. Ideo dico ex sanct. Th. prima. 2. q. 118. quod in iustificatione impij prius est Deum dare gratiam mere gratis quam sit cōtritio, & forte quod sanct. Tho. non erat assequutus hanc veritatem quando scripsit super quartum sententiarum, postea legit Paulum diligentius: quia si gratia datur ratione contritionis, iam nō gratis datur, sed propter opus, si enim est ex operibus, iam non est gratia, ad Rom. 1. ita qd' prius natura dat nobis gratiam gratis, secundo movet ad amorem suum, tertio ad dolorem peccatorum, ubi est consumatus actus poenitentiae.

SED contra, quia contritio est dispositio ad gratiam & charitatem. Ergo est prior.

DICO, quod verum est quod contritio praecedit ad gratiam & charitatem in genere causae disponentis & materialis, & gratia & charitas praecedunt contritionem in genere causae formalis: quia gratia & charitas sunt forma contritionis & dant illi valorem: quia causae sunt sibi inuicē causae, ut dicit Arist. 2. phis. sicut contingit de naturalibus dispositionibus & forma substantiali & de ingressu aeris & apertione fenestrae. &c. Nam in genere causae materialis praecedunt dispositiones formam substantialem & apertio fenestrae ingressum aeris: in genere autem causae formalis praecedit forma substantialis dispositiones & in genere causae agentis praecedit ingressio aeris apertione fenestrae.

Quaestio, xxvij,

De effectu poenitentiae quatum ad remissionem peccati.

DEINDE considerandum est de effectu poenitentiae. Et primo quantum ad remissionem peccatorum mortalium.

SECUNDO quantum ad remissionem peccatorum venialium. Tertio quatum ad reditum peccatorum dimissorū. Quarto quantum ad restitutionem virtutum.

CIRCA primum queruntur sex.

PRIMO. utrum omnia peccata mortalia

per poenitentiam auferantur:

SECUNDO. Vtrum possint sine poenitentia tolli.

TERTIO. utrum unum possit remitti sine alio.

QUARTO. Vtrum poenitentia auferat culpam remanente reatu.

QUINTO. utrum remaneant reliquiae peccatorum.

SEXTO. Vtrum auferre peccatum sit effectus poenitentiae, in quantum est virtus, an in quantum est sacramentum.

Articulus primus

Vtrum per poenitentiam omnia peccata remoueantur.

DPRIMUM sic proceditur. videtur quod per poenitentiam non omnia peccata remoueantur. Dicit enim Apost. Hebr. eorū. 2. quod Esau non inuenit poenitentiae locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam. Glos. Non inuenit locum veniae, & benedictionis per poenitentiam. Et. 2. Macha. 9. dicitur de Antiocho. Orabat scelectus Deum, à quo non erat misericordiam consequuturus. Non ergo videtur, quod per poenitentiam omnia peccata tollantur.

PRÆTEREA. Aug. dicit in lib. de sermon. Domini in monte, quod tanta labes est illius peccati (s. cum post agnitionem Dei per gratiam Christi, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam inuidia faucibus agitur) ut deprecandi humilitatem subire non possit: etiam si peccatum suū mala conscientia agnoscere, & annunciare cogatur. Non ergo omne peccatum potest per poenitentiam tolli.

PRÆTEREA. Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritū sanctum verbum, non remittetur ei, nec in hoc seculo, nec in futuro. Nō ergo omne peccatum remitti potest per poenitentiam.

SED

SED CONTRA est, quod dicitur Ezechielis. 18. *Omniū iniquitatum eius quas operatus est non recordabor.*

RESPONDEO dicendū, quod hoc quod aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non possit, potest contingere dupliciter. Vno modo quia aliquis de peccato pœnitere, non possit. Alio modo: quia pœnitentia non possit delere peccatum.

PRIMO quidem modo non possunt per pœnitentiam deleri peccata demonum & etiam hominum damnatorum: quia affectus eorum sunt confirmati in malo, ita quod non potest eis displicere peccatum in quantum est culpa: sed solum displicet eis pœna quam patiuntur. Ratione cuius aliquam pœnitentiam, sed infructuosam habent: secundum illud sapient. s. Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Vnde talis pœnitentia non est cum spe veniæ, sed cum desperatione. Tale autem non potest esse aliquod peccatum hominis viatoris, cuius liberum arbitrium flexibile est ad bonum & ad malū. Vnde dicere, quod aliquod peccatū sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit erroneū est. Primo quidem: quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundo: quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ: per quam moueri potest cor cuiuscunque peccatoris ad pœnitendum secundum illud prouerbiorum. 21. *Cor regis in manu dei, & quocunque voluerit, vertet illud.*

QUOD autem secundo modo non possit per veram pœnitentiam aliquod peccatum remitti, est etiam erroneum. Primo quidem: quia repugnat diuine misericordiæ, de qua dicitur Iob. 2. qd̄ benignus & misericors est & patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia. Vinceretur enim quodāmodo Deus ab homine, si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere, nō vellet. Secundo, quia hoc derogaret virtuti passionis Christi: per quam pœnitentia operatur, sicut & cetera sacramenta: cum scriptum sit. 1.

Ioann. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Non solum nostris, sed etiā totius mūdi.* Vnde simpliciter dicendum est, quod omne peccatum in hac vita, per pœnitentiā veram deleri potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd̄ Esau non vere pœnituit. Quod patet ex hoc qd̄ dixit, *veniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Similiter etiam nec Antiochus vere pœnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offensā Dei: sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

AD SECVNDVM dicendum, qd̄ illud verbum Augusti. Sic intelligendum est. *Tanta est labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem subire non possit. s. de facili: secūdu quod dicitur, illum nō posse sanari, qui non potest de facili sanari.* Potest tamen hoc fieri per diuinæ gratiæ virtutem: quæ etiam interdum in profundo maris conuertit ut dicitur in psalmo.

AD TERTIVM dicendum, quod illud verbum vel blasphemia contra Spiritum sanctum est finalis impœnitentia: ut Augusti. dicit in libr. de verbis Domini. *Quæ penitus irremissibilis est: quia post finē huius vitæ non est remissio peccatorū.*

VEL si intelligatur per blasphemiam Spiritu sancti, peccatū quod fit ex certa malitia, & etiam ipsa blasphemia Spiritus sancti, dicitur non remitti. s. de facili: quia tale peccatum non habet in se causam excusationis. Vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc seculo & in futuro: ut in secunda parte expositum est.

IN HOC art. 1. huius quæstionis. 27. respōdet Sanct. Thom. aliquibus propositionibus, proposita prius vna distinctione, quæ exponit titulū articuli, quæ sic habet. *Quod aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non possit, duobus modis contingere potest. Vno modo, quia aliquis de peccato pœnitere non potest: alio modo quia pœnitentia non potest delere illud peccatum.*

TUNC est prima propositio. Primo modo non
m ij possit

possunt per poenitentiam deleri peccata demonū nec hominū damnatorum. Probatur, Quia affectus illorum sunt confirmati in malo: ita quod nō potest eis displicere peccatum in quantum est culpa: sed solum displicet eis poena, quam patiuntur. **SECUNDA** propositio est. Dicere quod in hac vita mortali sit peccatum aliquod de quo quis poenitere nō possit: erroneum est. Probatur prius: quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundo: quia per hoc derogaretur virtutē gratiā, per quā moueri potest cor cuiuscunque peccatoris ad poenitendum: Secundum illud Prouerbiorum. 21. Cor regis in manu Dei, & quocunque voluerit vertet illud.

TER TIA propositio est. Dicere quod secundo modo non potest per poenitentiam peccatum remitti, est etiam erroneum. Probatur prius: quia repugnat diuinā misericordiae, de qua dicitur Iohannis. 2. quod benignus & misericors est, patiens & multae misericordiae & praestabilis super malitia. Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine. si homo peccatū vellet delere, quod Deus nollet delere.

SECUNDO: quia hoc derogaret virtuti passionis Christi per quam poenitentia operatur, sicut & caetera sacramenta. Probatur ex illo. i. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Ex quibus colligitur, quod omne peccatum in hac vita per veram poenitentiam deleri potest in hunc sensum, quod nullum est dabile peccatum de lege in hac vita, de quo homo poenitere nō possit: quia semper est auxilium Dei in hominibus, sufficiens vt conuertantur, licet non semper sit efficax auxilium ad hoc, quod peccator conuertatur. Hae vltima cōclusio patet manifeste ex supra dictis: ideo nō morabimur in eius probatione.

Dubium vnicum.

SED dubitatur, quomodo poenitentia remittat omnia peccata, an effectiue vel meritorie: quia certum est, quod remittit omnia, cum non sit maior ratio de vno quam de alio. Pro qua quaestione prius videndū est, an peccatum mortale effectiue corrumpat gratiam vel de meritorie tantum.

AD HOC dominus Caie. prima. 2. q. 113. ar. 2. & secunda. 2. q. 14. ar. vltimo dicit, quod peccatum mortale effectiue corrumpit gratiam: quia est causa, quod gratia separetur à subiecto. Nam haec causalis est vera. Deus aufert gratiā ab isto, quia peccauit, propriissime capiēdo illud, quia, vt dicat causalitatem effectiuam. Exemplum est de lumine: quia homo non posset corrumpere lumen per contrarium, sed si homo posset separare subiectū à lumine vere corrumpere effectiue lumen. Ita gratia est quoddam lumen, & non habet cōtrariā qualitatem, quae attingat eam: sed corrūpitur per separationem à subiecto.

SECUNDO probatur hoc: quia peccatū est inimicitia Dei & gratia est amicitia. Ergo peccatū mortale opponitur gratiā. Ergo corrumpit illam

effectiue, sicut contrarium corrumpit contrariū. Et ideo haec opinio est probabilis. Dicit etiam Caie. quod peccatum corrumpit gratiam demeritorie, sed non solū hoc modo, verū etiā effectiue.

SED alia est communior opinio quod peccatum mortale solum de meritorie corrumpit gratiam. Sic dico, quod probabile est, poenitentiam effectiue corrūpere peccata: quia contritio est amicitia Dei vel cum amicitia (quia cū charitate) & amor Dei praecedat ipsam contritionē: vt dicit. S. Tho. in art. 6. praecedentis quaestionis. Ergo corrūpit effectiue peccatū mortale, quod est inimicitia.

SECUNDO dico, quod contritio est meritoria gloriae, sed non gratiā: quia gratia datur gratis: vt infra in materia de contritione tractabimus: quia bonus actus cum gratia etiam meritoria corrumpit omnia peccata.

TER TIO est causa, quod expellatur peccatum à subiecto. Ergo effectiue corrumpit peccatū. Antecedens patet. Haec causalis est vera. Quia Petrus contritus est, remittitur ei peccatum.

Articul. secundus

Vtrum sine poenitentia peccatum remitti possit?

AD SECUNDM sic proceditur. Videtur, quod sine poenitentia peccatū remitti possit. Nō enim est minor virtus Dei cir-

ca adultos quam circa pueros. Sed pueris peccata dimittit sine poenitentia. Ergo et adultis.

PR AET E R E A. Deus virtutem suam sacramentis non alligauit. Sed poenitentia est quoddam sacramentum. Ergo virtute diuina possunt peccata sine poenitentia dimitti.

PR AET E R E A. Maior est misericordia Dei quam misericordia hominis. Sed homo interdū remittit offensam suam homini etiam non poenitenti, unde & ipse Dominus mandat Matth. 5. Diligite inimicos vestros, bene facite his qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offensam suam hominibus non poenitentibus.

SED contra est quod Dominus dicit Hier. 18. Si poenitentia egerit gens illa à malo quod fecit,agam & ego poenitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Et sic e contrario videtur, quod si homo poenitentiam nō agat quod

quod Deus ei non remittat offensam:

RESPONDEO dicendū, quod impossibile est, peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti loquendo de pœnitentia quæ est virtus. Cum enim peccatum sit Deo offensa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autem directe opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quod repellit eū à gratia sua. Sicut autem habitum est in secunda parte, hoc interst inter gratiā Dei et gratiam hominis, quod gratia hominis non causat, sed præsupponit bonitatē veram vel apparentem in homine grato: sed gratia Dei, causat bonitatem in homine grato, eo quod bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, est causa omnis boni creati. Vnde potest contingere, quod homo remittat offensam qua offensus est alicui absq̄ aliqua immutatione voluntatis eius. Nō autem contingere potest, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis eius. Offensa autem peccati mortalis procedit ex hoc quod voluntas hominis est auersa à Deo per conuersionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remissionē diuinæ offensæ, quod voluntas hominis sic immutetur, ut conuertatur ad Deū cum detestatione cōuersionis prædictæ et proposito emēdæ, quod pertinet ad rationē pœnitentiæ, secundū quod est virtus. Et ideo impossibile est, quod peccatū alicui remittatur sine pœnitentia, secundum quod est virtus. Sacramentū autem pœnitentiæ (sicut supra dictū est) perficitur per officium sacerdotis ligantis & soluentis: sine quo potest Deus peccatū remittere, sicut remisit Christus mulieri adulteræ, ut legitur Ioan. 8. & peccatrici, ut Luc. 7. quibus tamen non remisit peccata sine virtute pœnitentiæ: nam (sicut Gregor. dicit in homelia) per gratiam traxit intus. s. ad pœnitentiā quam per misericordiā suscepit foris.

AD primum ergo dicendū, quod in pueris non est nisi peccatum originale quod non con-

sistit in actuali deordinatione voluntatis, sed in quadam habituali de ordinatione nature ut in secunda parte habitum est. Et ideo remittitur eis peccatū cum habituali immutatione per infusionem gratiæ & virtutū: non autem cum actuali. Sed adulto in quo sunt actualia peccata quæ consistūt in de ordinatione actuali voluntatis, nō remittuntur peccata, etiā in baptismo, sine actuali immutatione voluntatis, quod fit per pœnitentiā.

AD secundū dicendum, quod ratio illa procedit de pœnitentiā secundū quod est sacramentū.

AD tertium dicendum, quod misericordia Dei est maioris virtutis quā misericordia hominis in hoc quod immutat voluntatem hominis ad pœnitendum, quod misericordia hominis facere non potest.

IN HOC articulo secundo sunt duæ conclusiones. Prior est. Impossibile est peccatum actuale mortale remitti sine pœnitentiā, secundū quod est virtus. Probat. Offensa Dei quæ est peccatum mortale opponitur gratiæ: quia ex hoc dicitur quod esse alteri offensus quia expellit eū a gratia sua. Ergo non potest remitti illi illa offensa, nisi redeat ad gratiā per contrariam affectionem, quam habuit eum offendit.

SECUNDO. Offensa mortalis procedit ex hoc quod voluntas hominis est auersa a Deo per conuersionē ad aliquod bonū commutabile. Ergo ad remissionē diuinæ offensæ requiritur quod voluntas hominis sic immutetur ut cōuertatur ad Deū cū detestatione prædictæ cōuersionis & proposito emēdæ, quod pertinet ad rationē pœnitentiæ secundum quod est virtus.

SECUNDA cōclusio est. Sine pœnitentiā sacramentali potest Deus peccatū remittere. Probat. Sacramentū pœnitentiæ perficitur per officium sacerdotis. Sed sine illo remisit peccatū mulieri adulteræ Ioan. 8. et peccatrici Luca. 7. Ergo. &c. Hæc. S. Th. **H**IC prius dubitatur quomodo intelligitur cōclusio qua dicit. s. Th. q. impossibile est peccatū actuale mortale remitti sine pœnitentia virtute, an intelligatur de potētia absoluta vel de ordinata secundum legem. Ad quod dico aliquibus propositionibus.

PRIMA propositio. De fide est quod de potētia ordinata nō potest remitti peccatū mortale sine pœnitentiā virtute vel per martyriū hæc tractauimus late supra. q. 25. art. 5. & nūc breuiter. Probat. quia nisi pœnitentiā egeritis omnes simul peribitis Luc. 13. Matth. 3. pœnitentiā agite. &c. Et Marc. 1. pœnitimini & credite euāgelio, Actū. 3. pœnitimini &

Dubium
primum.

conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ergo lex est, quod sine poenitentia non remittetur peccatum. SECUNDA propositio. Peccatum mortale non potest remitti peccatori actualiter formaliter, vel virtualiter complacenti in peccato ipso mortali, etiam de potentia absoluta: quia hoc non est factibile, quia implicat contradictionem, quod complacentat quis actualiter in peccato & quod illud ei remittatur: quia bene sequitur. Complacet in peccato. Ergo peccat & manet in peccato. Remittitur ei peccatum. Ergo non manet in peccato. Ergo manet & non manet in peccato. Sed haec duo implicat contradictionem, Ergo non est factibile.

TERCIA propositio. Illi qui semel fuit in gratia, & postea peccauit mortaliter, non potest peccatum remitti perfecte sine infusione gratiae, etiam de potentia absoluta. Probat: quia ille erat in gratia & amicitia Dei, acceptus ad vitam aeternam, & totum hoc amisit per peccatum. Ergo nunquam perfecte remittitur peccatum, nisi restituatur in illum statum quem amisit per peccatum, alias quando manet in aliquo defectu propter peccatum, non dicitur peccatum perfecte remissum & condonatum: sicut si quis propter proditorem in regem commissam incidit in poenam mortis & in confiscationem bonorum, esto quod remittatur quantum ad primum, scilicet ad poenam mortis, non est proditio illa remissa perfecte & simpliciter: quia ad huc manet quantum ad secundum, scilicet quantum ad confiscationem bonorum. Et haec conclusio est. S. Th. prima. 2. q. 113. art. 1. vbi Doctor dicit quod non potest remitti peccatum sine infusione gratiae. Et haec 3. propositiones sunt certae, est tamen hoc contra Scotum in. 4. d. 14. q. 1. ar. 1. & in alijs locis.

QUARTA conclusio. De potentia absoluta potest peccatum remitti sine poenitentia virtute. Haec est Scot. in. 4. d. 14. q. 1. art. 1. & est contra Caie. prima. 2. q. 113. art. 2. Probat: quia per martyrium potest peccatum deleri de facto. Diximus supra. q. 27. art. 5. quod est lex quod per martyrium, etiam sine dolore aliquo peccatorum, peccata remittantur. Ergo. SECUNDO. Nulla sequitur implicatio aut contradictio, quod Deus remittat peccatum & det gratiam quam perdidit per peccatum illi qui esto peccauit iam vult cessare & cessat a peccato, sed non dolet, quia non cogitat de illo, aut dicit, in quadragessima dolebo, pro nunc tamen propono cauere in futurum, & amplius non cogitat de illo, non est aliqua implicatio, quod Deus det tali de potentia absoluta gratiam. Ergo potest fieri.

SED videtur contra. S. Th. hic. Dico quod non est quia. S. Th. intelligit suam conclusionem iuxta sensum trium priorum conclusionum, nempe de lege ordinata, vel si peccator persistat in proposito peccandi, formaliter, vel virtualiter.

SECUNDO. Contra illud quod dicit. S. Th. quod offensa directe opponitur gratiae, arguit Caie. Offensa est in voluntate, & gratia in essentia animae sed opposita sunt circa idem subiectum. Ergo haec non sunt opposita.

AD HOC dicitur quod offensa quatenus offensa est inimicitia, & sic formaliter opponitur gratiae & charitati quae est amicitia, & ipse offendens est res quae denominatur offendens, vel gratus. Ideo idem est subiectum quod gratiae, & offensa, idem inquam subiectum denominationis.

TERCIO. Circa solutionem ad primum, vbi. S. Th. dicit, quod adultus est in baptismo, non remittitur peccatum sine actuali meratione quae fit per poenitentiam, dubitatur, an ad hoc quod remittantur peccata per baptismum requiratur quod praecedat dolor de peccatis, vel an sufficiat solus baptismus sine quocunque dolore.

DE hoc scholastici doctores in duas factiones extremas distrahuntur: nam quidam omnes interducent nervos: vt suadeant baptismum (nisi vere contrito administratur) prodesse nihil. Cui sententiae adheret Gabr. 4. d. 14. q. 2. & Adri. q. 1. de poenitentia, & quodlib. 5. ar. 3. quibus. D. Th. hic fauere videtur in verbis citatis. Et idem dixit supra. q. 9. ar. 6. ad 3. vbi asserit, quod ad effectum baptismi percipiendum, licet non requiratur poenitentia exterior, requiritur interioris poenitentiae virtus. Sed virtus poenitentiae est contritio, quae sine actu charitatis non reperitur. Ergo. & c. Idem. S. Th. super epistolam ad Roma. cap. 11. lectione. 4. dicit, quod contritio cordis requiritur ante baptismum, alioquin ficit ad baptismum acceditur. Probat: quia iustificatio impij non potest esse sine charitate. Et iustificatio impij est solum per veram contritionem. Ergo in baptismo etiam requiritur illa contritio.

SECUNDO probat: quia ita dicit Aug. aut author illius lib. sermonum ad fratres in heremo, sermone 11. vbi sic dicitur. O compunctio, sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultus non valet baptismus.

TERCIO Aug. lib. 7. contra Donatistas cap. penultimo (& habetur de consec. d. 4. cap. Solet) asserit non prodesse his, qui non habent charitatem, probatque ex illo Apost. 1. Cor. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nil nihil mihi prodest.

QUARTO. Actuum. 3. Poenitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ergo conuersio requiritur, quae non est sine charitate, & loquebantur ante quam baptizarentur.

ALII sunt, qui asserunt, ante baptismum non requiri nec contritionem nec attritionem, nec dolorem aliquem formalem: sed sufficit poenitentia virtualis, hoc est, velle suscipere baptismum institutum ad remittenda peccata, & id sine complacentia in peccatum. Haec est sententia Caie. hic, & Sco. in. 4. d. 14. q. 4. Probat ex Ambro. super illa verba Pauli ad Roma. Sine poenitentia sunt dona Dei. Vbi ille sic ait. Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, aut planctum, sed solum ex corde professionem. Ergo. & c.

ALIA est media via inter has duas extremas, quae est. S. Th. & communis theologorum, cui subscri-

Dubium
secundum.

bo, quæ tenet, quod ante baptismum requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua poenitentia interior. s. displicentia formalis, detestatioque peccati. Hæc est. S. Tho. hic ad. 1. Et hoc tenet Glosa ordinaria in illud Matth. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit. &c.

IDEM tenet Aug. lib. de vera & falsa poenitentia cap. 8. & lib. de fide ad Petrum cap. 30. & in lib. de fide & operibus cap. 6. & 8. & lib. 50. homiliarum homelia. 27. cuius verba habentur de consecratione. d. 4. cap. omnis. Nemo potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris poenituerit.

ET probat Aug. id duobus testimonijs sacrarum literarum. Primum habetur ad Colossen. 3. Exuite vos veterem hominem, & induite nouum, qui secundum Deum creatus est. In baptismo enim proprie nouus homo induitur. Ergo prius debet exui vetus homo, quam nouus induatur, sed nouum induit homo, per hoc quod eligit nouam vitam. Ergo & veterem exuit, per hoc quod detestatur antiquam.

SECUNDUM testimonium habetur Actuum. 2. Poenitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrum.

TERCIO. Dominus etiam non baptizatis dicebat, nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.

QUARTO. Diuus Chrysostomus. home. 10. super Matth. hoc ipsum colligit, ex eo quod baptismus Ioannis fuit preparatorius baptismi Christi, & vocatur baptismus poenitentiae. Mat. 3. & Luc. 3. Non quod peccata remitteret, sed quia per poenitentiam, quam predicabat, disponebat ad baptismum Christi.

QUINTO. Hoc etiam definitum est nunc in concilio Tridentino. sub Paul. 3. sessione. 6. cap. 6. vbi dicitur, quod ante baptismum oportet esse poenitentiam. i. odium & detestationem peccatorum, ex eo quod Actuum. 2. dicitur, Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. &c.

ET ad argumenta in oppositum dico, quod Ambr. non negat dolorem & poenitentiam internam requiri in baptismo, sed negat requiri externam, & de illa solum loquebatur.

SECUNDA conclusio est. Ante baptismum non requiritur perfectus actus poenitentiae virtutis, vt peccator sit dispositus ad perfecte suscipiendum baptismi effectum: sed sufficit imperfectus dolor. i. attritio.

HOC. S. Th. in. 4. d. 5. q. 1. art. 3. q. 1. ad. 5. Idem dicit super cap. 11. Ioan. lect. 6. Et probatur. Quia ex sententia omnium theologorum, ille dolor imperfectus sufficit, ad hoc quod sacramentum poenitentiae remittat peccata. Sed baptismus est perfectius sacramentum institutum etiam ad remittenda peccata, & dandam nouam vitam. Ergo etiam ille imperfectus dolor sufficit.

Articulus tertius.

Vtrum possit per poenitentiam vnus peccatum sine alio remitti,

TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod possit per poenitentiam vnus peccatum sine alio remitti. Dicitur enim

Amos. 4. Plui super vnam ciuitatem, & super aliam ciuitatem non plui, pars vna completa est, & pars super quam non plui aruit. Quod exponens Grego. super Ezechie. dicit. Cum ille, qui proximum odit, ab alijs vitijs se corrigit, vna eademque ciuitas ex parte copluitur, & ex parte arida manet: quia sunt, qui, cum quaedam vitia rescant, in alijs grauius perdurant. Ergo potest vnus peccatum per poenitentiam dimitti sine alio.

PRÆTEREA. Ambro. dicit super Beati immaculati inuia. Prima consolatio est, quia non obliuiscitur misereri Deus: secunda per punitionem, vbi & si fides desit, pena satisfacit, & releuat. Potest ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

PRÆTEREA. Eorum quæ non necesse est esse simul, vnus potest auferri sine alio. Sed peccata (vt in secunda parte habitum est) non sunt conexa & ita vnus eorum potest esse sine alio. Ergo etiam vnus eorum potest remitti sine alio per poenitentiam.

PRÆTEREA. Peccata sunt debita quæ nobis relaxari petimus, cum dicimus in oratione dominica, Dimittite nobis debita nostra. &c. Sed homo quandoque dimittit vnus debitum sine alio. Ergo etiam Deus dimittet per poenitentiam vnus sine alio.

PRÆTEREA. Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata: secundum illud Hierem. 31. In charitate perpetua dilexite me: ideo attraxite miserans. Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quantum ad vnus, & si ei offensus quantum ad aliud: sicut peccatorem diligit, quantum ad naturam: odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur possibile, quod Deus per poenitentiam remittat vnus peccatum sine alio.

SED CONTRA est, quod Augu. dicit

m iij in

in lib. de poenitentia. Sunt plures quos poenitet peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quaedam, in quibus delectentur: non animaduertentes Dominum simul mutum & surdum à demonio liberaisse, per hoc docens, nos non nisi de omnibus sanare.

R E S P O N D E O dicendum, quod impossibile est per poenitentiam unum peccatum sine alio remitti. Primo quidem, peccatum remittitur in quantum tollitur Dei offensa per gratiam. Vnde in secunda parte habitus est, quod nullum peccatum potest remitti sine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiae, & excludit eam. Vnde impossibile est, quod unum peccatum sine alio remittatur.

S E C V N D O quia (sicut ostensum est) peccatum mortale non potest sine vera poenitentia remitti: ad quam pertinet deserere peccatum, in quantum est contra Deum. Quod quidem est commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem est eadem ratio: & idem effectus. Vnde non potest esse vere poenitens, qui de uno peccato poenitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum (quod requiritur ad rationem vere poenitentiae) sequeretur, quod de omnibus peccatis poeniteret. Vnde sequitur, quod impossibile sit unum peccatum per poenitentiam remitti sine alio.

T E R T I O, quia hoc esset contra perfectionem misericordiae Dei, cuius perfecta sunt opera: ut dicitur Deutero. 32. Vnde cuius miseretur, totaliter miseretur. Et hoc est, quod Augu. dicit in lib. de poenitentia. Quaedam impietas infidelitatis est, ab illo qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam.

A D P R I M V M ergo dicendum, quod illud verbum Gregor. non est intelligendum quantum ad remissionem culpae, sed quantum ad cessationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata consuevit committere, deserit unum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio diuino. Quod tamen non pertinet

git usque ad remissionem culpae.

A D S E C V N D V M dicendum, quod in verbo illo Ambro. fides non potest accipi, qua creditur in Christum: quia ut Augu. dicit super illud Ioan. 15. Si non venissem, & loquutus eis non fuisset: peccatum non haberent. s. infidelitatis. Hoc enim est peccatum quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conscientia: quia interdum per poenas quas quis patienter sustinet, consequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet.

A D T E R T I V M dicendum, quod peccata quauis non sint connexa, quantum ad conuersionem ad bonum commutabile: sunt tamen connexa quantum ad auersionem à bono incommutabili, in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensa, quam oportet per poenam tolli.

A D Q V A R T V M dicendum, quod debitum exterioris rei (puta pecuniae) non contrariatur amicitiae ex qua debitum remittitur: & ideo potest unum dimitti sine alio: Sed debitum culpae contrariatur amicitiae, et ideo una culpa vel offensa non remittitur sine altera. Ridiculum enim videtur, quod etiam ab homine, aliquis veniam peteret de una offensa, et non de alia.

A D Q V I N T V M dicendum, quod dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloria, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiae per quam fit remissio peccati mortalis ordinat hominem ad vitam eternam: secundum illud Roma. 6. Gratia Dei vita eterna. Vnde non est similis ratio.

H I C solum est adnotandum, quod haec conclusio, nempe, quod unum peccatum non possit remitti sine alio, est omnium fidelium, de peccatis mortalibus. Et non tractabimus hic latius dubium hoc: quia in q. sequenti videbimus. Vbi certe est aptior locus ad hoc disputandum. Litera sancti Thomae est clara, sufficienterque probatur ibi dicta conclusio.

Articul, quartus,

Vtrum remissa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.

D QUARTVM sic proceditur. Videtur quod remissa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim causa, remouetur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ: ideo enim est aliquis dignus pœna, quia culpam commisit. Ergo remissa culpa, non potest remanere reatus pœnæ.

PRÆTEREA. Sicut Apostol. dicit Roman. 5. donum Christi est efficacius quam peccatum. Sed peccando homo simul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ simul remittitur culpa & tollitur pœnæ reatus.

PRÆTEREA. Remissio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem passionis Christi secundum illud Rom. 3. Quæ proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius, propter remissionem precedentium delictorum. Sed passio Christi est sufficienter satisfactoria pro omnibus peccatis: ut supra habitum est. Non ergo post remissionem culpa remanet aliquis reatus pœnæ.

SED CONTRA est quod. 1. Reg. 12. dicitur, quod cum Dauid pœnitens dixisset ad Natham, peccavi Domino: dixit Natham ad illum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris: verumtamen filius qui natus est tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam precedentis peccati, ut ibidem dicitur. Ergo remissa culpa remanet reatus alicuius pœnæ.

RESPONDEO, dicendum, quod (sicut in secunda parte habitum est) in peccato mortali sunt duo. scilicet auersio ab incommutabili bono & conuersio ad commutabile bonum

inordinata. Ex parte ergo auersionis ab incommutabili bono, consequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: ut qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur. Ex parte etiam conuersionis ad bonum commutabile in quantum est inordinata, consequitur peccatum mortale reatus alicuius pœnæ: quia inordinatio culpa non reducit ad ordinem iustitiæ nisi per pœnam. Iustum est enim, ut qui voluntati sue plus indulget, quam debuit, contra voluntatem suam aliquid patiat: sic enim erit equalitas. Vnde Apoc. 18. dicitur, Quantum glorificauit se & in delictis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Quia tamen conuersio ad bonum commutabile, est finita, non habet ex hac parte peccatum quod debeatur ei pœna æterna. Vnde si sit inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo (sicut est in peccatis venialibus) non debetur peccato pœna æterna, sed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur auersio anime à Deo in quantum anima per gratiam Deo coniungitur, unde & per consequens simul tollitur reatus pœnæ æternæ, potest tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod culpa mortalis utrumque habet, & auersionem à Deo & conuersionem ad bonum creatum. Sed (sicut in secunda parte habitum est) auersio à Deo est ibi sicut formale: conuersio autem ad bonum creatum est sicut materiale, remoto autem formali cuiuscunque rei, tollitur species: sicut remoto rationali, tollitur species humana. Et ideo ex hoc ipso dicitur culpa mortali remitti, quod per gratiam tollitur auersio mentis à Deo simul cum reatu pœnæ æternæ: remanet tamen illud quod est materiale. scilicet inordinata conuersio ad bonum creatum: pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

AD SECUNDUM dicendum, quod (sicut in secunda parte habitum est) ad gratiam pertinet operari in hominis

homines, iustificando ipsum a peccato, & cooperari homini ad recte operandum. Remissio igitur culpa & reatus poenae aeternae pertinet ad gratiam operantem, sed remissio reatus poenae temporalis pertinet ad gratiam cooperantem, in quantum. s. homo cum auxilio diuinae gratiae, patienter poenas tolerando, absoluitur etiam à reatu poenae temporalis. Sicut igitur prius est effectus gratiae operantis, quam gratiae cooperantis: ita etiam prius est remissio culpa & poenae aeternae, quam plenaria absolutio a poena temporalis: utrunque enim est à gratia, sed primum à gratia sola, secundum ex gratia & libero arbitrio.

AD TERTIVM dicendum, quod passio Christi de se sufficiens est ad tollendum omnem reatum poenae, non solum aeternae, sed etiam temporalis: & secundum quod homo participat virtutem passionis Christi, percipit etiam absolutionem à reatu poenae. In baptismo autem participat homo totaliter virtutem passionis Christi (ut pote per aquam & Spiritum Christo commortuus peccato, & in eo regeneratus ad nouam vitam) & ideo in baptismo homo consequitur remissionem reatus totius poenae. In poenitentia vero consequitur virtutem passionis Christi secundum modum priorum actuum qui sunt materia poenitentiae, sicut aqua baptismi: ut supra dictum est. Et ideo non statim per primum actum poenitentiae quo remittitur culpa, soluitur reatus totius poenae, sed completis omnibus poenitentiae actibus.

HVIVS articuli litera clara est, in quo tractat Doctor sanctus de secundo effectu poenitentiae, qui est obligationem ad poenam tollere.

SECUNDO haec quaestio praesupponit, quod peccato respondet aliquis reatus poenae, & adeo certum est, etiam de fide: ita quod nec unquam fuit hoc inter fideles dubitatum, nec etiam inter Philosophos morales qui frequenter dicunt, quod sunt praemia pro bonis, & poenae pro malis.

EST igitur conclusio de fide, quod per peccatum incurrit homo reatum poenae. Haec conclusio est sancti Thomae hic & in prima. 2. quaest. 87.

& in. 4. d. 14. Et probatur ex sacra Scriptura. Prius ad Roman. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam operantis malum.

SECUNDO. Matth. 26. Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Ergo per peccatum incurrun peccatores reatum poenae.

TERTIO Lucae. 16. habetur de diuice illo quod fuit sepultus in inferno.

QUARTO. Matth. 13. vbi scribitur illa historia zizaniorum, sic dicitur. Sicut ergo colliguntur zizania & igni comburuntur, sic erit in consumatione saeculi. Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Ergo per peccatum incurrun homines reatum poenae.

QUINTO. Paul. 2. Corinth. 5. sic ait. Oportet nos manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, pro ut gessit, siue bonum, siue malum. Ergo. &c. Conclusio igitur de fide est.

ALIQUI haeretici dixerunt, quod illa testimonia dicta sunt ad terrorem, sed postea non ita erit: quia Deus non delectatur in poenis. Quid ad Deum punire sic homines?

DICO contra hos, quod dicere hoc, est pestilentissima haeresis: quia Deus non potest mentiri. Et promittit poenas in alia vita, illis qui moriuntur in peccato mortali. Ergo ita erit.

PRAETEREA. Esset contra iustitiam vel providentiam Dei, dicere, quod mali manebunt impuniti, etiam stando in lumine naturali. Deus autem est iustus iudex, qui tribuet unicuique iuxta opera sua. Ergo pro malis operibus retribuet malum poenae.

DUBITATUR an sit necessarium, quod Deus puniat peccatores, vel an possit Deus non punire, & si potest non punire, quare non faciat. Quia si punire peccatores, non est de se malum, omisso punishmentis non erit mala, secus si esset de se mala. Si dicas, quod potest non punire morientem sine poenitentia, quia potest remittere illam poenam & illa peccata sine poenitentia, hoc verum est. At non est quaestio de hoc, sed, an sine remissione peccatorum Deus possit non punire aliquem: ita quod sit verum dicere, quod Petrus manet in peccato, & non punitur à Deo.

AD HOC dico, quod Deus potest non punire peccatorem non manentem peccatorem. Probat. Quia illa iniuria quae fit per peccatum, fit ipsi Deo. Ergo satisfactio ipsi debetur soli. Ergo ipse potest remittere non puniendo.

SECUNDO dico, quod de facto non facit, nec faciet: quia non facit omnia quae potest facere, sed illa quae conueniunt. Conuenit vero quod peccatores poenas dent. Probat. Quia est

Dubium
unicum.

est de iure naturali, quod malefactores puniatur & sine hoc non potest stare orbis: quia fortiores opprimerent alios, & non esset aliquis ordo inter homines, nec esset aliquis bonus. Hic est vnus modus dicendi, & est. S. Thom.

ALIVS modus est: quem tenet Scot. in. 4. d. 14. q. 1. art. 1. qui continetur aliquibus propositionibus. Prima est. Nihil aliud est remissio culpæ, nisi remissio poenæ.

SECUNDA est, transacto peccato, nil aliud manet, nisi ordinatio ad poenā. Et hunc modū habet Ioannes Metinensis. q. 7. in codice de poenitentia, & alij sequaces Scoti.

TVNC dico, quod sequendo hunc modū, est dicendum, quod Deus etiam de potentia absoluta, non potest non punire peccatum, sine remissione peccatorum. Hæc sequitur ex illis duabus propositionibus Scoti: quia expressè dicit, quod nil aliud remanet post peccatū, nisi ordinatio & obligatio ad poenam, & tollere illum reatū, est tollere peccatū & illā obligationem. Idē dicit Sco. in. 4. d. 21. q. 1. Ergo Deus non potest non punire peccatum sine remissione peccatorū: quia secundū Scotū, non est aliud remittere peccatū, quā non punire illud.

SED vt dicemus statim, non est verum, quod dicit Sco. quod post peccatum non remanet aliud, nisi obligatio & ordinatio ad poenam.

DICO rursus, quod quodlibet peccatum est reatus poenæ: ita quod verum est dicere, quod peccator tenetur ad poenam: sicut dicimus, quod qui furatur, occidit ue, tenetur ad suspendiū. Nō quod sit præceptum quod subeat poenam, sed quod iustum est talem suspendi. Sic peccator tenetur ad reatum poenæ. i. iustum est, quod patiat: licet nō sit præceptum, quod ipse subeat poenam.

HIS suppositis, prius oportet dicere, quid est reatus ad poenam, quod tractat sanct. Thom. in prima. 2. q. 86. & 87. & in. 4. d. 14. q. 1. art. 1. q. 2. Sed ante quam declarem sententiam sanct. Thom. ponam sententiam Domini Scoti, qui dicit in. 4. d. 14. q. 1. artic. 1. quod post peccatum mortale nil aliud remanet, nisi quædam ordinatio ad poenam, et hæc ordinatio quatenus est voluntas Dei volentis vindicare, dicitur offensa Dei, & quatenus est disconueniens animæ: quia ponit eam in malo statu, vocatur macula, & quatenus est obligatio ad poenam, dicitur reatus ad poenam.

SED contra hanc opinionem arguitur hoc modo. Potest quis esse in peccato mortali sine ordinatione ad illam poenam. Ergo ordinatio ad poenam, non est esse in peccato. Probaturs antecedens Prius, ipsum peccatum actuale est macula anime quia post peccatum, anima est in macula. Ergo ipsum peccatum actuale est macula: quia tunc anima est in macula: cum in illa sit postea. Et peccatum actuale est vera offensa, & hoc dato quod nō esset ordinatio ad poenam, & si Deus nunquam puniret, esset macula in anima, & esset offensa Dei. Ergo aliud est offensa, & aliud est obligatio

ad poenam: quia certum est, quod non sunt duæ maculæ, nec duæ offensæ. s. peccatum mortale de se sine quouis ordine ad aliquid aliud, & hæc ordinatio quam tu ponis.

SECUNDO esto ordinatio nulla esset ad poenam (quod potest esse de potentia Dei absoluta: quia Deus non vult punire) est aliquis qui peccat mortaliter. Iam ille est in peccato mortali & non habet ordinem ad poenam, non tamen est remissum peccatum. Ergo post peccatum non manet sola ordinatio ad poenam. Si dicas, quod Scot. dicit, tunc non esse peccatum, hoc ipse non posset dicere: quia secundum eum præcepta primæ tabulæ sunt indispensabilia. Non enim possunt transgredi sine peccato. Ergo stante isto casu, si pelleret peccabit.

TER TIO arguitur. Damnati in inferno peccant mortaliter, & non remittuntur omnia peccata. Habent enim in anima maculam de peccatis commissis in inferno, quæ sunt vera peccata, & proprie sicut peccata viatoris. Probaturs: quia sunt intrinsece mala, uempe blasphemia, & non est ibi obligatio ad poenam: quia alias cresceret poena essentialis. Ergo reatus ad poenam distinguitur ab omnibus effectibus peccati.

QVARTO. Si nil aliud est peccatum remitti, quam soluere poenam, sequitur, quod remittitur in peccato veniali dimidia culpa tantum: vt si ad satisfaciendum pro peccato veniali requiratur quod ieiunet duobus diebus, in primo die est pars culpæ remissa. Probaturs, quia est remissa pars poenæ. Ergo pars culpæ. Et si dicas, quod nunquam remittitur culpa quousque solvatur tota poena, & compleatur poenitentia, contra, ergo stat quod aliquis satisfaciat pro culpa non dimissa. Probaturs: quia ieiunium vnus diei satisfaciit pro culpa & non est dimissa.

QVINTO. In purgatorio quomodo remittitur culpa venialis? Dicit quod per solutionem poenæ. Sed ponamus nos quod debet esse in purgatorio. 8. dies, in. 4. prioribus diebus, nullo modo remittitur culpa, & tamen satisfaciit. Ergo oportet incidere in alterum illorum, vel quod remittitur dimidia culpa, vel quod satisfaciit pro culpa, & non remittitur ipsa culpa, & ita satisfaciit pro culpa non remissa.

SEXTO. Contritio de peccato mortali sufficit ad remissionem totius culpæ. Ergo etiam tota culpa venialis remittitur, & pro illa etiam sufficit contritio. Et quandoque non remittit totam poenam. Ergo remissio culpæ & remissio poenæ, non sunt idem.

SEPTIMO. Vt ipse Scotus fatetur, stat reatus poenæ sine quacunque macula. Ergo non est idem obligatio ad poenam & macula & offensa. Aliquid ergo aliud manet post peccatum præter ordinationem ad poenā: sicut dicit sanct. Th. vbi supra. Gerson etiā dicit, quod in peccatore est indignitas quædam positua ad amicitiam Dei vel ad gloriam.

Sed

Sed hoc quod dicit Gerson est de lege: quia si Deus ordinaret, quod non daret gloriam, sicut de potentia absoluta potuit facere, qui peccaret, non haberet illam indignitatem ad gloriam, sed esset indignitas ad amicitiam Dei.

SED si vellimus absolute loqui: quia etiam sanctus Thom. aliquando vocat indecentiam ad beatitudinem est indignitas positiva ad amicitiam Dei: quia in puris naturalibus esset indignus negativus, non dignus: non tamen esset dignus, ita quod nec mereretur, nec non mereretur, hoc proprie est macula, offensa, & reatus, & vocatur culpa: quia ita dicimus, quod est in culpa. Vnde, S. Thom. in prima 2. q. 86. & 87. dicit, quod transacto peccato manent multi effectus ex ipso, & non solum obligatio, aut ordinatio ad poenam, ut dicit Scot. Vnus effectus est quaedam macula, quae secundum S. Th. in prima 2. q. 109. art. 7. est privatio nitore vel pulchritudinis, quae erat in anima ex gratia. Secundus est, quod peccator est aversus à Deo, & est inimicus Dei. Tertius, quod est indignus ad beatitudinem & ad amicitiam Dei. Vnde in peccatore ante poenitentiam est quaedam indignitas positiva ad amicitiam Dei ex natura rei. Et hoc etiam dicit Gerson. Quartus effectus est offensa. Quintus est obligatio vel ordinatio ad poenam. Et esto iste non sit ex natura rei, manent alij. Ergo contra Scot.

HOC declarat sanctus Thom. ubi supra, & dicit ex Arist. 8. Ethic. quod tam amicitia quam iustitia consistunt in quadam aequalitate. Et de iustitia non est dubium: quia si vèdo tibi domum, oportet, quod tu des mihi aequale, & etiam de amicitia oportet quod des mihi aequale. Si diligo te oportet, quod tu diligas me. Per peccatum autem facio contra amicitiam & iustitiam, contra amicitiam quidem: quia sunt ingratus pro beneficijs receptis, contra iustitiam vero: quia facio contra obedientiam, quam debeo de iustitia. Quantum igitur ad hoc quod facit contra amicitiam, privatur illa, rediturque indignus illius. dicitur macula, quae remanet post peccatum. Ex hoc autem quod facit contra iustitiam tenetur ad satisfactionem. Omnis enim qui facit contra iustitiam, tenetur ad satisfactionem. Et anima dicitur esse in macula quando quis facit contra amicitiam: quia illa est pulchritudo anime, ut sit in gratia Dei, quia macula est carentia alicuius, quod ornat animam.

EX eo vero quod peccator laedit iustitiam, tenetur ad restitutionem, & oportet, quod recompenset etiam tantundem secundum posse, & tantum reddat pro posse suo. Hoc probat S. Th. quia aliquando potest unum reddi sine alio, & ideo potest compensari unum sine alio: quia sicut qui est amicus alteri, & accipit ab eo 100. aureos, tenetur ratione iustitiae 100. reddere sine eo quod reconcilietur ei, & contra: ita possumus reddere Deo id ad quod tenemur ratione amicitiae. s. quod reconciliemur ei, & eum nobis faciamus amicum, sine eo quod reddamus

illi, quod debemus ratione iustitiae.

EST igitur manifestum, post peccatum relinquimur maculam & obligationem ad poenam in anima.

HIS suppositis respondetur ad quaestionem, an. s. per poenitentiam remittatur reatus poenae, duabus propositionibus.

PRIMA est. Semper reatus poenae est minor per poenitentiam vel post poenitentiam de peccato mortali. Probatur. Quia per poenitentiam remittitur culpa & reatus poenae aeternae, & manet obligatus ad aliquam poenam temporalem. Ergo. &c.

SECUNDA propositio sit. Non oportet quod per poenitentiam remittatur semper totus reatus poenae. Probatur: quia iniungitur poenitentia à sacerdote post confessionem, & bene: ut quis satisficiat pro aliqua parte poenae reatus, cui tenetur.

SED contra hanc secundam conclusionem arguitur, quod per poenitentiam totus reatus poenae remittatur. Quia ponamus quod Petrus peccavit mortaliter, & conteritur, per contritionem talem remittitur ei pars reatus poenae. s. poena aeterna & maneat. v.g. poena temporalis ut decem. Si iterum conteratur remittetur ei illa poena. Probatur: quia secunda contritio est eiusdem virtutis & vigoris. Ergo habebit effectum, ut prima. Sed prima potuit remittere aeternam poenam & illam mutare in temporalem. Ergo secunda poterit tollere poenam temporalem manentem. Nam si prima abstulit poenam ut 100. quare ista 2. non tollet poenam remanentem, ut 10. cum sit ita intensa sicut prima. Si dicas quod non probamus de vna contritione, sed de duabus, Dico, quod satis mihi est, quod de duabus probem. Ad minus hoc ostendo, quod semper secunda contritio tollit omnem poenam temporalem quantumcunque magnam.

PRAETEREA. Ponamus vnam eque intensam sicut ambae tunc vna sola sufficit. Ergo. &c.

PRO solutione huius nota sanctus Tho. prima 2. q. 87. ar. 6. & hic ad 4. Ex quibus locis habetur quod poena aeterna. s. tanta non debetur per se peccato mortali. i. in peccato mortali sunt duo. i. aversio à Deo & conversio ad creaturam: & quod vnus puniatur plusquam alius est ratione conversionis in obiectum: quia convertit se quis in peius obiectum acerbitas poenae non provenit ratione aversionis à Deo, quia aequaliter auertuntur, sed ratione conversionis: quantum autem ad durationem aequaliter puniuntur. Vnde peccato mortali debetur poena aeterna, hoc est, quandiu manet peccatum mortale, tandiu debetur ei poena aeterna, & si peccatum durat in aeternum, poena etiam: non ratione gravitatis, sed quia peccatum mortale durat in aeternum: sic poenitentia per accidens tollit poenam aeternam, quia tollit peccatum & culpam. Et ita poenitentia per se ex Christi institutione non habet remittere totam poenam.

SECUNDO aliter dico ad argumentum, distinguendo maiorem. s. quod prima contritio remiserit infinitos annos immediate nego, mediate concedo

concedo. s. auferendo peccatum, faciendo amicum & per consequens potentem satisfacere pro debito, quod non erat nisi viginti annorum, sed adeo erat poena aeterna: quia nunquam soluebat illos viginti, & cum hoc illa prima contritio soluit partem debiti quod ratione offensae debetur. Unde ad argumentum dico, quod prima contritio ex eo quod tollit peccatum tollit quod poena eius non daret in perpetuum: sed secunda contritio cum inueniat ablatam perpetuitatem poenae, non poterit remittere, nisi hoc, quod non tam acerbè puniatur: hoc est, quod non puniatur ita intense sicut prius, & ita etiam potest remittere totum reatum, quando .s. remissa est tota acerbitas poenae.

SECUNDO arguitur hoc modo. Baptismus totam poenam remittit. Ergo etiam poenitentia. Probat consequentia. Sicut baptismus est institutus ad remissionem peccatorum: ita & poenitentia, quia sicut dictum est, Nisi quis renatus fuerit &c. Ioan. 3. ita dictum est, Quorum remisistis. &c. Ioan. 20. Ergo si baptismus remittit totam poenam etiam poenitentia.

AD HOC nego consequentiam: quia aliquid est in baptismo quod non est in poenitentia, quia baptismus est regeneratio, & sicut in generatione naturali omnia corrumpuntur praeterita: sic etiam in generatione spirituali oportet quod nihil maneat.

SECUNDO, quia baptismus facit nouam creaturam: non autem poenitentia. Et quia baptismus facit nouam creaturam, oportet quod omnia praeterita & vetera remittat & delet, Et etiam: quia baptismus conferre nouam vitam spiritualesque non comparatur secum mortem: non autem sic est de poenitentia. Ergo. &c.

PRAETEREA. Arguitur hoc modo. Boni non debent puniri, sed mali debent affligi poenis. Sed post poenitentiam iam aliquis est bonus & studiosus. Ergo Deus non debet affligere eum poenis.

AD HOC. S. Tho. prima. 2. q. 87. & hic in prima. 4. q. 23. & in. 4. d. 14. dicit, quod de ratione poenae est quod sit inuoluntaria: quia non vocat aliquis poenam aliquid propterea quod sit laboriosum: quia ludere palla vel globo est laboriosum & non dicitur poena vel poenale, eo quia est voluntarium, sed illud ubi est labor. Et esto ibi non sit labor, est poena vel poenale, si sit inuoluntarium. Unde, tantum habet minus de ratione poenae, quantum plus habet de voluntario. Tunc ad argumentum Boni non debent affligi poenis, distingo. In voluntaria, verum est: voluntariae, nego: quia boni homines sumunt sibi voluntariae poenas. s. peregrinationes, ieiunia, & alia id genus.

SECUNDO dico, quod boni quatenus boni sunt, non debent mulctari poenis, sed quatenus mali fuerunt iustum est quod faciant aliquam recompensationem, esto iam sint boni.

PRAETEREA. Arguunt haeretici quod nos facimus Deum saeuum & inhumanum: nam amicus qui vere est amicus & redit in gratiam alterius,

non delectatur in poenis amici. Si per poenitentiam redimus in amicitiam eius, quare punit & affligit amicos suos? & habet carcerem pro amicis suis? unde dicunt, quod nos tribuimus Deo quod non tribueremus hominibus, quod affligant amicos suos.

AD HOC dico, quod qui offendit Deum, laedit amicitiam & iustitiam: per poenitentiam vere fit recompensatio pro amicitia, & non debet exigi ab eo aliud, sed non satisfacit pro iustitia. Postquam enim peccator dicit, peto veniam, tamen paratus sum facere quicquid volueris & redire in amicitiam tuam, non debet offensus dicere, non parcam, vel non eris amicus quousque reddas domum. v.g. quam accepisti a me, sed debet recipere offendentem ita tunc ad suam amicitiam, & salua amicitia poterit repetere domum suam: quia licet ille satisfecerit pro amicitia, non tamen satisfacit pro iustitia: sicut re te potest amico remittere homicidium, tamen salua amicitia coget eum soluere & satisfacere pro iniuria, & ponit eum in carcere, quousque soluat. Sic etiam Deus se habet cum peccatoribus.

ULTIMO pro conclusione. s. quod post remissam culpam manet reatus ad poenam, & Deus punit illum qui fuit peccator, est manifestus locus. 2. Reg. 12. a sancto Thom. Citatus in argumento in contra, de David, qui postquam audiuit a Nathana peccatum suum, dixit Peccaui Domino, Cui Nathana Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Non morieris. Verum tamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur.

SECUNDO. 2. Paralipo in fine, de poenitentia Manasses, qui post peccata ei remissa: multa mala cum populo suo passus est pro peccatis suis.

TERTIO. Idem patet de Maria sorore Moysi quae iussa est septem diebus extra Castra manere pro peccato murmurationis in Moysen. Idque post exactam poenitentiam de suo peccato Num. 12.

QUARTO. Qui hoc dicit, nempe, quod post peccatum remissum quoad culpam, non manet reatus ad poenam: ex consequenti negat purgatorium, quod haeticum est. Ergo. &c. Sed de hoc latius infra secunda. 4. q. 7. ubi agemus de satisfatione.

Articul, quintus.

Vtrum remissa culpa mortali tollatur omnes reliquiae peccati.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur quod remissa culpa mortali, tollatur omnes reliquiae peccati. Dicit enim August. in lib.

in lib. de poenitentia. Nūquam Dominus aliquem sanauit: quem omnino non liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animā ab omni contagione. Sed reliquiae peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur possibile, quod remissa culpa remaneant reliquiae peccati.

PRÆTEREA. Secundū Dionys. 4. cap. de diuinis nominibus, bonum est efficacius quā malū: quia malū non agit, nisi virtute boni. Sed homo peccando simul totam infirmitatem peccati incurrit. Ergo multo magis poenitendo liberatur, etiam ab omnibus peccati reliquijs.

PRÆTEREA. Opus Dei efficacius est, quam opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiae peccati contrarij. Ergo multo magis tolluntur per remissionem culpae, quae est opus Dei.

SED CONTRA est, quod Marci. 8. legitur, quod cecus illuminatus à Domino, primo restitutus est ad imperfectū visum (unde ait, video homines velut arbores ambulantes) deinde restitutus est perfecte, ita ut videret clare omnia. Illuminatio autem caci significat liberationem peccatoris. Post primam ergo remissionem culpae, qua peccator restituitur ad visum spiritualem, ad huc remanent in eo aliqua reliquiae peccati praeteriti.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum mortale ex parte conuersionis in ordinatē ad bonum commutabile, quandam dispositionē causat in anima, vel etiam habitum, si actus frequenter iteretur. Sicut autē dictum est culpa peccati mortalis remittitur in quantum tollitur per gratiam auersio mentis à Deo. Sublato autem eo quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere potest id quod est ex parte conuersionis inordinatē, cū hanc contingat esse sine illa, sicut prius dictū est. Et ideo nihil prohibet quin remissa culpa, remaneant dispositiones ex precedentibus

actibus causatae, quae dicuntur peccati reliquiae. Remanent tamen debilitatae & diminuta: ita quod homini non dominantur. Et hoc magis per modum dispositionum, quam per modum habituum, sicut etiam remanet fomes post baptismum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod Deus totum hominem perfecte curat, sed quandoque subito: sicut socrum Petri statim restituit perfecte sanitati, ita ut surgens ministraret illis: ut legitur Luca. 4. Quandoque autem successive, sicut dictum est de eo caeco illuminato Marc. 8.

ET ita etiam spiritualiter, quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, ut subito perfecte consequatur sanitatem spiritualement, nō solum remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquijs: ut patet de Magdalena Luca. 7. Quandoque autem prius remittit culpā per gratiam operantem, & postea per gratiam cooperantem successive tollit peccati reliquias.

AD SECVNDVM dicendū, quod peccatum etiam quādoque statim inducit debilem dispositionem, ut pote per unum actum causatam. Quandoque autem fortiorē causatam per multos actus.

AD TERTIVM dicendum, quod uno actu humano non tolluntur omnes reliquiae peccati: quia (ut dicitur in praedicamentis) prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, ut melior sit. Multiplicato autem exercitio ad hoc puenit, ut sit bonus virtute acquisita. Hoc autem multo efficacius facit diuina gratia, siue uno, siue pluribus actibus.

IN HOC. Quinto art. sancti Thomae scribit conclusionem affirmatiuam sub hac forma. Remissa culpa remanere possunt reliquiae peccatorū & saepe remanent. Probat manifeste & suscite: ut habes in litera.

DVBIVM prius hic occurrit, quia videtur quod S. Th. nō respōdet ad illud quod quaesuit. Quaesuit nanque, an remisso peccato remaneat reliquiae peccati. Et respōdet, quod remisso peccato rema-

Dubium
secundum

Dubium
primum.

rema-

remanent reliquæ. Hoc non est respondere, sed oportet dicere quod cum peccato remittuntur reliquæ peccati.

AD HOC dico, quod quæstio, quærebat vnum & supponebat aliud. Quærebat enim, an remisso peccato reliquæ peccati remittantur, & supponebat, quod remisso peccato remanent reliquæ peccati. Ideo ad vtrumque voluit respondere. Ad suppositum respondet in corpore arti. & ad quæsitum respondet in solutione ad. r. vbi dicit, quod non semper statim Deus cum peccato remittit omnes reliquias peccati, sed aliquando successiue. Vide ibi, quia loculenter loquitur.

Dubium
secundū.

DUBITATUR secundo, an sit certa lex, secundum quam Deus regulariter semper remittit certam poenam & certas peccati reliquias vel an indifferenter aliquando remittat plus aliquando minus.

AD HOC dico, quod leges sunt, secundum quas semper remittit certam partem poenæ & reliquiarum peccati. Sed aliquando ex gratia & misericordia fortius concurrat cum vno quam cum alio & ita perfectius conteritur, & plus de peccatorum reliquijs remittitur: quia hic plus fuit tractus à Deo quam alius. Quare autem hunc plus quam illum traxerit, noli iudicare, si non vis errare ait Aug. Quid autem sint peccatorum reliquæ constat ex diuo Thom. in litera, vbi manifeste dicit eas: esse malas dispositiones, quæ ex peccatis relinquuntur: vt malus habitus ex malis actibus genitus, tepiditas & frigiditas ad spiritualia, & poena quæ debetur pro ipsis peccatis.

Articulus sextus.

Vtrum remissio culpæ sit effectus poenitentia.

DISEXTVM sic proceditur. Videtur quod remissio culpæ non sit effectus poenitentia, secundum quod est virtus. Dicitur enim poenitentia virtus, secundum quod est principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remissionem culpæ, quæ est effectus gratia operantis. Ergo remissio culpæ non est effectus poenitentia secundum quod est virtus.

PRÆTEREA. Quædam alie virtutes sunt excellentiores poenitentia. Sed remissio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis: Ergo etiam non est effectus poenitentia.

secundum quod est virtus:

PRÆTEREA. Remissio culpæ non est nisi ex virtute passionis Christi: secundum illud Hebræ. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio. Sed poenitentia in quantum est sacramentum operatur in virtute passionis Christi, sicut & cetera sacramenta. Ut ex supra dictis patet: Ergo remissio culpæ non est effectus poenitentia, in quantum est virtus, sed in quantum est sacramentum.

SED CONTRA. Illud est proprie causa alicuius, sine quo esse non potest. Omnis enim effectus dependet à sua causa. Sed remissio culpæ potest esse à Deo sine poenitentia sacramento, non autem sine poenitentia secundum quod est virtus: ut supra dictum est. Unde & ante sacramenta noue legis poenitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remissio culpæ est proprie effectus poenitentia, secundum quod est virtus.

RESPONDEO dicendum, quod poenitentia est virtus secundum quod est principium quorundam actuum humanorum. Actus autem humani, qui sunt ex parte peccatoris, materialiter se habent in sacramento poenitentia. Omne autem sacramentum producit effectum suum non solum virtute forme sed etiam virtute materie. Ex utroque enim est vnum sacramentum, ut supra habitum est. Unde sicut remissio culpæ fit in baptismo non solum virtute forme sed etiam virtute materie. s. aqua: principaliter tamen virtute forme ex qua & ipsa aqua virtutem recipit: ita etiam & remissio culpæ est effectus poenitentia. Principaliter quidem, ex virtute clauium quas habent ministri, ex quorum parte accipitur id, quod est formale in hoc sacramento (ut supra dictum est) secundario autem ex vniuersali actuum poenitentis, pertinentium ad virtutem poenitentia: tamen prout hi actus aliquantulum ordinantur ad clauis ecclesie. Et sic patet, quod remissio culpæ est effectus poenitentia, secundum quod est virtus: principaliter tamen secundum quod est sacramentum.

AD

AD PRIMVM ergo dicendū, quod effectus gratiae operantis, est iustificatio impij, ut in secunda parte dictum est. In qua (ut ibidem dictum est) non solum est gratiae infusio, & remissio culpa, sed etiam motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatae: & motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus poenitentiae. Hi tamen actus humani, sunt ibi ut effectus gratiae operantis, simul producti cum remissione culpa. Unde remissio culpa nō fit sine actu poenitentiae virtutis: licet sit effectus gratiae operantis.

AD SECVNDVM dicendū, quod in iustificatione impij, non solum est actus poenitentiae, sed etiam actus fidei, ut dictum est. Et ideo remissio culpa non ponitur effectus solum poenitentiae virtutis: sed principaliter fidei, & charitatis.

AD TERTIVM dicendum, quod ad passionem Christi ordinatur actus poenitentiae virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claves ecclesiae. Et ideo utroque modo causat remissionem culpa virtute passionis Christi.

AD ID autem quod in contrarium obijcitur, dicendum est, quod actus poenitentiae virtutis habet, quod sine eo non possit fieri remissio culpa, in quantum est inf. parabilis effectus gratiae, per quam principaliter culpa remittitur, quae etiam operatur in omnibus sacramentis. Et ideo per hoc non potest concludi, nisi quod gratia est principalior causa remissionis culpa, quā poenitentiae sacramentū.

SCIENDVM tamen quod etiam in vete. leg. & in leg. naturae, erat aliquando sacramentū poenitentiae: ut supradictum est.

IN HOC art. 6. Dicitur Tho. intendit tractare & docere, quod remissio culpa est à poenitentia, & quatenus poenitentia virtus est, & quatenus sacramentum est. Et scribit in sententia multas propositiones dignas, quae semel mandentur memoriae: quarum prior sic habet. Actus humani, qui sunt ex parte peccatoris, materialiter se habent in sacramento poenitentiae, quod est dicere, Confessio poenitentis est proxima materia sacramenti poenitentiae, quod notum est.

SECVNDA est. In sacramento aliquo nō so-

lum agit forma, sed etiā materia. Probat: quia sacramentum est artificiatū quoddam sicut vngētū constās est materia & forma. Ergo totū illud vnguentum agit & non solum ratione vnius partis. Confirmat hoc ex sacramento baptismi. Nā in baptismo (inquit) nō solū forma baptismi peccata remittit: sed etiam aqua, quae est eius materia: licet principaliter forma, quam materia. Ita in poenitentia sacramentali etiam actus poenitentis operantur ad remissionem culpa: licet praecipue operentur claves, quae sunt in ministro, qui apponit formā. Unde infert dicitur Tho. quod remissio culpa est effectus poenitentiae, quatenus virtus est: quia actus poenitentis sunt ab illa tanquā à virtute in poenitente infusa, vel imitatur actus illos, qui sunt à poenitentia infusa, ut cum poenitēs solum habet attritionem.

SECVNDO colligit, quod remissio culpa principaliter est poenitentiae quatenus est sacramentum, & quatenus innititur clauibus ecclesiae. Hæc. S. Tho.

HIC prius dubitatur, quid vocatur, gratia operans, & quid cooperans.

AD HOC dico quod eadem gratia numero est cooperans: sed dicitur operans in quantum praecedit contritionem & actum fidei formatae in genere causae formalis, & cooperans in quantum iam iste iustificatus vitur illa gratia, & facit aliquas bonas operationes.

SECVNDO mouet dominus Caiet. hic dubiū: quia videtur quod. S. Tho. sibi ipsi nō cōstet. Nā hic dicit quod remissio culpa est effectus poenitentiae virtutis. Ex quo sequitur (cum actus poenitentiae virtutis sit actus liberi arbitrij) quod remissio culpa est à gratia, & a libero arbitrio: At oppositū dixit in ar. 4. huius. q. ad. 2. vbi expressè asseruit, quod remissio culpa est à sola gratia: plena autem absolutio, etiam à poena, est à gratia & a libero arbitrio. Hæc videtur inter se pugnare. Ergo. &c.

AD HOC dicit Caiet. & bene, quod per illud in art. 4. à. S. Tho. dictum, nempe, quod remissio culpa est à sola gratia, non excludit. S. Tho. actus liberi arbitrij, qui sunt effectus gratiae, qui sunt necessarij ad remittendam culpā: sicut quando dicimus, sola causa facit hoc, non excluditur virtus causae, aut actus mediante quo facit hoc. Quādo vero. S. Tho. dicit, quod remissio culpa nō est à libero arbitrio, intelligitur absolute, secundū quod consideratur sine gratia: sed intēdit quod est etiā à libero arbitrio moto, & informato à gratia, secundū quod iam illud liberū arbitrium est effectus & affectus gratiae, & nō de se, sic intelligit hic.

EST etiam hic norandū, quod iā. S. Tho. cōcedit quod claves remittunt peccata, contra Magist. sentent. & nonnullos dicētes, quod sacerdotes solum habēt claves ad ostendendū peccatorē absolutū, non autē ad absoluēdū, quod nos late disputabimus in secunda. 4. q. 13. art. 1.

Dubium primum.

Dubium secundū.

Quaestio. xxviii.

De remissione venialium peccatorum.

DEINDE considerandum est de remissione venialium peccatorum. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

PRIMO. Vtrum sine poenitentia peccatum veniale possit dimitti.

SECUNDO. Vtrum possit dimitti sine gratiae infusione.

TERTIO. Vtrum peccata venialia dimittantur per aspersionem aquae benedictae & unssione pectoris & oratione dominica, & alia huiusmodi.

QUARTO. Vtrum veniale peccatum possit dimitti sine mortali.

Articulus primus

Vtrum peccatum veniale possit remitti sine poenitentia.

DPRIMUM sic proceditur. Videtur quod veniale peccatum dimitti possit sine poenitentia. Pertinet enim (ut supra dictum est) ad rationem vere poenitentiae, quod non solum homo doleat de peccato praeterito, sed etiam proponat cauere de futuro. Sed sine tali proposito peccata venialia dimittuntur: cum certum sit, quod homo praesentem vitam sine peccatis venialibus ducere non potest. Ergo peccata venialia remitti possunt sine poenitentia.

PRAETEREA. Poenitentia non est sine actuali displicentia peccatorum. Sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum, sicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Christum: statim enim aduolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine poenitentia.

PRAETEREA. Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: ut in secunda parte dictum est. Sed unum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis quem contingit esse sine actuali displicentia peccati venialis, fit remissio peccatorum venialium.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de poenitentia, quod est quedam poenitentia quae cotidie agitur in ecclesia, pro peccatis venialibus, quae frustra esset, si sine poenitentia peccata venialia possent dimitti. Videtur ergo, quod peccata venialia non possint sine poenitentia dimitti.

RESPONDEO, dicendum, quod remissio culpae (sicut dictum est) fit per coniunctionem hominis ad Deum: a quo aliquo modo separatur culpa. Sed haec separatio perfecte quidem fit per peccatum mortale: imperfecte autem per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mens omnino a Deo auertitur, ut pote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale, retardatur affectus hominis, ne propter in Deum feratur. Et ideo utrumque peccatum per poenitentiam quidem remittitur: quia per utrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum: sicut enim peccatum mortale remitti non potest, quandiu voluntas peccato adheret, ita nec etiam peccatum veniale: quia manente causa, manet effectus.

EX igitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior poenitentia: ut scilicet homo actualiter peccatum commissum detestetur, quantum in ipso est: ut scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia: ut singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum: non tamen sufficit habitualis displicentia quae habetur per habitum charitatis, vel poenitentiae virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Vnde sequitur, quod requiratur virtualis quaedam displicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum, & res diuinas, ut quicquid sibi

occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, & etiã si actu de illo non cogitaret. Quod tamen nõ sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia, et singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia: ut patet ex his quæ in secunda parte dicta sunt. Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit quod homo proponat abstinere ab omnibus et singulis peccatis mortalibus: sed ad pœnitentiam venialium peccatorum requiritur, quod homo proponat abstinere à singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se preparandi ad peccata venialia minuenda: alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.

AD SECVNDVM dicendum, quod passio pro Christo suscepta (sicut supra dictum est) obtinet vim baptismi. Et ideo purgat ab omni culpa, & veniali, et mortali: nisi actu liter voluntatem peccato inuenerit inherere.

AD TERTIVM dicendum, quod feruor charitatis virtualiter implicat displicentiam venialium peccatorum: ut supra dictum est.

IN HOC primo articulo Diuus Thom. hoc procedit ordine, quod prius in fronte articuli ponit vnam conclusionem, & secundo loco notabile vnum, & tertio loco absoluit dubium aliquibus propositionibus.

PRIMA propositio ita habet. Remissio culpæ fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aequaliter separat omnis culpa. Notabile est quod sequitur in litera. Hæc separatio à Deo perfecte fit solum per peccatum mortale: imperfecte autem fit per peccatum veniale. Hoc probatur: quia per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur. Nam qui peccat mortaliter agit contra charitatem. At per peccatum veniale solum retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum fera-

tur. Vnde colligitur in litera quod vtrunquæ peccatum per pœnitentiam remittitur.

SECUNDA propositio. Sicut peccatum mortale remitti nõ potest quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec veniale. Probatur: quia manente causa, manet effectus.

TERTIA propositio. Ad peccatum mortale remittendum, exigitur perfectior pœnitentia, nempe, ut homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est, nempe, ut diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur.

QVARTA propositio. Hoc quod requiritur ad remissionem mortalium, non requiritur ad remissionem venialium.

QVINTA propositio est. Ad remissionem peccatorum venialium non sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis. Probatur: quia dato opposito, sequeretur quod charitas non compateretur secum peccatum veniale, quod manifeste falsum est.

SEXTA propositio est. Ad remissionem peccatorum venialium requiritur quædam virtualis displicentia, nempe, cum aliquis hoc modo fertur, secundum effectum in Deum & res diuinas: ut quicquid sibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse, etiã si actu de illo non cogitaret.

SEPTIMA propositio. Hoc quod sufficit ad remissionem peccati venialis, non sufficit ad remissionem peccati mortalis: nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem. Hæc diuus Thom.

PRIVS est hic notandum, quod hæc materia de remissione peccatorum venialium, tractatur à Magis. in. 4. d. 16. & ibi a suis expositoribus.

SECUNDO est sciendum illud, quod sanct. Thom. dicit. scilicet quod tam peccatum mortale, quam veniale, facit aliquam separationem, sed non eodem modo. Nam peccatum mortale omnino tollit amicitiam & gratiam Dei, & ita perfecte separat à Deo. Veniale autem non tollit amicitiam, sed est quædam offensa secum compatiens amicitiam: sicut inter homines sunt quædam quibus offenditur amicus: licet amicitia non tollatur, sed solum grauat ille. Ut enim in naturalibus lapis habes principium descendendi deorsum dupliciter potest impediri, ne descendat, nempe, vno modo, si tollas principium. id est, gravitatem, alio modo ponendo impedimentum, vel obstaculum, sicque, licet habeat gravitatem, impeditur, ne descendat: sic per charitatem mouetur quis in Deum: at per peccatum mortale, tollitur principium illud. scilicet charitas, peccatum vero veniale non tollit principium. scilicet charitatem: sed est obstaculum impediens motum charitatis in Deum, ne. scilicet, feruenter tendat in Deum.

TERTIO. Dicit sanct. Thom. quod ad tollendum vtrunquæ peccatum, nempe mortale & veniale, requiritur pœnitentia, quæ est conclusio, qua respõ

respondetur ad id quod querebatur in ar. forma-
liter.

EX qua conclusione sequitur, quod quandiu quis
complacet in veniali, non remittitur ei, nec illud
in quo cōplacet, nec aliquod aliud, quod sit eius-
dem rationis. Hoc est. Si aliquis dixit. 10. menda-
cia, dolet de nouem, & complacet in vno: tum, nec
illud in quo cōplacet, nec aliqd' aliud mendacium
remittitur, quia virtualiter in oībus cōplacet: cū
non poeniteat de peccatis illis, eo quia mendacia
sunt & contra Deum. Et etiam si doleat de omni-
bus prateritis, sed habet propositum mentien-
di in futurum, nullum mendacium remittitur:
quia virtualiter complacet in illis ob dictam
rationem.

Q V A R T O dicit Doctor sanctus, quod non
requiritur tanta poenitentia ad remittendum pec-
cata venialia, sicut ad mortale diluendum. Nam
ad veniale delendum, satis est tollere impedi-
mentum, quia (vt diximus) peccatum veniale est im-
pedimentum ad hoc quod charitas non exeat in
actum suum, & tollitur illud impedimentum per
feruorem charitatis. i. per dilectionem Dei. Et si
dicas, quod requiritur poenitentia, quia ita dicit
sanct. Thom. dico, quod ipse dicit, dilectionem
Dei, esse virtualem poenitentiam, quæ sufficit ad
remittendum venialia, licet non sufficiat ad re-
mittendum mortalia, quia tātum valet ad remit-
tendum venialia, sicut poenitentia, & ideo dici-
tur poenitentia virtualis.

**Dubium
primum.** S E D hæc quæstio, an peccatum veniale remit-
tatur sine poenitentia, supponit, quod sit pecca-
tum veniale, quod est falsum, quia in Scriptura sa-
cra non habetur, quod sit peccatū veniale. Ideo du-
bitatur an sit aliquod peccatum veniale. Quod ta-
men dubium sancti nunquā mouerunt: quia habe-
bant pro certo quod erat peccatū veniale. At hære-
tici Lutherani dicūt, quod nō est peccatum venia-
le. Et fideles postquam hæretici negant, petunt,
quod probemus.

I D E O pono conclusionē. De fide est, quod est pec-
catū veniale, & quod non oīa sunt mortalia. Et in-
fra cum de purgatorio agemus, de hoc nobis erit
sermo latior. Pro nunc autem probō hoc. Prius Ia-
cobi. i. Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo
tentatur: quia Deus intentator malorum est. Con-
stat Iacobum locutum fuisse de mala concupiscen-
tia, quæ est tentatio, quæ inclinatur ad malum. Et se-
quitur, Concupiscentia cum conceperit, parit pec-
catum. Peccatum vero cum consummatum fue-
rit, generat mortem. Vnde sequitur manifeste, qd'
est aliquod peccatum mortem generans, & aliud
non. Ergo aliquod est veniale peccatum.

S E C V N D O. 1. Corinth. 3. dicitur. Fundamentū
enim aliud nemo potest ponere, præter id quod
positum est, quod est Christus Iesus. Siquis autem
superædificat super fundamentum hoc, aurum,
argentum, lapides pretiosos, ligna, foenum, stipu-
lam: vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies

enim Domini declarabit, quia in igne reuelabi-
tur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis proba-
bit. Si cuius opus manserit, quod superædificauit,
mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimē-
tum patietur, ipse autem saluabitur sic, quasi per
ignem. Manifestum est ex hoc, quod omnes ædifi-
cant super Christum. Qui enim mortaliter pec-
cant non ædificant: sed potius destruunt. Per aurū
vero, intelliguntur opera bona. Illud autem, si cu-
ius opus arserit, ipse patietur detrimētum, sed sal-
uabitur sic quasi per ignem: non potest intelligi de
peccato mortali, quia tale habens opus non salua-
bitur. Nec potest intelligi de bono opere: quia
propter illud non patietur homo detrimentum.
Et ita sanct. Thom. & doctores sancti intellexe-
runt semper illum locum. Per aurum, argentum
& lapides pretiosos, intelliguntur bona opera, quia
lucida: per stipulam autem & foenum, intelligen-
tur opera bona de se, aliqua tamē ex parte imper-
fecta, & defectus nonnullos habentia.

S E C V N D O aliter exponit Doctor sanctus, qd'
s. ædificium super Christum est tota doctrina
Christiana, & illi ædificant aurum, argentum, &
lapides pretiosos, qui docent vera vtilia & catho-
lica. Illi autem foenum ædificāt & stipulā, qui do-
cēt inutilia. s. fabulas & Methaphysicas, licet nō
sit falsa doctrina. Nam si quis doctrinā falsam
doceret, peccaret mortaliter, & non ædificaret, sed
destrueret. Qui primo modo ædificant, mercedē
accipient, qui autem secundo modo, saluabuntur,
quasi per ignem. Ergo constat, quod est aliquod
peccatum veniale.

E T est notandū, quod quādo est testimoniū Scri-
pturæ, quod rationabiliter apud homines nō pati-
tur aliū sensum, nisi illū quem sancti probāt, quā-
rumcunque dicāt aliqui, ego dico, quod nō intel-
ligitur sic, nō excusantur ab hæresi. Aliqui volunt
exponere illū locum, & imponūt diuo Hiero. De-
trimentū patietur. i. patietur multos ob prædicati-
onem labores, & euadet multa pericula. Sed hoc
falsum est, & Hiero. nunquā illud somniauit. Nō
enim verba Pauli patiūtur illū sensum: quia Pau-
manifeste loquitur de die iudicij, cum dicat, vni-
uscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Do-
mini declarabit. Dies autē Domini, peculiariter
accipitur pro die iudicij.

T E R T I O. Iacobi. 5. Infirmatur quis in vobis:
inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum,
ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio
fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Domi-
nus, & si in peccatis sit, remittentur ei. Non potest
hoc intelligi de peccatis mortalibus: quia ad illa
remittenda requiritur poenitentia & confessio,
vel in re vel in voto. Ergo intelligitur illud de ve-
nialibus, quia nunquam quis dixit, quod per solas
orationes presbyterorū dimittantur peccata mor-
talia. Ergo. &c.

Q V A R T O Matth. 7. & Lucæ. 6. dicit Do-
minus. Quid autem vides festucā in oculo fratris

tui: trabē autem in oculo tuo nō vides. Eijce prius trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Vbi per trabē intelligitur lethale crimen & per festucam, leue & veniale. Et omnes sancti ita intelligunt. Et certum est quod per trabem intelligitur peccatum mortale: per festucam autem certum est, ad minus intelligi aliquod reprehensibile: quia alias non erat eijciendum. Et non potest intelligi de peccato mortali quia festuca non tollit visum: trabs autem tollit. Ideo per trabem intelligitur mortale.

QVINTO Matth. 12. dicit dominus. Omne verbum occisum quod loquuti fuerint homines redent de eo rationem in die iudicij. Tūc sic. Verbum occisum est peccatum. Et non mortale. Ergo veniale. Antecedens probatur: quia nulli comminatur malum propter opus bonum. Sed illud dixit Dominus non solum de magnis peccatis, sed etiam de paruis: quia durum esset & irrationabile, quod pro quolibet verbo occiso peccarent homines mortaliter, & in infernum mitterentur. Ergo dicendum est, quod est veniale, & nec potest dici, quod sit opus bonum, cum de eo debeant homines reddere rationem.

SEXTO. Numeri. 15. dicitur. Si per ignorātiā praterieritis quicquam horum, quæ loquutus est Dominus ad Moysen, offeret sacerdos vitulū de armento holocaustum in odorem suauissimū Domino, hircumque pro peccato, & rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel, & dimittentur eis, quoniam non sponte peccauerunt. In hoc loco etiam sancti fundant esse aliqua peccata, quæ non requirunt tantam satisfactionem, sicut alia quæ sunt mortalia. scilicet quando quis peccat ex ignorantia: sicut cum quis ignorat aliquid, & est paratus scire bona fide, raro autem aut nunquam ignorantia illa est mortalis, secus si non est paratus scire bona fide sed aut non vult scire, aut est notabiliter negligens ad sciendum. Et **Aristo.** dicit. 3. Ethic. quod ignorantia facit aliquo modo inuoluntarium. Et quod citatus locus intelligatur de veniali probatur, quia sequitur in eodem capitulo. Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis sit ille siue peregrinus, peribit quoniam rebelis fuit Domino, vbi manifeste loquitur de mortali: quia propter veniale nullus perit. Ergo in prioribus verbis, Quando per ignorātiā peccauit, non perit. Ergo non erat mortale. Et tamē peccatum. Ergo est peccatū veniale.

SVENT etiam pro hoc testimonia sanctorum: Et prius est **Ambrosii.** super illud ad Roman. 7. Nō enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod vollo malum illud facio. Vbi **Ambrosii.** quærit, an homines excusentur à peccato, & dicit quod non, sub his verbis. Nunquid quia inuitus homo trahitur in legem peccati, immunis debet videri à crimine: quia hoc agit quod non vult, vi præssus potestatis? Non vtrique. Ipsius enim vitio & defidia hæc capta sunt. Vbi **Ambrosii.** dicit, quod non

propterea excusantur à peccato: quia id faciunt malum quod non volunt, quia quando **Paulus** dicebat, sentio aliam legem in membris meis captiuantem me in lege peccati, peccabat: quia aliàs quare diceret, Infoelix homo. Non enim dicebat illud propter dolorem corporalem: quia ipse dicebat, cum infirmior fortior sum. Et **Paulus** non peccabat mortaliter: quia iam erat confirmatus in gratia, iam dictum fuerat ei, sufficit tibi gratia mea. Ergo peccans sicut **Paulus** peccabat, non peccat mortaliter, secundum **Ambrosii.** Ergo sunt peccata venialia.

SECUNDO pro hoc est **Hiero.** super illud. Matth. 7. vides festucam in oculo fratris tui. &c. Vbi dicit. De his loquitur qui cum ipsi mortali crimine teneantur obnoxii: tamen non concedunt fratribus minora peccata, calicem excolantes, & camelum glutientes. Vbi **Hiero.** per minora peccata intelligit venialia.

TER TIO. **Aug.** in lib. de natura & gratia, post medium, loquens de quodam **Poelogiano** volente probare, quod potest esse homo sine peccato diligentia sua, dicit. Acute videtur interrogare, quomodo isti sancti ab hac vita discesserunt, cum peccato, an sine peccato: vt si responsum fuerit, cum peccato, putes eos securura damnatio, quod nephas est dicere: si autē sine peccato dictum fuerit eos exisse de hac vita, probat hominem (salte propinquāte morte) fuisse sine peccato in hac vita. Vbi parū attendit, cum sit acutissimus, non frustra, etiam iustos, in oratione dominica dicere, Dimitte nobis debita nostra, dominūque **Iesum Christū** cū eandē orationē dicendo explicuisset, veracissime subdidisse, si enim dimiseritis, dimittet vobis peccata vestra pater vester coelestis. Ex hoc enim quotidiana nū spirituale quodammodo incensum, quod ante Deum in altari cordis, quod sursum habere admonemur. Et sequitur. Si nō hic viuatur sine peccato, licet mori sine peccato: dum subinde venia delatur, quod subinde vel ignorantia vel infirmitate committitur. Ergo loquebatur de venialibus: quia sancti viuunt sine mortalibus.

QVARTO. **Aug.** tractans **Nume.** 15. illud quod supra citauimus ex eodem loco & in .q. 23. super **Numeros**, exponit locum illum, sicut nos exposuimus, & dicit. Aliud est præcepta cōtempnere: aliud autē non magni pendere, sed aut ignarum contra facere, aut victum. Quæ duo fortasse pertinent ad illa peccata, quæ à nolentibus fiunt, vnde **Aug.** intēdit, quod aliqua peccata quæ fiūt cum ignorantia, sunt venialia.

QVINTO. Ita dicitur in concilio **Toletano** secundo, & habetur in decretis. d. 25. cap. Vnum orarium, quod aliqua peccata facta cum ignorantia sunt venialia.

SEXTO. **Aug.** lib. 21. de ciuitate Dei cap. 23. dicit quod quantumcunque aliquis labore, & vigilet semp poterit dicere, Dimitte nobis debita nostra. Et hoc nō potest intelligi de peccatis mortalibus quia
impi

impium esset diceret, quod cum vigilancia humana & adiutorio Dei, non possent vitari omnia peccata mortalia, & singula, vt hic dicit. S. Th. ad primū argumētum. Ergo intelligitur de venialibus.

SEPTIMO. Hoc ipsum dicit Grego. & Beda super Paulum. 1. ad Cor. 7. **OCTAVO.** Grego. 17. Moralium tractans illud Iob, Non peccaui, & illud, peccaui, quomodo illa stant, dicit, quod non peccauit mortaliter, sed peccauit illa peccata quæ sancti viri vitare non possunt, quæ sunt venialia.

NONO. Idem Beda super illud Iacobi. 1. Concupiscētia cū cōceperit, parit peccatū. &c. ait Tribus modis tētatio agitur, subreptione, delectatiōe, cōsensu, suggestiōe hostis, delectatione vel etiā cōsensu nostræ fragilitatis. Quod si hoste suggerere, delectari aut cōsentire peccatō nolumus, tētatio ipsa nos ad victoriā prouehit, vt coronā vitæ mereamur accipere. Si vero ab hostis suggestione paulatim arrepta intentionem abstrahi, & in vitium incaperimus alicui delectando, offendimus quidē sed nondum lapsum mortis incurrimus. At si delectationem concepti facinoris in corde, etiā partus sequitur prauæ actionis: iā nobis mortis reis, victor hostis abscedit. Vnde aperte constat, quod sint aliqua peccata, per quæ homo non incurrit mortem.

DECIMO. Pro hoc est expresse Aug. in homelia de igne purgatorio vbi expresse dicit, qd est veniale peccatū, quod purgatur leui poenitētia, & qd de illo loq̄batur Paulus. 1. ad Cor. 3. quādo dixit, si cuius opus arserit: ipse aut saluabitur sic quasi per ignē. Innumera alia sunt testimonia, vbi sancti hoc dicunt, sed hæc sufficiant,

RATIONE probatur eadē conclusio. Prius. Paulus priore ad Cor. 6. et ad Galat. 5. numerat peccata, quæ excludūt à regno Dei, vt, auaritiā, ebrietatē. &c. & non ponit ibi mendaciū iocosū, verbū ociosū, & hæc leuia, Ergo ista nō excludunt à regno Dei. Ergo nō sunt mortalia, sed venialia, aliās Paulus deciperet nos, & esset magna deceptio & periculū: quia induxisset nos in illū errorē qd alia licerēt, si intēderet quod sola illa erāt peccata: sed intendebat ponere differentiā inter mortalia & venialia, nempe, inter illa quæ excludūt à regno, & alia quæ non excludunt.

SECVNDO. Matth. 19. & Luca. 18. dicitur de illo iuvene qui interrogauit redēptorē dicēs, Magister quid faciēdo vitā æternā possidebo, & Dñs ad eū serua mādata. Et subiūgit adolescēs. Quæ? Et dñs Nō occides, nō furtū facies. &c. annumerauit omnia mādata de calogi. Et rursus iuuenis. Oia hæc feci a iuuentute mea. Et dñs illi. Si vis perfectus esse, vnū tibi deest, vade, vende oia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Tūc conficitur sic argumētū. Ille iuuenis quæsiuit necessaria ad salutem. Et dñs numerauit mandata, vel sufficēter, vel non. Si primū inter illa nō numerauit mendaciū iocosum nec verbū ociosum. &c. Ergo sine

illis. i. esto non caueat quis ab illis, pōt saluari. Et dixit dominus, quod nihil deficiebat ei, sed solum vnū. s. quod vēderet omnia quæ habebat ad hoc qd esset perfectus. Si non numerauit omnia sufficēter ad salutē necessaria. Ergo licet seruauerit oia illa à iuuetute sua, non sufficiebat ad vitā æternā. **SED** contra: quia nō numerauit præcepta primæ tabulæ. s. Vnum colle Deum.

DICO, quod numerauit præcepta in ordine ad proximum: quia supponebat, quod ille erat religiosus, & colebat Deum, maxime quia ille qui recte se habet circa proximum, etiam bene se habet circa Deum: quia iam nō est difficile bene se habere ad Deum, quando bene se habet ad proximum. Probatum quia quando seruat ista præcepta, seruat præceptum de dilectione Dei: quia diligit proximum propter Deum.

ET cōfirmatur ex Paul. Rom. 13. Qui diligit proximum, legem impleuit. Nam, Non adulteribus &c. & si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Sed verbum ociosum, & mendaciū iocosū nō sunt cōtra proximum. Ergo diligēdo proximum saluabitur quis, esto dicat verbū ociosum. Ergo verbū ociosum nō est cōtra legē, sed præter legē. Vnde habetur quod melius loquitur. S. Tho. quā moderni, quando dicit, quod peccatum veniale non est contra legem: quia si peccatum veniale contra legem esset dānaretur homo propter illud: cum oporteat legem seruare ad intrandum ad vitam æternam. Et sancti legem seruauerunt licet venialiter peccauerint. Non enim facit contra amicitiam amicus, ex hoc solum quod intendit alijs rebus, quæ non sunt in obsequium amici, sed peccat solū leuiter. Sicut etiam seruus peccat & non facit contra Dominum, nec frangit eius præceptum ex hoc solum, quod discedit ab obsequio Domini sui, nempe, intendens alijs rebus in quibus nullum obsequium præstat Domino, sed solum peccat leuiter. Ita ergo nos peccamus venialiter, si intendimus alijs rebus quæ non sunt in obsequium Dei nostri, non tamen peccamus mortaliter ob hoc solum.

VLTIMO. Si esset aliquis purus homo amicus alicuius, qui propter quamcunque leuem offensam dirimeret amicitiam, & fieret hostis alterius sui amici, accusaretur apud homines inhumanitatis magnæ. Ergo & Deus esset accusandus si hoc faceret: cum iugum eius sit suauē, & onus leue. Consequentia probatur: quia quod apud homines malitiæ accusaretur rationabiliter: apud Deum etiā esset dignum quod accusaretur: quia spiritualia per temporalia cognoscimus. Nam etiā Christus nos docuit ita arguere ab humanis ad diuina, & ab hominibus ad Deum, cum apud Matth. 7. sic ratiocinatus sit. Si enim vos (inquit) cum mali sitis nostis bona dare filijs vestris, quāto magis pater vester coelestis. &c. Vnde manet certū, qd sunt aliqua peccata, quæ nō sūt lethalia,

sed leuia tantum de se, & non solum ex Dei ordinatione, vt quidam concionator praedicauit. s. omnia peccata de se esse mortifera, & ex sola Dei acceptance leuia fieri. Quod quidem nimis est fugiendum, maxime cum in Scriptura toties fiat (vt ostendimus) mentio de veniali. Et contrarium si esset verum, certe esset reuelatum.

Dubium
secundum

DUBITATUR p quid, aut quomodo remittuntur venialia.

AD HOC sit prima propositio, quae est certa apud omnes. Quicquid sufficit ad remissionem mortalis, sufficit ad remissionem venialis. Probat: quia in mortali est id, quod est in veniali, & aliquid aliud. Ergo illud quod sufficit ad delendum mortale, sufficit ad delendum veniale.

SED dubitatur, an sit aliquod aliud remedium, praeter illud quod sufficit ad delendum mortale, sufficiens ad remissionem venialis?

AD HOC dico, quod doctores non videtur ponere aliud remedium: quia Dur. in. 4. d. 16. & d. 21. q. 1. dicit, quod ad remissionem venialis requiritur displicentia. Idem dicit Palu. d. 16. q. 1. art. 2.

ET quidem isti recentiores scholastici videtur, q non accurate tractent materiam hanc, cum non videantur ponere aliud remedium ad veniale delendum, praeter illud quod ponunt ad mortale.

SECUNDVM igitur hos modernos, est differentia inter remissionem venialis & mortalis: quia ad delendum mortale requiritur displicentia distincta imparticulari de singulis peccatis, & non sufficit displicentia generalis. Ad remissionem autem venialis sufficit displicentia generalis. Et quidem aliqua differentia est haec, sed non magna: maxime quia ad remissionem mortalium forte sufficit illa generalis poenitentia, de quo infra dicemus. Quod quidem si verum est, nulla est differentia ista assignata ab his doctoribus inter mortalium & venialium remissionem.

IDEO his non obstantibus. S. Thom. hic dicit, quod ad remissionem venialis non requiritur displicentia formalis: sed sufficit virtualis. Et dicit, quod illa virtualis displicentia est dilectio Dei. **SIT** igitur secunda conclusio. Dilectio Dei sufficit ad remissionem venialis sine quacunque formali displicentia.

SED quare vocatur dilectio Dei displicentia virtualis? Dico quod propter hoc, quia diligere Deum est, velle placere ei, & velle placere ei, est nolle offendere, & nolle displicere ei, ideo dicitur virtualis displicentia.

IDEM tenet Sco. qui ponit duos modos, quibus venialia remittuntur. Vnus est (sequedo suam antiquam imaginationem, quod. s. nihil aliud est culpa quam reatus & obligatio ad poenam) nepe soluere poenam illam debitam. Alter est quod sufficit actus magis acceptus a Deo, quam peccatum veniale displicebat, siue ille referat in remissionem peccatorum venialium, siue non. Ad remissionem deniq; venialium (secundum eum) vt Deus illa dimittat

sufficit ieiunare & sufficit praecise diligere Deum, etiam non ea intentione: vt tibi dimittat venialia.

SED quomodo probatur hoc? Dico, quod difficile est probare ex Scriptura: quia in Scriptura nulla fit mentio de remissione peccatorum nisi per poenitentiam, ideo non potest hoc probari ex Scriptura sacra.

HOC tamen probatur ratione. Ad peccatum mortale remittendum requiritur dolor perfectus quia peccatum mortale tollit gratiam & amicitiam Dei: ideo manens in peccato mortali non potest facere aliquod opus meritorium aut Deo acceptum, nec habet quid aliud faciat, nisi petere veniam a Domino Deo. Sed peccatum veniale, non tollit gratiam, & manens in illo potest facere opus acceptum & meritorium. Ergo non est eadem ratio de mortali & veniali. Ergo ad delendum veniale, non requiritur formalis dolor, sed sufficit aliud opus Deo acceptum.

SECUNDO. Dilectio Dei plus placet quam displicet venialia. Ergo acceptat Deus illam dilectionem pro peccato veniali. Inter homines enim si quis offedit amicum leui offensa, & postea contulit illi amico leuiter offenso magna beneficia & obsequia. & non petit ab eo veniam, nec formaliter dolet de illa leui offensa: ille offensus apud homines reprehenditur, & inhumanus reputaretur talis, qui ad huc post tanta beneficia, pro leui offensa petit aliam satisfactionem, & non vult aliter dimittere illam offensam. Ergo ita dicendum est de Deo, quod propter illud bonum opus, remittit illam leuem offensam.

TER TIO. Si ad remissionem venialium, non sufficit unum opus bonum. s. dilectio Dei (vt dicimus) sequeretur, quod sanctissimus & innocentissimus vir qui aliquando offenderit verbo ocioso & postea nunquam amplius cogitauit de illo leui peccato, sed fuit occupatus quomodo placeret Deo, & in eius dilectione & bonis operibus, mitteretur nihilominus in purgatorium: vt luat poenas pro illo leui peccato. Quod falsum est: quia si constaret ecclesiae, q sic sancte vixit, canonizaret illum: Et non esset orandum pro eo: quia fieret ei iniuria, vt dicit ecclesia, extra de celebratione missarum cap. Cum Martha, iniuriam facit martyri qui orat pro martyre. Ergo non est in purgatorio: quia si ibi esset, non fieret ei iniuria, orando pro eo.

Q VARTO. Apud homines ad hoc quod offensus remittat leuem offensam amico offendenti, sufficit quod offensus dicat, ego volo placere tibi, esto non dicat, nolo displicere. Ergo etiam apud Deum sufficit dicere, volo placere, etiam si non formaliter dicat, nolo displicere. Ergo sola dilectio Dei sufficit ad remissionem venialis.

Q VINTO. Probat: hoc ex illo loa. 14. Siquis diligit me, diligetur a patre meo. Qui autem est in peccato veniali tantum, potest diligere Deum, & diligetur a Deo. Diligere autem nihil aliud est, quam velle bonum ei. s. dilectio, et Deus vult simpliciter bonum sicut bonus amicus, & non videtur, quod melius bonum debet

Dubium
tercium

Dubium
quartum

debet velle, quam remittere illas leues offensas. Ergo. &c. Qui autem est in peccato mortali, non diligit Deum dilectione de qua loquitur Scriptura, si quis diligit me sermones meos seruabit. &c. SEXTO. Probatum hoc: quia Dominus Luca. 7. dixit Magdalena, Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum, licet nos dicamus, quod fecit poenitentiam, & verissimile est: tamen dilectio fuit magnum motiuum ad remittendum illi peccata.

SEPTIMO. Per dilectionem Dei, ille qui est in solo veniali, meretur vitam aeternam. Et vita aeterna est maius quam remissio venialium. Ergo si per illum actum meretur id quod maius est, meretur etiam id quod minus est.

ET si dicas, hoc argumento probares, quod per bonum opus mereris, quod Deus det tibi res temporales: quia mereris vitam aeternam, & vita aeterna est maior quam res temporales, aut regnum temporale. Ergo mereris regnum temporale. Dico quod non est simile: quia bona temporalia non cadunt sub merito. Stat enim quod sit sanctissimus vir, & quod Deus minus distribuat ei de temporalibus, quam cuiquam alio. Sed remissio venialium cadit sub merito: ita quod de condigno meretur, si doleat, quod Deus remittat ei peccata venialia. Arguitur ergo hoc modo. Remissio venialis cadit sub merito, Et per dilectionem Dei mereris aliquid maius. Ergo etiam remissionem venialium.

OCTAVO. Per aliqua opera remittuntur venialia, quae non sunt poenitentia. scilicet per aquam lustralem quam benedictam vocant, ut postea dicemus, & per orationem dominicam. Sed longe maior est dilectio Dei. Ergo. &c. Antecedens pro nunc suppono. Et si dicas, quod per illa remittuntur etiam venialia si sit dolor. Contra. Ergo nihil valet aqua lustralis: quia si illud est verum, etiam si sumas aquam inprophanam, remittentur peccata venialia, si doleas. Ergo ita proconstanti & explorato habebimus, quod dilectio Dei sufficit ad delendum venialia.

SED quis actus est ista dilectio Dei? Dico, quod est vnus ex his. Volo Deo placere, volo seruare mandata Dei, volo quod Deus non offendatur.

Dubium
tertium.

SED dubitatur (& est notabile dubium) an vnus veniale possit remitti sine alio, vel, an sit necessarium, quod omnia simul remittantur.

AD HOC est prima propositio ex omnium consensu. Vnum veniale remittitur sine alio, ut cum quis dixit mendacium, dolet de illo, non cogitando de alijs venialibus, remittitur tantum illud, de quo dolet. Probatum, quia ille est in gratia. Ergo illa displicentia meritoria est. Ergo meretur illam remissionem peccati illius, & alia peccata non impediunt hoc quia iste est in gratia. Ergo. &c.

Dubium
quartum.

SED dubitatur, quomodo remittitur illud peccatum, an per displicentiam generalem, vel per dilectionem Dei. Dixi iam quod remittitur per displicentiam particularem, & peculiarem de illo. Et de hoc non est dubium.

SED dubium est, quando peccatori illi non displicet peccatum vnum veniale in particulari plusquam alia, sed habet displicentiam generalem de venialibus, vel diligit Deum, & non cogitat formaliter de peccatis, an tunc necessario remittantur omnia, vel non, nisi aliquod vel aliqua. Et si non omnia: quare potius vnum quam aliud. Et videtur, quod tunc remittantur omnia: quia illa generalis displicentia non plus fertur super vnum quam super aliud, & eadem ratione dilectio Dei non plus fertur in vnum, quam in aliud. Ergo si vnum remittuntur omnia.

Dubium
quintum.

AD HOC dico ex S. Tho. hic ad 3. & in art. sequenti ad 2. & in 4. d. 21. & sit. 3. conclusio in ordine. Per actum qui non fertur in peccata, aliquando remittitur vnum veniale sine alio. Probatum. Vnumquodque expellitur per suum contrarium. Sed dilectio Dei aliquando contrariatur aliquibus venialibus, & aliquibus non. Ergo aliqua remittit & aliqua non. Et dilectio Dei, contrariatur aliquando omnibus venialibus. Dilectio (dico) siue feruor charitatis. i. exercitium charitatis (hoc enim vocatur feruor) tollit omnia venialia, & omnibus contrariatur, nisi illi vel illis, quibus ille affectus est, ad minus virtualiter. Hoc S. Tho. vbi supra, & Palu. d. 16. dicit. Potest autem vnum veniale remitti sine alijs: & tota ratio est, quia potest esse affectus vni & non alijs. Quod autem dilectio Dei contrarietur aliquibus venialibus, & non omnibus probatur. Dilectio Dei est, velle ei placere. Stat igitur, quod aliquando vult quis placere Deo in hoc. scilicet quod non meretur: & formaliter vel virtualiter est sic affectus, quod non placeret abstinendo a verbo occiso: quia est illi virtualiter affectus, & complacet illi virtualiter. Ergo illa dilectio contrariatur mendacio & non verbo occiso. Et aliquando contrariatur omnibus venialibus, nempe quando talis vult placere in omnibus, & in nullo displicere.

DVBITATVR, quid intelligitur per illam virtuale complacentiam, & quod est virtualiter complacere. DICO, quod dicitur aliquis virtualiter complacere in aliquo, altero duorum modorum: ita quod non datur modus tertius. Alter modus est, quando praesens sit aliquid imperium actuale vel efficax ad ponendum aliquid veniale, & nunquam fuit reuocatum per aliquid contrarium: ut si quis constituit heri dicere hodie mendacium iocolum, ad decipiendum amicum, quod imperium est efficax ad faciendum illud, quod sic proposuit: postea autem medio tempore hic diligit Deum, remittuntur ei venialia. Sed non remittitur illud mendacium, quia virtualiter complacet in illo, quum ille motus & volitio quam habuit, quae fuit sufficiens ut ille proseguatur illud mendacium, non fuit mutata. Ideo illud mendacium non fuit remissum, quia ille virtualiter per illam priorem intentionem affectus erat, & virtualiter complacere in illo veniali. Exemplum. Sicut si ille vellet orare, & pergeret ad ecclesiam,

Dubium
sextum.

vt oret, & iam formaliter nō cogitat, quod vadit ad orandum, & ita nil aliud cogitans orat: omnes dicunt, & dicendum est, quod ille meretur orando & eundo.

SED dices. Contra: quia iam non refert in Deum Ergo non meretur. Distinguitur ab omnibus antecedens: formaliter, verum est: virtualiter, negatur: quia illa oratio dependet ex illa priore intentione, quia ille voluit ire oratū, & orare: quæ volitio fuit efficax, ad prosequendum talem actum. Ita dicendum est de hac complacētia virtuali in peccato veniali. Et ita intelligit Caie. hic ad. 2. argumentum S. Tho. vbi doctor sanctus dicit, quod passio pro Christo suscepta, tollit omnia peccata, sicut baptisma, nisi actualiter inuenerit voluntatem peccato inhaerentem. i. nisi praecesserit ita aliqua intentio committendi illud peccatum, & non fuit reuocata, sed in illius virtute sequeretur peccatum. Dat Caie. exemplū: vt si quis cogitauit facere aliquod peccatum, & non reuocauit propositum, & cum tali proposito dormitum iuit, ille actualiter inhaeret peccato virtualiter, licet non formaliter postea quando dormit, aut quādo iam non cogitat formaliter de illo peccato.

ALTER modus est, quem ponit Palu. vbi supra Remittuntur (inquit) omnia peccata venialia per dilectionem Dei, nisi virtualiter sit ille affectus alicui, vel aliquibus.

SED quomodo manet ille affectus peccatis, vel quæ sunt illa peccata, quibus ille manet affectus? DICIT Palu. quod hoc intelligetur tali exēplo. Est Petrus, qui comisit. 4. venialia, & postea diligit Deum, & si tunc quando diligit Deum, offerrent se illi peccata illa, & est ita virtualiter affectus, vel in tali statu (licet actualiter non cogitet de illis) quod non displicerent illi illa peccata, nō remittuntur ei quia virtualiter est eis affectus, & in illis complacet. Et contra si displicerent, remittuntur ei illa peccata: quia nullo modo tunc complacet in eis. Vnde Palu. ponit regulam & canonē generalem, quod si manete dilectione Dei, occurrit tibi peccatum veniale, quod commisisti ante, complaces, eras illi affectus virtualiter: & si nō complaces, non eras illi affectus virtualiter.

SED tunc dubitatur, quomodo ille, qui ita habuit peccata venialia, & postea dilexit Deū, sciet quæ peccata illi fuerunt dimissa per delectationem. Dicit Palu. quod: Dominus scit, & quod ipse solus hoc scire potest.

EGO dico, quod possumus hoc aliquo modo cognoscere p. cōiecturas: & hic modus videtur. S. Th. hic & i. 4. d. 16. q. 2. ar. 2. q. 2. assignare, vbi dicit hæc verba. Illa dilectio sufficit ad remittendum venialia, ex qua ex virtute actus quæ agit, sequeretur displicētia explicita peccati venialis, si cogitatio ad illud ferretur. Et in. 4. vbi supra ad. 1. argumentū dicit. Sine hoc quod homo cogitet de venialibus, potest tantus esse feruor charitatis, in quo virtualiter continetur displicentia venialis peccati, vel

vnus vel omnium: quia si feruenter in Deum fertur, displicet ei omne quod a Deo retardat, etiam sine actuali cogitatione ipsorum.

SED contra hoc, quod dicit Palu. arguitur, et molestē. Quia ex hoc modo Paludani sequitur quod est potentia (etiam naturalis) ad præteritum. Consequens est falsum. Ergo & modus Palud. ex quo sequitur. Antecedens probatur. Sit Petrus, qui heri semel peccauit venialiter, & hodie diligit Deū in instanti, a, & duret illa dilectio per vnā horā & simus in instanti, b, continuatio partium illius horæ. Tum sic arguo. Vel illud peccatum veniale fuit remissum in instanti, a, vel non. Si dicas, quod fuit remissum. Contra. In instanti, b. durate eadem dilectione potest Petrus facere, quod non fuerit remissum. Ergo ad præteritum est potentia naturalis. Probatum antecedens. In illo instanti, b. potest Petrus complacere in illo, manente eadem dilectione: quia dilectio Dei non tollit libertatē. Ergo non est remissum per tuum modum, quia non remittitur peccatum veniale per te, quando sic se habet ille peccator, quod si occurreret peccatum, complaceret. Et pono, quod Petrus eodē modo se habet in instanti, a, & per totam horam. Si dicas, quod non fuit remissum in instanti, a, Contra. Potest occurrere Petro, & displicere: quia est liber. Et si displicet in instanti, b. iam fuit remissum in instanti, a. quia per tuum modū virtualiter nō erat affectus illi peccato. Ergo in potestate Petri est, facere, quod non fuerit remissum.

SECUNDO. Deus non imputat nobis illud, quod ipse scit, quid faceremus, si talis vel talis tentatio occurreret, de quo tamē non cogitamus, quia non tenemur: sed solum imputat in bonum vel malū, quod facimus, vel non facimus. Exemplum. Deus scit, quod Petrus est in gratia, nihilominus scit quod est in tali statu, quod si se offerret tentatio, incideret in peccatum, non tamen punit illū Petrū, pro illo malo actu, quæ sic haberet, si se offerret tentatio: quia esset iniustum condemnare aliquē, pro aliquo quod fecisset, si aliqua conditio poneretur, quod tamen nec fecit, nec cogitauit, nec forte, naturaliter loquendo, potuit cogitare, nisi se offerret illa conditio: cum esset quoddam cōtingens, quod non se offerebat potentia cognoscitua nisi illa condicione adueniente. An propterea damnabit Deus aliquem, quod potuit facere malum, & fecisset si se offerret tentatio, de quo malo non cogitauit? Probaratur quod non: quia merito dixisset ille. Domine iniuste dānas me: quia nil mali feci. Dixisset ne Deus, Ego tamen sciebam quod si se offerret periculum mortis, tu me reliqueres? Certe nūquam Deus pro huiusmodi aliquem punit, sicut nec præmiat. Nam & si aliquis esset in tali statu, quod si se offerret tyrannus, pateretur constanter pro Christo, huic tamen Deus non daret martyrij coronam. Ergo nec etiam punit illum, quem sciret peccaturum, si se offerret occasio.

TERTIO. Simul stat vtrunque, quod est quis in

in tali statu, quod potest complacere, & potest displicere diuersis rationibus in eodem peccato. Ut potest se offerre mendaciū iocosum alieni, in quā tum per illud liberabit alium à morte, & si sic se offerat, complacere potest etiam se offerre in quā tum offensa Dei est, & sic displicere. Vel tunc remittit Deus illud peccatum veniale illi, vel non. Si dicas quod remittet. Contra. Potest complacere in illo, si se offerat in quantum per illud liberabit aliquem à morte, & Deus scit quod si sic se offerat, complacere Ergo non remittet. Si dicas quod non remittet. Ergo peccatum veniale nunquā remittitur: quia semper potest occurrere aliqua ratio, sub qua cōplacere in illo, & Deus illud scit.

Q. VARTO. Ex illo Palu. modo sequitur, quod peccatum mortale nunquam dimittitur, vel ad remissionem mortaliū, non sufficit dolere de preterito, cum proposito cauendi. Ergo hoc sufficit ad remissionem venialium: quia (ut iam diximus) illud quod sufficit ad remissionem mortaliū, sufficit etiam ad venialium deletionem. Si dicas, quod ad remissionem mortaliū requiritur quod sit in tali statu, quod esto tentatio occurreret, non cōplaceret. Contra. Ergo nunquā remittitur peccatum mortale: quia si se offerret grandis tēratio, vel grādis occasio. s. magni lucri, vel aliqd' simile: posset peccatū placere, & Deus scit quod placeret.

VNDĒ dico, quod quando aliquis dolet de peccatis, nō oportet cogitare, si modo veniret, vel nō veniret tyrannus, si magna minaretur tormenta, vel non, quid facerem. &c. quia est valde periculosum, nisi forte esset aliquis perfectissimus. Satis est dolere, & proponere cauere in futurum, ut peccata remittantur. Ergo nil valet dicere, si occurrerent illa peccata, displicerent, vel placerent. Qui nimo stat, quod remittantur peccata illi, qui, si se offerrent, cōplaceret in illis.

IDEO dicendum est secundum verā. S. Th. sententiam, quod illa dilectio Dei tollit omnia venialia quibus contrariatur, & illa, quibus non cōtrariatur, non tollit. Ratio est: quia vnum cōtrarium expellit aliud, & complacencia vnus cōtrarij est displicencia alterius.

VNDĒ non est cōtrariari, propterea quod si occurrerēt peccata cū tali ratione, vel nō occurrerēt displicerēt, vel placerent. Sed illa dilectio contrariatur venialibus, cū qua venialia nō se compatiuntur: ut si diligis Deum, & habes propositam cauēdi à mortalibus, etiam si subeunda esset mors, sed de venialibus es tepidus, & nō multum curas: quia dicis intra te, venialia remittuntur per aquam lustralem, talis dilectio cum ad sola mortalia coarctetur, nil facit ad venialia. Si autem sit dilectio feruens, ut, volo Deo per omnia placere & in nullo displicere, illa dilectio, remittit omnia venialia. **ET** si dicas, impossibile esse, talem dilectionē habere, Dico quod non est, immo in beatitudine sic habetur, & ideo beati intrinsece ex suo statu habent quod non possint peccare venialiter: quia est tan-

tus amor Dei, quod non compatitur secū aliquid veniale, & propterea non possunt beati peccare venialiter. Non autem, ut aliqui dicūt, q. propterea est, quia Deus determinauit, quod non concurreret cum illis ad venialia peccata. Opponitur ergo perfecta dilectio omnibus venialibus: secundum quod est displicencia virtualis.

SEQ. VITVR ex his, quod per displicentiā generalem de peccatis, non cogitas in particulari, & cū proposito amplius Deū non offendendi, remittuntur omnia venialia. Probatur: quia cum tali dolore non stat complacencia in peccato ergo omnia remittuntur.

SECUNDO. Homo non potest aliud facere ad remissionem venialiū, cum dolere de singulis in particulari sit impossibile. Ergo si illa generalis displicencia non sufficit: nullus posset facere requisita ad remissionem venialium: cum tamen posset quilibet dolere sufficienter ad remissionem peccatorum mortaliū.

TERCIO probatur: quia hoc sufficit ad remissionem mortaliū. Ergo etiā ad remissionem venialiū: & cū plus requiratur, ad mortaliū, quā ad venialiū remissionē. Et hic est modus. S. Thom.

EST etiā probabile dicere, quod per quancūque diligentiam, ad diligendū Deum, siue per quancūque dilectionem Dei delentur omnia peccata venialia. Et ita videtur dicere Scot. quia dicit, quod veniale deletur per actū magis placentē Deo, quā displicuerat peccatū illud veniale, nisi actualiter adhereret. Sed rationabilius videtur, quod dicit. S. Th. **POSSET** etiam aliquis dicere, quod nō per quancūque dilectionē Dei, nisi sit formalis vel actualis displicencia peccatorū venialiū, remittuntur venialia. Sed probabilius dicitur cum doctore scō quod dilectio Dei remittit omnia illa venialia, quibus formaliter, vel virtualiter contrariatur, ut exposuimus, & quod displicencia generalis peccatorum cum proposito cauendi in futurum, etiā remittit omnia venialia.

ARGVIT tamen Dur. in. 4. d. 16. q. 2. Totū. S. Tho. fundamentum est, quia peccatū veniale contrariatur charitati, vel eius feruori. Tum sic. Vel contrariatur formaliter ut albedo nigredini, quia ratione sui, vel virtualiter, ut albedo & calor virtualiter contrariatur: quia calor producit effectū contrarium albedini, vel, ut alij dicunt, contrariatur albedo & calor consecutiue: quia vnum producit contrarium alterius. Sed nullo horum modorum charitas opponitur veniali. Ergo. &c. Minor probatur: quia non formaliter. Nam alias ex natura rei non possent esse simul, charitas & peccatū veniale. Consequens est falsum: quia possunt esse simul, & ex natura rei, i. ex natura actus multa peccata mortalia nō contrariantur charitati: quia comedere carnes feria sexta ex natura sua nō contrariatur charitati, nisi ratione legis, qua sublata nullo modo repugnat charitati, licet aliquod mortale repugnet ex natura sua. s. odium Dei. Nec virtualiter:

trariari virtualiter, est producere effectum cōtrarium. Peccatū aut veniale non producit actū vel effectum contrariū charitati. Antecedēs p̄batur: quia illa est differentia inter mortale & veniale, quod mortale producit effectum contrarium charitati: veniale autem non.

AD HOC negatur antecedens. Immo aliquando peccatum veniale formaliter contrariatur, nō charitati, sed actui eius. Probat̄ur: quia huic actui charitatis, volo placere Deo in omnibus, & in nullo displicere, etiam in minimo, repugnat peccatū veniale, etiam plus quā calor frigiditati: quia ista se compatiuntur in gradibus remissis (vt patet in aqua tepida) veniale vero nullo modo se compatiatur cū illo actu charitatis. Ad probationē autē, nego quod mortale nō cōtrarietur formaliter charitati: quia velle placere, & displicere, contrariantur formaliter. Non dico, quod comedere carnes contrarietur charitati: sed peccatum quod est comedere carnes in sensu composito. Quia si albedo incipit esse nigredo, non contrariatur formaliter nigredini, quando iam est nigredo: ita etiam comedere carnes, quando est peccatum mortale, formaliter contrariatur charitati. Si vero desinat esse peccatum, nullo modo contrariatur charitati.

SED contradicit Duran. charitas & peccatū veniale se cōpatiuntur. Ergo non contrariantur. Probat̄ur antecedens: quia peccatum veniale compatiatur se cum charitate.

AD HOC dico, quod nullus vnquam somnauit, quod contrarietur habitui charitatis. S. Tho. solū dicit, quod peccatū veniale contrariatur summo feruori charitatis. Stat actū charitatis esse cū peccato veniali: sed non sequitur, Ergo peccatum veniale non contrariatur alicui actui charitatis: quia non stat quilibet actus charitatis cum peccato veniali. Nā iste actus, volo placere Deo in omnibus, & in nullo displicere etiam in minimo, nō compatiatur se cum peccato veniale: sicut cū frigiditate stat calor, sed non stat omnis calor, s. intēsus, ideo dicimus, quod contrariantur.

DUBITATVR pr̄terea. Si alicui complacet aliquod peccatum veniale formaliter, an remittantur ei alia venialia, in quibus nō complacet? vt si Petrus habeat centum peccata venialia, & dolet de omnibus, excepto hoc vno mendacio, per quod liberauit hominem à morte, an illa alia quibus displicet remittantur? Videtur, quod nō: quia de mortalibus impium est à Deo dimidiā sperare veniam. Ergo etiam de venialibus.

AD HOC dico, quod esto quis complacet formaliter in vno veniali, si alia displiceant, remittuntur alia sine hoc in quo complacet, si illa quae displicent sunt alterius speciei ab illo in quo complacet. Et ad argumentum nego consequentiā: quia mortalia sunt connexa quoad remissionem cū ad remissionem mortalis requiratur infusio gratiae: oportet enim, quod redeat ad amicitiam Dei, & si est amicus, non est in peccato mortali. Ergo om-

nia sunt remissa. Quae ratio non procedit de venialibus: quia veniale aliquod remitti, solum est, quod Deus nō maneat offensus ratione illius, ideo remissio vnus stat cum offensa alterius, quū semper manerit amicus. Et hęc omnia dicit. S. Tho. in. 4. d. 6. q. 2. art. 1. q. 1. & nos dicemus latius in secundā. 4. cum agemus de satisfactione.

SED an complacentia in aliquo veniali impedit remissionem aliorum peccatorum venialium similium? vt si quis doleat de omnibus mendacijs pr̄teritis, habeat tamen propositum mentiendi ad hoc semel, an illa mendacia pr̄terita remittantur?

RESPONDEO quod non. Et ridiculum est dicere quod ita: quia licet sit displicentia formalis, est tamen complacentia virtualis. Ideo timeo quod multi sunt, quibus non remittuntur venialia: quia habent propositum perseuerandi in aliquo veniali, vel vnus in vno, & alius in alio, secundum vnus cuiusque inclinationem. Et ideo quantum vis ieiunet, & oret, & diligat Deum, nō remittuntur ei venialia. Et si dicas quod est impossibile, quod aliquis habeat tale propositum, s. nunquam peccandi venialiter: quia sanct. Thom. dicit, quod est impossibile vitare omnia venialia, nego consequentiā: quia ego possum habere propositum, non quidem nunquam peccandi venialiter, sed cauendi à singulis. Et hoc dicit hic sanct. Thom. ad. 1. Secundo. Potest quis habere propositum emendandi seipsum, quantum in ipso fuerit: & hoc sufficit, vt venialia remittantur.

DUBITATVR an ad remissionem venialium sufficiat attritio: hoc est, dolor de peccatis venialibus propter poenas inferni, aut propter hoc, quia est qd turpe, vel ignominiosum? Ratio dubitandi est: quia hic dolor non sufficit ad remittendum mortalia, Ergo videtur quod nec ad remittendum venialia.

AD HOC dico, quod non sufficit ille dolor qui à theologis dicitur attritio: sed oportet, quod ille dolor sit propter, deum formaliter seu virtualiter. Probat̄ur: quia oportet quod tollatur per contrarium, vt diximus. Talis aut dolor, qui non est propter Deū, nō est contrarius peccato veniali: quia compatiatur se cum veniale. Ergo non cōtrariatur illi. Probat̄ur hoc: quia cum illo dolore stat omnino iste actus, si non esset poena promendatio, vel si non esset verecundum, ego vellem mentiri, est virtualis cōplacētia in illo veniali. Ad hoc aut qd nullo modo sit complacentia in illo veniali, requiritur, quod sit illa displicentia propter illum offensus formaliter vel virtualiter.

PRÆTEREA. Diximus quod peccata venialia remittuntur per dolorem & dilectionē dei. Dubitatur an etiam remittantur per omnē actū bonum: nempe per ieiunium, & per dilectionem proximi.

AD HOC dicit Hostiensis extra de poeni. & remiss. cap. 3. quod etiam per ieiunia & elemosynas

Dubium nonum.

Dubium decimum.

Dubium undecimum.

Dubium octauum.

nas remittuntur peccata venialia. Et probatur hoc isto modo, licet ipse non probet: quia stat, quod aliqua dilectio proximi, vel aliquod ieiunium ut magis meritorium, quam aliqua dilectio Dei: ut illa dilectio proximi, qua expono me periculo mortis ad liberandum proximum, est magis meritoria, & magis placet Deo, quam aliqua tepida dilectio Dei etiam alicuius existentis in gratia. Sed per dilectionem Dei remittitur veniale. Ergo & per dilectionem proximi.

SECUNDO. Magis placet Deo aliqua elemosyna, quam displicuit peccatum veniale. Ergo per illum bonum actum remittetur veniale. Et eodem modo arguitur de omnibus alijs operibus bonis. Et videtur quod Scotus sit etiam huius sententiae: quia non ponit differentiam, sed communiter dicit, quod opus quod est Deo magis acceptum, quam displicuit offensa venialis, sufficit ad illius remissionem.

SED contra. Sancti (ut infra dicemus) assignant aliqua opera in remissionem venialium peccatorum: sicut est oratio dominica, & tondere peccus. Ergo non sufficiunt quaecunque bona opera. Alias, quare potius assignantur illa quam alia. Nam maioris meriti est ieiunare quam percutere peccus. Ergo non sufficit quodcumque bonum opus: tamen secundum Doctores, etiam sanctos, per tusionem peccus tolluntur venialia, & de ieiunio nunquam meminerunt, quantum ad hoc, quod tollat venialia. Ideo dico, quod non omne opus meritorium (etiam si sit magis meritorium quam dilectio Dei) sufficit ad remittendum venialia. Sed ideo dilectio Dei tollit venialia, quia est virtualis displicentia illorum. Secundo quia contrariatur veniali. Dilectio autem proximi non habet hoc: quia cum toto amore ferventissimo proximi stat velle comedere lautius, & velle vestiri ornatius, quam oportet, & etiam dicere verba ociosa. Nos vero ante diximus, veniale tolli per contrarium: contrarium vero diffiniimus cum quo non stat peccatum veniale. Haec sunt quae secundum opinionem Sancti. Tho. de hoc sunt dicenda.

ET per hoc facile responderetur ad argumenta in oppositum. Nam, esto alia opera sint magis meritoria, quam dilectio Dei, vel quam illud per quod remittitur veniale, non remittunt propterea peccata venialia: quia non contrariantur illis, & dilectio Dei contrariatur ad minus virtualiter: ut dictum est.

Articul. secundus

Vtrum ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiae infusio.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiae infusio. Efectus enim non est sine propria causa. Sed propria causa remissionis peccatorum est gratia non enim ex meritis proprijs peccata hominis remittuntur, unde dicitur Eph. 2. Deus qui dives est in Misericordia, propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, connumeravit nos in Christo, cuius gratia salvati estis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiae infusione.

PR AET E R E A. Peccata venialia non remittuntur sine poenitentia. Sed in poenitentia infunditur gratia: sicut et in alijs sacramentis no. leg. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiae infusione.

PR AET E R E A. Peccatum veniale maculam quandam anime infert. Sed macula non auferitur nisi per gratiam, quae est spiritualis anime decor. Ergo videtur, quod peccata venialia non remittantur sine gratiae infusione.

SED CONTRA est, quod peccatum veniale adveniens, non tollit gratiam, nec etiam diminuit eam: ut in secunda parte habitum est. Ergo pariratione ad hoc quod peccatum veniale remittatur, non requiritur nova gratiae infusio.

R E spondeo dicendum, quod unumquodque tollitur per suum oppositum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiae vel charitati, sed retardat actum eius: in quantum nimis inheret homi bono creato, licet non contra Deum: ut in secunda parte habitum est. Et ideo ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiae vel charitatis ad eius remissionem. Quia tamen in habitibus usum liberi arbitrij, in quibus solis possunt esse venialia peccata, non contingit esse infusionem gratiae sine actuali motu lib. arbit. in Deum et in peccatum, ideo quandoque de novo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

AD

AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiam remissio peccatorum venialium est effectus gratiae, per actum, scilicet quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animae infusum.

AD SECVNDVM dicendum, quod peccatum veniale nunquam remittitur sine aliquo actu poenitentiae virtutis, explicito scilicet vel implicito: ut supra dictum est. Et ideo non sequitur, quod ad remissionem venialium requiratur gratiae infusio. Quae licet sit in quolibet sacramento: non tamen est in quolibet actu virtutis.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut in corpore contingit esse macula dupliciter, uno modo per priuationem eius quod requiritur ad decorem: puta debiti coloris, aut debite proportionis membrorum, alio modo per super inductionem alicuius impediens decorem, puta luti aut pulueris: ita etiam animae inducitur macula, uno modo per priuationem decoris gratiae per peccatum mortale, alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale, et hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiae: sed ad tollendam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata ad haesio ad rem temporalem.

IN HOC .2. art. scribit diuus Thomas duas conclusiones. Quarum prior est. Ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur, quod infundatur aliqua habitualis gratia. Haec probatur vno aut altero argumento. Prius ad hunc modum in argumento in contra. Peccatum veniale adueniens, existenti homini in gratia, non tollit gratiam, nec eam minuit. Ergo ob eandem rationem, ad hoc quod peccatum veniale remittatur non requiritur, nouae gratiae infusio.

SECVNDO. Vnumquodque tollitur per suum oppositum. At peccatum veniale non opponitur habituali gratiae vel charitati: sed solum retardat actum eius, quia veniale, non est contra Dei praecipuum. Ergo ad hoc quod tollatur non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia, sed ad eius remissionem sufficit aliquis motus gratiae vel charitatis: quia opponitur actui charitatis, ut iam exposuimus in articulo praecedenti.

SECVNDA conclusio est. Quandoque gratia infunditur adulto alicui de nouo, remittuntur ei venialia peccata. Probat. In habitibus vsu liberi arbitrii non infunditur gratia, sine actuali bono motu liberi arbitrii in Deum & in peccatum. Ergo habet ille adultus, cui infunditur gratia, motum oppositum peccato veniali, per quem veniale tollitur. Ergo, &c.

EST hic prius adnotandum circa priorē conclusionē doctoris sancti, quod ille loquitur proprie de infusione gratiae, hoc est, de prima gratia, non ut moderni theologii, qui vocant quodlibet augmentum gratiae, infusionem gratiae. At augmentum gratiae certe non est infusio gratiae: quia infusio dicitur, quod antea non fuerit gratia: quia etiam apud homines non dicitur mereri amicitiam, qui non perdidit illam, inter amicos, qui sibi mutuo praestant obsequia & donatiua, sed dicunt homines, quod augetur amicitia.

SECVNDA autem conclusio erat. Quandoque infunditur gratia remittuntur peccata venialia. Probat. Quia regulariter & de lege non infunditur gratia sine dolore peccatorum. Et per dolorem remittuntur venialia. Ergo, &c. Intelligendum est hoc de adultis, ut iam admonuimus, cum literam. S. Tho. colligeremus.

SED arguitur in hunc modum contra .2. conclusionem. Stat, quod quis conteratur de mortalibus, & complaceat in venialibus. Illi infunditur gratia. Et non remittuntur venialia: quia complaceantia venialium impedit eorundem remissionem. Ergo, &c.

AD HOC forte aliquis diceret, quod pro tempore pro quo aliquis comteritur, si complaceat in veniali, impedit infusionem gratiae. Sed hoc non est verum: quia veniale est cum habituali gratia & charitate. Ergo non impedit infusionem gratiae.

IDEO ad argumentum concedo totum, quod illi non remittuntur venialia. At hoc non est contra nostram positionem quia haec conclusio. S. Tho. intelligitur, dummodo non ponatur obex vel impedimentum. Ille vero ponit obiectionem. **SECVNDO** dico, quod illa. S. Tho. .2. conclusio intelligitur regulariter: quia ita ipse se exponit. Nam qui comteritur regulariter dolet de omnibus, & non dicit, doleo de mortalibus, complaceo in venialibus. Sed qui bona fide comteritur, vult ad gratiam Dei venire sine aliquo defectu. Ideo quando recipit primam gratiam communiter habet virtuale displicentiam, ad minus, omnium peccatorum tam lethaliu, quam leuiu, atque desiderat ad amicitiam Dei venire, in omnibus illi placens.

DVBITATVR prius, esto non infundatur gratia in remissione venialis, an tamen semper augmentetur gratia, quando remittitur veniale? Videtur quod ita. Nam veniale non potest remitti, nisi per actum meritorium. Et per actum meritorium semper augetur gratia. Ergo, &c.

AD HOC Palud. d. 16. q. 1. ar. 2. dicit, quod contingit remitti peccatum veniale sine augmento gratiae, in casu quod aliquis dolet de peccatis propter Deum remisse. Tunc (inquit) non augetur gratia: quia secundum S. Tho. actus remissus charitatis non auget charitatem. Nec actus remissus gratiae auget gratiam etiam secundum

Scotum

Dubium
primum

Scotū. Exēplū. Siquis habeat charitatem vt. 10. & habeat actū meritorū vt. 4. non auget actus ille vt. 4. gratiā illā, quæ erat vt. 10. Et secundū hoc dicendū est, q̄ veniale remittitur aliquādo sine augmento gratiæ.

SED ego in secunda. 2. in materia de charitate in ppria. q. de augmento charitatis dixi qd̄ per omnē actū meritorū quantūcūq; remissū, augetur gratia, in esse gratiæ, licet non in esse qualitatis: ita q̄ post actū meritorū vt. 4. manet acceptus & gratus Deo vt. 4. & si erat gratia vt. 10. & ille qui illā habebat ellicit actum vt. 4. fit gratus & acceptus deo vt. 14. licet nō crescat gratia in esse qualitatis. IDEO secundū hoc dico, quod quando peccatum veniale remittitur per actū ipsius peccatoris, semper augetur gratia in esse gratiæ. Dixi, quando remittitur veniale per actū ipsius peccatoris semper augetur gratia in esse gratiæ: quia si peccatū veniale remittatur per aquā lustrale, non semper augetur gratia: quia aqua lustralis non dat gratiā, cū non sit sacramentum, remittit tamen peccatū veniale: vt dicemus. ar. 3. sequenti.

Articulus tertius

Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionē aquæ benedictæ & cætera huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod venialia peccata non remittantur per aspersionē aquæ benedictæ, & episcopalem benedictionem & alia huiusmodi. Peccata enim venialia nō remittuntur sine penitentia, ut dictū est. Sed penitentia per se sufficit ad remissionē venialium peccatorū. Ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem. **PRÆTEREA.** Quolibet istorum eandē relationē habet ad unū peccatū veniale, & ad omnia. Si ergo per aliqd̄ istorum remittitur aliquod peccatū veniale, sequitur qd̄ pari ratione remittantur oīa. Et ita per unā aspersionē pectoris, vel per unā aspersionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus, quod videtur inconueniens.

PRÆTEREA. Peccata venialia inducūt reatū alicuius pœnæ, licet tēporalis. Dicitur enī. 1. Cor. 3. de eo qui super edificat lignū fœnū, et stipulā, qd̄ saluus erit, sic tamē quasi

per ignē. Sed huiusmodi per quæ dicitur peccatū veniale dimitti, vel nullam, vel minimā pœnā in se habēt. Ergo nō sufficiūt ad plenam remissionem venialium peccatorū.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de penitētia, qd̄ pro leuibus peccatis, pectora nostra tūdīmus, et dicimus. Dimitte nobis debita nostra. Et ita videtur qd̄ tūctio pectoris, et oratio dominica causent remissionē venialium pectorū. Et eadē ratio videtur esse de alijs. **RESPONDEO** dicendū, qd̄ (sicut dictū est) ad remissionē venialis peccati non requiritur noua gratia infusio: sed sufficit aliquis actus p̄cedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatū veniale, vel explicite, vel saltē implicite: sicut cū aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum.

VNO modo inquantū in eis infunditur gratia: quia per infusionē gratiæ tolluntur venialia peccata, ut supra dictū est. Et hoc modo per Eucharistiā, & extremā unctionē, & uniuersaliter per omnia sacramēta nouæ legis, in quibus cōfertur gratia, peccata venialia remittuntur.

SECUNDO inquantū sunt cū aliquo motu de testationis peccatorū. Et hoc modo cōfessio generalis, tūctio pectoris, et oratio dominica, operantur ad remissionē venialium peccatorum. Nam in oratione dominica petimus, Dimitte nobis debita nostra.

TERTIO modo inquantū sunt cū aliquo motu reuerētia in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio episcopalis, aspersione aquæ benedictæ, qualibet sacramentalis unctio, oratio in ecclesia dedicata, et si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd̄ omnia ista causant remissionē pectorū venialium, inquantū inclinant animū ad motū penitētia, qui est detestatio peccatorum. vel implicite, vel explicite.

AD secundū dicendū, quod oīa ista quantum

tum est de se, operantur ad remissionem omnium peccatorum venialium. Potest tamen impediri remissio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhaeret: sicut fit per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

AD tertium dicendum, quod per praedicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam: tum virtute alicuius sanctificationis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per praedicta excitatur. Non autem per quodlibet praedictorum semper tollitur totus reatus poenae: quia sic, qui esset omnino immunis a peccato mortali, aspersus aqua benedicta statim euolaret. Sed reatus poenae remittitur per praedicta secundum modum fervoris in Deum, qui per praedicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

IN HOC articulo respondet. S. Th. quod per aspersionem aquae lustralis, & orationem dominicam, & alia id genus sacramentalia, remittuntur peccata venialia. Et probat, quia peccata venialia remittuntur per displicentiam formalem, & virtuale, vel interpretatiuam. Ideo ubique iuenitur formalis displicentia, vel virtuale, siue interpretatiua, per illam remittitur peccatum veniale.

VNDE sequitur, quod tria remittunt peccata venialia. Prius, infusio gratiae: quia in omni infusione gratiae (vt diximus in praecedenti articulo) remittuntur peccata venialia. Vnde in perceptione cuiuscumque sacramenti remittuntur venialia: tum quia ibi infunditur gratia, tum etiam quia receptio cuiuscumque sacramenti, est virtualis displicentia, vel formalis, vel est cum formali displicentia peccatorum: quia si ille erat extra gratiam Dei, requiritur formalis dolor de peccatis: si autem erat in gratia, requiritur aliquis motus lib. arbit. in Deum. Ergo est displicentia virtuale: quia per illum motum in Deum vult ille placere Deo, & virtualiter vult non displicere.

SECUNDO. Dicit. S. Tho. quod omnis detestatio peccatorum remittit peccata venialia: vt in confessione peccatorum, & in oratione dominica, & in confessione generali. Ibi enim est detestatio peccatorum, ideo per illam remittuntur peccata venialia, quia est formalis displicentia peccatorum.

TERCIO Dicit. S. Thom. (& est tertia conclusio) quod illa per quae quis subijcitur Deo, & ei reueretur, remittunt etiam peccata venialia: vt sumptio aquae lustralis, est quaedam subiectio actualis ad Deum: quia est actus religionis, & actus quo Deo exhibetur reuerentia. Benedictio etiam Episc

copalis remittit venialia: quia ibi est quaedam virtualis displicentia: quia qui subijcit se Episcopo, vt benedicatur, nollet virtualiter offendisse Deum, sed potius placere intendit.

HIC prius dubitatur, vnde est quod sacramenta nouae legis remittunt venialia: quia potest quis recipere aliquod sacramentum in gratia, sed non cum displicentia venialium. quia ita quod accedat ad Eucharistiam cum actu qui sine Eucharistia non sufficeret ad remissionem venialium. Dubitatur ergo, vnde habet Eucharistia remittere venialia, an hoc habeant sacramenta ratione sui, an propter actum lib. arbit. concomitantem sumptionem sacramenti.

AD HOC dicit Caiet. hic, quod infusio gratiae non est sufficiens ad remittendum venialia. Et per consequentem, nec sacramentum ratione sui, vel ex hoc solam, quod est collatiuum gratiae, sed cum actu concomitante liberum arbitrium, qui tamen per se non sufficeret. Vnde infert Caiet. quod si gratia infunditur, est displicentia formalis: si autem augetur, est displicentia virtuale.

SED dubium est quare sumptio ipsa Eucharistiae dicitur virtuale displicentia. Si dicas: quia auget gratiam. Ergo etiam quilibet actus meritorius erit displicentia virtuale. Immo aliqua datio elemosinae est maioris meriti & magis auget gratiam, quam sumptio Eucharistiae.

AD HOC dico, qd ex hoc ipso quod omnia sacramenta no. leg. sunt instituta ad conferendum gratiam, habent remittere peccata venialia. Probatur quod si sacramenta sufficiunt ad remissionem mortalium (vt sufficiunt) etiam sufficiunt ad remissionem peccatorum venialium. Omne enim sacramentum institutum est in remissionem peccatorum, licet aliqua sacramenta immediate & directe: alia autem ex consequenti. Quaedam enim sacramenta immediate sunt instituta ad remittendum peccata, & mediate & ex consequenti ad conferendum gratiam: vt baptismus & poenitentia. Quaedam vero contra, ad conferendum gratiam immediate, & ad remittendum peccata ex consequenti: vt confirmatio & Eucharistia.

SECUNDO. Probatur qd sacramenta habeant virtutem ad remittendum venialia: quia oppositum dicere, esset contra dignitatem & perfectionem sacramentorum.

TERCIO. Sacramentalia: vt aqua lustralis, & confessio generalis, sufficiunt ad remittendum venialia. Ergo etiam sacramenta. Probatur consequentia: quia non habent maiorem virtutem, quam sacramenta.

OMNIA ergo sacramenta no. leg. ex hoc ipso qd habent virtutem ad conferendum gratiam, & consequenter ad instituendum amicitiam inter Deum & homines habent remittere omnia venialia peccata: quia in constitutione amicitiae omnes offensa tolluntur, nisi sit obex vel impedimentum aliqd. Ergo sacramenta de se sunt remissiva venialium peccatorum: quia de se sunt constitutiva amicitiae inter Deum & homines.

AD argumentum autem quo querebatur, quare Eucharistiae

Dubium
primum,

Dubium
secundum,

charitatis sumptio dicitur virtualis displicentia venialium, dico, quod ex hoc ipso dicitur virtualis displicentia: quia est voluntaria sumptio illius quod est institutum in remedium contra peccata. Et omnia sacramenta sunt in remedium contra peccata. Ergo omnia remittunt de se venialia peccata.

Dubium
tertium.

ALIVD dubium est maius de aqua lustrali, & de alijs quomodo remittunt venialia. i. quam virtutem habent ad hoc faciendum

AD HOC quidam dicunt, quod habent virtutem isto modo, quod excitant homines ad dolendum de peccatis: quia sciunt, quod aqua benedicta est instituta ad delendum peccata venialia, ideo volunt eam sumere. Unde dicunt isti, quod aqua benedicta non remittit peccata venialia immediate, sed mediate, quatenus excitat hominem ad dolendum de peccatis venialibus, per quem dolor immediate remittitur peccata venialia. Isti verum dicunt, sed non dicunt totum quod facit aqua lustralis: quia si solum fecisset quod isti dicunt, nihil proficeret quod esset aqua benedicta, quia esto quod esset prophana, excitaret sic ad dolorem omnes scientes, quod ponitur illa aqua in ecclesia ad hoc, & tunc dolor remitteret peccata, ita bene sicut nunc, vel excitaret ad dolorem omnes qui crederent, quod est benedicta, esto de facto non esset.

SECUNDO. Si non esset dolor, secundum illos sequitur, quod quantumcumque sumatur illa aqua benedicta, nihil operaretur: quod non est dicendum

TERCIO. Etiam sequitur, quod nihil possunt illi exorcismi, & sal quod ponitur in aqua, si aqua ipsa lustralis sic exorcizata non operaretur ad remissionem peccatorum.

QUARTO. Sequitur, quod nihil prodesset super defunctos: quia iam non excitat dolorem aliquem ibi, si solum illud agebat: & ita in casu spargitur super funera.

IDEO. Alij dicunt, quod aqua lustralis, & confessio generalis, & ista quae dicuntur remittere peccata venialia, habent aliam virtutem, quod ex hoc quod sunt constituta ab ecclesia ad remittendum venialia, ratione illorum, Deus specialiter concurret, ad hoc quod ille qui vitur aqua benedicta, habeat memoriam. i. cogitet de peccatis venialibus, et habeat bonum motum in ipsa peccata, de testando illa: ita quod omnibus alijs ceteris paribus, per hoc solum quod iste sumit aquam benedictam, & alter aquam prophanam, credens esse benedictam, & non est: quia possuit eam ibi adituus in communi loco: Deus specialiter concurret cum illo qui sumit aquam vere benedictam ad remissionem peccatorum, et non cum alio. Hij et verum dicunt: quia non est dubium, nisi quod ratione exorcismorum qui sunt in baptismo, concurrat Deus alio modo cum baptizato & exorcizato, quam concurreret cum baptizato & non exorcizato. Unde, Eusebius narrat de Novatiano haeretico, quod cum esset cathecumini, baptizatus fuit sine solennitate, eo quod esset infirmus. Et dicit Eusebius, quod creditum est, quod propter illud: quia postea non fuit repetita solennitas baptismi, lapsus fuit in haeresim: ita quod demon habuit potestatem super illum, quam non habuisset, si solenniter baptizatus esset.

DICO, quod etiam hij verum dicunt: sed non dicunt totum quod facit aqua lustralis.

IDO alij dicunt, quod propterea quod ista sunt instituta ab ecclesia sunt magis meritoria, quam si non essent instituta ab ecclesia: quia si ecclesia non institueret benedictionem Episcopalem in remissionem peccatorum venialium: si quis sumeret ab Episcopo benedictionem, esset quidem meritoria illa sumptio, sed non tantum sicut quando est instituta ab ecclesia.

ET hoc etiam verum est. Quia ieiunare quoniam est praecipuum: cum ibi concurrat virtus obedientiae, est magis meritorium & satisfactorium, ceteris paribus, quam si non esset praecipuum. Sed adhuc isti non dicunt totum.

IDEO ego dico conformiter ad mentem sanctorum & S. Th. (si me non fallit opinio) quod aqua lustralis, & ista de quibus agimus, habet virtutem ad remittendum venialia, sicut omnia illa quae ecclesia institueret ad hunc effectum, de se, sine quocumque motu, nisi motu requisito necessario ad hoc quod posset quis accipere, nepe voluntate accipiendi illam aquam benedictam, vel illud quod sic ecclesia instituit ad remissionem venialium. Itaque non requiritur quod doleat vel habeat aliquem motum, nisi si quod velit accipere aquam benedictam, etiam si non cogitet de venialibus, remittuntur ei venialia. Probat hoc: quia ecclesiae data est potestas, & autoritas ad remittendum peccata, etiam venialia: ut Ioan. 20. Accipite. s. s. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. &c. Et non solum tradita est facultas remittendi peccata per sacramentum poenitentiae, sed etiam multis alijs modis. Et cum sacramentum non sit necessarium ad remittendum venialia, relicta est ecclesiae potestas, instituendi modum ad remissionem venialium. Ideo dico, quod ista sic ab ecclesia instituta, sine aliquo bono motu, sed solum quod quis velit suscipere illa, & suscipiat, remittunt peccata venialia, ex institutione ecclesiae, sine sacramento etiam quocumque: sicut absoluit ab excommunicatione per quaecumque signa, per quae velit hoc facere: ita quod oportet concedere quod ceteris paribus, per hoc solum quod aliquis accipit benedictionem ab Episcopo consequitur remissionem venialium, quam remissionem non recipit accipiens benedictionem a patre suo. Et ita dicendum de aqua benedicta, & similibus.

CONTRA. Quando quis accipit aquam benedictam, non dolet, nec formaliter, nec virtualiter. Ergo non remittuntur ei venialia.

DICO, quod semper est displicentia virtualis, etiam si nihil cogitet de peccatis: quia ex hoc quod vult facere & sumere illud quod ecclesia instituit in remissionem venialium, interpretative & implicite petit veniam de venialibus, & virtualiter vult destruere peccata venialia: haec autem omnia intelliguntur, nisi sit aliquod impedimentum, nisi ponatur obex, hoc est, si non concipiat in aliquo veniali, formaliter, vel virtualiter. Unde dico, quod probabile est, quod aqua benedicta valet ad remissionem poenae pro defunctis, cum super sepulturam, aut funus aspergitur. Probat hoc: quia alias vana esset consuetudo ecclesiae, quae sic aspergit corpora & funus, et sepulchra defunctorum, & iam tunc non remittitur culpa, nec aspergitur aqua frustra. Ergo remittit poenam: quod ecclesia potest facere ex potestate sibi tradita, ad remittendum peccata, non solum quod

quoad culpas, sed etiam quo ad poenas.

SECUNDO dico, quod aspergitur etiam funus & sepulchrum defuncti, ne demones faciant ibi aliquas illusiones.

SED contra, sequitur ex hoc, quod aqua benedicta, & ista de quibus loquimur, sunt sacramenta: Nam, sunt signa sensibilia, & remittunt peccata venialia ex opere operato. Ergo.

AD HOC iam supra, q. 1. art. 2. respondimus negando sequellam: quia ista non dant gratiam, sed remittunt peccata venialia, etiam sine augmento gratiae. Ita quod aqua lustralis ex opere operato non potest dare gratiam, & sanctificare, quod requiritur ad sacramentum, licet habeat ex opere operato culpas veniales remittere.

QUOD vero sacramenta remittant venialia, de aliquibus dicitur expresse: ut de Eucharistia habetur de consecratione. d. 2. cap. Cum omne crimine, & est lili primus. Vbi dicitur, quod omne crimen deletur, oblati Deo sacrificijs missarum.

PRAETEREA. Ibidem cap. Si quotiescunque, dicitur ex diuo Ambro. Si quotiescunque sanguis Christi effunditur, in remissionem peccatorum effunditur, debeo ego qui semper pecco, semper accipere. Sed non semper Ambro. peccabat mortaliter. Ergo loquebatur de venialibus.

PRAETEREA. De aqua lustrali, quod remittat venialia, dicit Alexander, quintus pontifex a Petro Apostolo, & habetur de consecratione. d. 3. cap. Aquam sale conspersam, vbi dicitur. Aquam sale conspersam in populis benedicimus, ut ea cum sancti aspersi sanctificentur, & purificentur, quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse, mandamus. Nam si cinis vitulae aspersus, populum sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuini que precibus consecrata, populum sanctificat, atque mundat.

PRAETEREA. De oratione dominica habetur in decretis, de poenitentijs & remissionibus. d. 3. cap. De cotidianis leuibusque peccatis. Et est desumptum ex diuo Chrysostomo. Vbi sic dicitur. De quotidianis, breuibus, leuibusque peccatis, sine quibus haec vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciatur. &c. Eorum enim est dicere, pater noster qui es in caelis. &c.

PRAETEREA. De confessione generali, quod remittat venialia, habetur de poenitentijs & remissionibus. d. 3. cap. De quotidianis. Et habetur de poenitentijs & remissionibus. d. 1. cap. Quamobrem.

PRAETEREA. De benedictione Episcoporum & abbatum, & monachorum, habetur. 1. q. 1. cap. Dictum primo, & cap. Maledicam. Et hos modos quos ponit hic. S. Th. quibus remittitur veniale, ponit Hostiensis extra de poenitentijs & remissionibus cap. Omnis vtriusque.

PRAETEREA. De tussione pectoris habetur in decretis, de poenitentijs & remissionibus. d. 1. cap. Tres autem sunt actiones.

Articul. quartus.

Vtrum possit remitti peccatum veniale sine mortali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum possit remitti sine mortali: quia super illud Ioan. 8. Quis sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quaedam glosa, quod omnes illi erant in peccato mortali. Venialia enim eis dimittebantur per ceremonias. Ergo veniale peccatum potest remitti sine mortali.

PRAETEREA. Ad remissionem peccati venialis non requiritur gratiae infusio: requiritur autem ad remissionem mortalis. Ergo veniale peccatum potest remitti sine mortali.

PRAETEREA. Plus distat peccatum veniale a mortali, quam ab alio veniali. Sed unum veniale potest dimitti sine alio: ut dictum est. Ergo veniale potest dimitti sine mortali. **SED** contra est, quod dicitur Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde (scilicet ex carcere in quem intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas nouissimum quadrantem, per quem significatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur sine mortali.

RESPONDEO. Dicendum, quod (sicut supra dictum est) remissio culpe cuiuscunque nunquam fit, nisi per virtutem gratiae: quia (ut Apostolus dicit Rom. 4.) ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum. Quod glosa ibi exponit de veniali. Ille autem qui est in peccato mortali, caret gratia Dei. Unde nullum veniale sibi remittitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod venialia ibi dicuntur irregularitates siue immundities quas contraherant secundum legem.

AD SECUNDVM Dicendum, quod licet ad remissionem peccati venialis non requiratur noua infusio habitualis gratiae: requiritur tamen aliquis actus gratiae, qui non potest esse in eo qui subiacet peccato mortali.

AD TERTIVM dicendum, quod peccatum veniale non excludit omnem actum

actum gratiae per quem possunt omnia peccata venialia dimitti: sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiae, sine quo nullum peccatum mortale, vel veniale remittitur. Et ideo non est similis ratio.

IN HOC quarto. arti. est vna conclusio, quae sic habet. Veniale peccatum non potest remitti sine mortali. Haec probatur ex diuo Matthaeo ca. 5. vt habes in argumento in contra.

SECUNDO probatur: quia nunquam fit remissio alicuius culpa, nisi virtute gratiae. Sed ille qui est in mortali, non habet gratiam. Ergo nullum veniale sibi remittitur. Antecedens pro maiori, probatur ex illo ad Rom. 4. vbi dicitur. Ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum. Et glosa exponit de veniali, &c.

SED contra. Stat poenitentia de venialibus, sine poenitentia de mortalibus. Ergo remittuntur venialia sine mortali. Probatur antecedens: quia potest quis dolere de veniali, & complacere, aut non dolere de mortali. Ergo.

AD HOC dubium respondet Durand. 4. d. 16. q. 2. & prius refert opinionem. S. Tho. quae est negativa, nempe, quod non remittitur peccatum veniale sine mortali. Et dicit, quod haec opinio est communior, & ego ita credo, quia. S. Tho. securus est communiorem opinionem. Et ideo erit securior. Et hanc sententiam. S. Th. tenet Richar. 4. d. 16. ar. 5. q. 2. Et eandem tenet Palud. 4. q. 16. q. 1. con. 3.

SECUNDO. Durand. ponit aliam opinionem contrariam, quod peccatum veniale potest remitti sine mortali. i. etiam perseuerante homine in peccato mortali. Hanc sententiam tenet Scot. Et ita refert Gabr. 4. d. 16. q. 5. dub. 2. & tenet ipse Gabri. ibidem. Et idem dicit Maior. d. 16. q. vnica.

ET Dur. probat hoc multis argumentis. Prius probat, ex differentia quae est inter mortale & veniale. Quia in peccato mortali inuenitur culpa, quae est actus inordinatus in ordine ad Deum. Non enim dicitur Deus offendi a peccatore secundum affectum, nempe, quod Deus afficiatur aliquo modo per ipsum peccatum, sed secundum effectum, in quantum priuat peccatorem sua gratia, & hoc est secundum in peccato mortali. Et tertio inuenitur in peccato mortali obligatio ad poenam aeternam. In peccato autem veniali non inuenitur nisi culpa. Et ideo ad remissionem peccati mortalis tria requiruntur. s. reordinatio voluntatis per contritionem, contra culpam, restitutio gratiae contra offensam, & commutatio poenae aeternae in temporalem. Ergo ad remissionem peccati venialis sufficit reordinatio voluntatis contra culpam, per debitam displicentiam eius quod indebite placuit. Non enim requiritur restitutio gratiae quia non fuit gratia amissa per peccatum veniale, nec solutio poenae aeternae: quia non debebatur.

AD HOC argumentum respondetur, quod

quicquid esset de omnibus illis, concessio toto argumento quod assumit Durand. consequentia nihil valet. Arguebat enim hoc modo. Ad remissionem peccati mortalis requiruntur illa tria. Verum est. Et in peccato veniali non est nisi vnum illorum. Transeat. Ergo ad remissionem peccati venialis sufficit reordinatio actus. Nego consequentiam, quia requiritur acceptatio, nempe, quod Deus acceptet: quia quando cum; aliquis debet alicui aliquid, si alter non accipit, totum perditur quantumcunque detur illi. An sufficiet dicere coram iudice, ego volui dare & dedi, sed ipse noluit accipere. Clarum est, quod dicit bonus iudex, reddas nunc. Sic igitur quando es in peccato mortali, quicquid reddas Deo, non satisfacis: quia Deus non acceptat, cum sis in inimicitia eius. Et Deus gratis remittit culpam, etiam leuissimam existenti in peccato mortali sine gratia sua. Et ita Paulus ad Rom. 4. non facit differentiam inter mortale & veniale, sed indifferenter dicit, quod gratis omnia condonat, siue mortalia, siue venialia, illi qui est in peccato mortali. Et ita intelligit glosa citata a. S. Th. **SED** contra. Aliquis meretur de condigno remissionem venialium. Verum est: sed hoc est supposita gratia Dei, supposita illa mercede. Sed illa dat mere gratis. Et ita dicit. S. Tho. in. 4. d. 16. q. 2. art. 1. quaestiuicula. 3. ad. 3.

SECUNDO dico, quod falsum est quod Durand. assumit. s. quod solum inueniatur deordinatio actus in peccato veniali, sed omnia illa tria inueniuntur in veniali, quae in mortali, licet non ita perfecte: quia etiam est offensa, licet non tanta: sicut mortalis peccati. Est enim implicatio, quod sit peccatum morale, nempe, in moribus, & quod sit offensa aliqua, vel culpa. Et probatur hoc. Quia remissa & ablata tota culpa, manet aliqua poena. Ergo illud non esset: nisi esset Deus offensus: quia si non esset Deus offensus, non puniret illum peccatorem. Et tamen Deus punit in hac vita usque ad mortem (vt ait Aug. & in purgatorio atrocissime punit. Non enim est turbatus Deus. Sed punit ipsa venialia. Ergo erant offensa & culpa.

DE macula etiam: est enim aliqua macula in peccato veniali, vt. S. Th. dicit in hac. q. ar. 2. ad. 3. Et idem dicit in. 4. d. 16. art. 1. quaestiuicula. 1. ad. 1. & in prima. 2. q. 89. arti. 1. dicit, quod non est proprie macula, & verum est, quia non est eiusdem rationis cum macula peccati mortalis, sed est indignitas quaedam: quia cum illa non potest intrare gloriam.

SI dicas quod hoc est, quia non potest puniri in gloria, certe non est propter hoc: quia quantumcunque absolutus esset ab omni poena, esset tamen in culpa veniali: quia propter gloriam non intraret. Quod autem sit offensa, patet: quia. S. Th. in. 4. d. 16. q. 2. ar. 1. q. 2. ad. 3. dicit quod veniale displicet Deo: licet non faciat peccatorem displicere in omnibus. Requiritur ergo, quod restituatur ille nitro, qui perditus erat per veniale, & quod fiat actus placens Deo.

Neutrum autē fieri potest sine gratiā. Ergo sine gratiā nō potest quis satisfacere, etiā pro veniali. **SECUNDO** arguit Durā. Quia stat peccatū veniale solū cū originali. i. quando aliquis venit primū ad vsum rationis, potest peccare. Peccet ergo venialiter existēs in originali, statimq; moriatur. Aut ille punietur in inferno. i. in limbo, pro veniali poena finita, vel infinita. Si finita. Ergo potuit eam in præsenti vita soluere, si vixisset, etiam in mortali. Si infinita, videtur inconueniens, cum secundum taxationem diuinam, peccato veniali non debeat poena infinita, sed finita.

AD HOC Palu. d. 16. q. 1. respondet negādo cōsequentiam, & cōcedit, quod ille qui haberet veniale cū solo originali potest cōsequi remissionē venialis, etiā si non cōsequatur gratiā: quia potest diligere Deū super omnia. Dicitq; cōsequentiam istā nō valere. Quādo est in originali solū cū veniali, potest satisfacere pro veniali. Ergo etiam quando est in mortali. Ratio est: quia ille qui est in originali cū solo veniali, non est in gratia Dei solū negatiue. i. non est in offensa Dei actuali, per quā perdidit Dei gratiam, qui autem est in mortali, est inimicus Dei & non est in gratia Dei contrarie, & est hostis. Hoc Palu. Quod quidem potest dici, sed non ex sententia. S. Thom.

IDEO dico ad argumentū secūdū sanctū Th. quod nō potest esse peccatū veniale cū solo originali. Hoc dicit. S. Th. in. 2. d. 42. q. 1. art. 5. ad. 2. & in prima. 2. q. 89. ar. vlt. & in questionibus de malo. q. 7. ar. 10. ad. 5. Ratio est: quia omnis adultus qui peruenit ad vsum rationis, tenetur se conuertere in Deū, & si nō se conuertat in Deū, peccat mortaliter, si autē se conuertat in Deū, habebit gratiā. Et secundū quod Palu. dicit, quod qui est cum originali pōt diligere Deū, dico, quod nō sufficēter, ita quod diligatur à Deo, quādiu manet in originali, quia est cōtra illud Ioā. 15. Qui diligit me, diligetur à patre meo. Si igitur à Deo diligitur, est in gratia, & iam nō habet originale. Si autem habet originale, non diligitur à Deo.

TERTIVM, quod dicit Dur. & Pal. quod ille potest discedere cū originali & veniali solū, est falsum: vt diximus ex S. Tho. Sed illo dato, dico, quod nūquam satisfaceret pro veniali, quia nō acceptatur à Deo, quicquid faceret. Nō enim est in sua gratia: ideoq; nō habet virtutem, vnde opus illius acceptetur, quādiu manet in pētō sine gratia.

TERTIO arguit Durā. Per opera facta extra charitatē, meretur quis bona tēporalia, sicut dicitur de obstetricibus Pharaonis, Exod. 1. quibus Deus adificauit domos, quoniā noluerūt occidere filios Israhel, quā tñ in mortali erāt: quia erant pagana. Ergo pōt etiā quis mereri bona spūalia, sicut & tēporalia, per bona opera facta in mortali.

AD HOC S. Th. in. 4. d. 15. q. 1. ar. 3. q. 4. & 5. respōdet (vt videbimus in secūda. 4.) quod opus extra gratiā factū aliquid prodest, nō de condigno, sed ex quadā congruitate. Et quidem prodest ad

mūta. Prius ad hoc, quod disponit ad gratiam: licet illam non mereatur. Ideo peccator non debet ab omnibus operibus cessare: quia licet gratiā nō mereatur: ad illa tamen disponitur, quod non est parū. Secundo prodest ad assuetudinē bonorū operū. Tertio prodest ad bona cōsequenda tēporalia, & ad hoc quod Deus eū seruet à periculis, & malis tēporalibus: vt. s. non moriatur subito. Quarto prodest ad alleuiādū poenas inferni. Quinto deniq; prodest: quia cū minori contēptu peccat. Qui enim consuevit pluries peccare, contēnit iuxta illud Prouer. 18. Impius cum in profundum peccatorum venerit, contēnit. Inter ista (vt vides) non ponit. S. Thom. quod satisfaciatur pro venialibus. **AD** argumentum igitur nego consequentiam, antecedenti concessio. Ad probationem. Quia remissio peccati venialis, est quodammodo tēporalis: quia per peccatū veniale obligatur ad poenā tēporalē solū. Dico quod est ibi obligatio spiritualis, & hęc spiritualia nō dātur à Deo sine gratia. Remissio enim illius poenæ, pertinet ad iustitiā.

SANCTI Tho. igitur cōclusio vera est quam multipliciter possumus probare. Prius ex Esaiā. 1. vbi expresse videtur asserere, quod nulla bona opera in mortali facta, Deus acceptat. Dicit igitur propheta. Quo mihi multitudinē victimarū vestrarū dicit Dominus. Plenus sum holocausto arietū, & adipe pinguiū, & sanguinē vitulorū, & hircorū, & agnorū nolui. Quid aliud est dicere, nolui, nisi, nō sunt mihi accepta, nec grata? Et infra. Ne offeratis vltra sacrificium frustra. Arguitur ergo sic cōtra Dur. Si aliquis illorū iudeorū cum peccato mortali haberet aliquod veniale, quāro. Vel per sacrificiū remittitur illud veniale, vel nō. Si non. Ergo intētum. i. quod nō remittitur veniale homini perseuerāti in mortali. Si autē (vt dicitis) remittitur illud veniale sine mortali. Ergo sacrificiū non erat frustra. Quis enim vocabit illud frustra esse, qđ liberat hominē à magna poena purgatorij, quā ille debebat pro illo veniali? **ET** rursus infra ait Esaias. Incensum abominatio est mihi. Mirabile est certe, quod per id quod Deo est abominabile, remittitur tāta poena, & tātū debitū. Et quidē propheta loquuntur ad modū hominū, quādo quidē ad illos prophetant: & ideo humano modo intelligēdi sunt. Cōstat autem inter homines hoc nō cōtingere: vt aliquis remittat. 100. aureos alicui propter aliquod opus sibi maxime abominabile, atq; illi dicat, scias quod propter istud opus mihi ingratisimū & abominabile, tibi remitto. 100. aureos. Quis hoc vnquā vidit? Forte dices, quod Dñs dicebat illud per Esaiam, quia illi offerebant propter malum finem. At certe hoc non erat, nisi quia erant in mortali, subiungit etenim causam, dicens: Manus vestrae sanguine plenae sunt. Lauamini, mundi estote, &c.

ET confirmatur. Quia si verum est, quod Deus remittit veniale sine mortali. Ergo etiam iudeis & Sarracenis Deus remittit venialia: quia volo, quod

quod doleat de peccatis venialibus propter Deum. Et secundum Dur. non oportet, quod satisfaciens sit amicus Dei, ad hoc quod satisfaciat. Consequens autem falsum est: cum sine fide impossibile sit Deo placere, & Sarraceni atque Iudaei infideles sunt. QUID vero Scot. de hac re sentiat, exploratum non habeo. Non enim inuenio in illo distincte, quod veniale remittatur sine mortali.

DICIT tamen ipse in. 4. d. 15. q. 1. quod aliquis potest in mortali satisfacere pro poena debita pro peccatis iam remissis. V.g. Est aliquis, qui debet poenam, ut. 10. & iniunguntur ei. 4. dies ieiunij, postea autem peccat mortaliter, dicit quod talis existens sic in mortali, potest satisfacere pro poena peccatorum iam remissorum. Ex quo sequi videtur, quod possit etiam satisfacere pro veniali. Sed quia ipse expresse non asserit hoc corrolarium, ideo ei nolo imponere (sicut facit Gabr.) licet videatur bene sequi.

SED rursus proba opinionem. S. Thom. Ex illo Paul. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum, &c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Et tamen secundum Duram. multum prodest. Si dicas, quod Pau. intelligit, quod nihil prodest ad vitam aeternam. Video glosam. Sed certe Paulus absolute dicit nihil prodesse. Ergo verior est conclusio S. Th. & ad minus est conformior Scripturae sacrae, quam opposita. Ideo cum S. Th. tenendum est.

Quaest. vigesima

nona. De reditu peccatorum per poenitentiam dimissorum.

DEINDE considerandum est, de reditu peccatorum per poenitentiam dimissorum. Et circa hoc queruntur quatuor.

PRIMO. Utrum peccata per poenitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatum.

SECUNDO. Utrum aliquomodo per ingratitudinem redeant specialius, secundum quaedam peccata.

TERTIO. Utrum peccata redeant in aequali reatu.

QUARTO. Utrum illa ingratitudo per quam redeunt, sit speciale peccatum.

Articulus primus

Utrum peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

DPRIMUM sic proceditur. Videtur, quod peccata dimissa redeant per sequens peccatum. Dicit enim Aug. in lib. de baptismo. Redire dimissa peccata ubi fraterna charitas non est, apertissime Dominus in euangelio docet, in illo seruo a quo dimissum debuit Dominus petijt, eo quod ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet sequens peccatum mortale redeunt peccata prius per poenitentiam dimissa.

PRATEREA. Super illud Luc. 11. Reuertar in domum meam. Unde exiui, dicit Beda. Timendus est ille versiculus, nec non exponendus, ne culpa quam in nobis extingam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non esset, nisi rediret. Ergo culpa per poenitentiam dimissa redit.

PRATEREA. Ezech. 18. Dominus dicit. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem: omnes iustitiae eius quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iustitias quas fecit, etiam procedens poenitentia continetur: cum supra dictum sit, poenitentiam esse partem iustitiae. Ergo postquam poenitens peccat, non imputatur ei procedens poenitentia, per quam consequutus est veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

PRATEREA. Peccata praeterita per gratiam teguntur: ut patet per Apost. Rom. 4. inducentem illud psal. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum resecta sunt peccata. Sed per peccatum mortale sequens, gratia tollitur. Ergo peccata quae fuerat prius commissa remanent detecta. Et ita videtur, quod redeant.

SED contra est quod Apost. dicit Rom. 11. Sine poenitentia sunt dona & vocatio Dei. Sed peccata poenitentis sunt dimissa per donum Dei. Ergo per peccatum sequens non redeunt dimissa peccata, quasi Deus de dono remissionis poeniteat.

PRATEREA. Aug. dicit in lib.

responsionum Prosperi. Qui recedit à Christo, & alienatus à gratia finit hanc vitam: quid nisi in perditionem vadit? Sed non in id quod dimissum est recidit, nec pro originali peccato damnabitur.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) in peccato mortali sunt duo. scilicet auersio à Deo, & conuersio ad bonum creatū. Quidquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali, secundum se consideratū, est commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatū mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per consequens macula quae est per priuationē gratiae, & reatus poenae aeternae, cōmunia sunt omnibus peccatis mortalibus. Et secundum hoc intelligitur id quod dicitur Iaco. 2. Qui in uno offendit, factus est omnium reus. Sed ex parte conuersionis peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Vnde manifestum est, quod ex parte cōuersionis, peccatū mortale sequens, nō facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin sequeretur, quod homo per peccatū prodigalitatis reduceretur in habitū vel dispositionem auaritia prius abolita. Et sic cōtrariū esset causa sui contrarij: quod est impossibile. **S**ED considerādo in peccatis mortalibus id quod est ex parte auersionis absolute, per peccatum mortale sequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem: inquantū per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus poenae aeternae: sicut & prius erat. Verum, quia auersio in peccato mortali, ex cōuersione quodammodo causatur, recipiunt ea quae sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem, per comparationem ad diuersas conuersiones, sicut ad diuersas causas: ita quod sit alia auersio, & alia macula, & alius reatus, prout consurgit ex alio & alio actū peccati mortalis.

ET hoc modo in questionem vertitur, utrū macula & reatus poenae aeternae, secundū quod causabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeāt per peccatū mortale sequens

Quibusdam igitur visum est, quod etiam simpliciter hoc modo redeant. Sed hoc non potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorū, fuit opus diuinae misericordiae. Vnde non potest irritari per sequens peccatum hominis: secundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas eorum fidem Dei euacuauit?

ET ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quod Deus non remittit peccata poenitenti post modū peccaturo, secundū praescientiā, sed secundū praesentem iustitiā: praescit enim se pro his peccatis eū aeternaliter puniturū: & tamē per gratiā facit eū praesentialiter iustū. Sed nec hoc stare potest: quia si causa absolute ponatur, & effectus absolute ponitur. Si igitur nō absolute fieret per gratiā, & gratiae sacramenta peccatorū remissio, sed cū quadam conditione in futurū dependente: sequeretur, quod gratia, & gratiae sacramenta nō essent sufficiens causa remissionis peccatorū: quod est erroneū: ut pote derogans gratiae Dei. Et ideo nullo modo potest esse, quod macula & reatus precedentium peccatorū redeant secundū quod ex talibus actibus causabantur. Contingit autē, quod sequens actus peccati virtualiter continet reatū prioris peccati: inquantū. scilicet homo secūdo peccās, ex hoc ipso videtur grauius peccare, quā prius peccauerat: secundum illud Ro. 2. Secundū duriciam tuā & cor impoenitens, thesaurizas tibi irā in die irae. Ex hoc. scilicet solo: quia contēnitur Dei bonitas, quae ad poenitentiam expectat. Multo autem magis contempnitur Dei bonitas, si post remissionem prioris peccati, secundo peccatū iteretur: quanto maius est beneficium peccatum remittere: quam peccatorem sustinere.

SI igitur per peccatū sequens poenitentiā, redit quodāmodo reatus peccatorū prius dimissorū: nō inquantū causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed inquantū causatur ex peccato vlt. perpetrato: quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non est peccata redire simpliciter, sed redire secundū quid: inquantū

scilicet virtualiter

f. virtualiter in peccato sequenti continetur.
AD PRIMUM ergo dicendum, quod illud verbum Aug. videtur intelligendum de reditu peccatorum quantum ad reatum poenae aeternae in se consideratum: quia, *f. post poenitentiam peccans incurrit reatum poenae aeternae, sicut prius.* Non tamen omnino propter eandem rationem. Unde Aug. in lib. de responsionibus Prospero, cum dixisset, quod non id quod remissum est, recidit, nec pro originali peccato damnatur, subdit. *Qui tamen ea morte afficitur, quae ei propter peccata dimissa debebatur: quia, *f. incurrit mortem aeternam, quam meruerat per peccata praeterita.**

AD SECUNDUM dicendum, quod in illis verbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus praeteriti: sed per iterationem actus.

AD TERTIVM dicendum, quod per sequens peccatum iustitiae priores obliuioni traduntur, in quantum erant meritoriae vitae aeternae: non tamen in quantum erant impeditivae peccati. Unde si aliquis peccet mortaliter postquam restituit debitum, non efficitur reus quasi debitum non reddidisset. Et multominus traditur obliuioni poenitentia, prius acta quantum ad remissionem culpa: cum remissio culpa magis sit opus Dei quam hominis.

AD QVARTVM dicendum, quod gratia simpliciter tollit maculam, & reatum poenae aeternae. Tegit autem actus peccati praeteritos: ne, *f. propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat poenae aeternae.* Et quod gratia semel facit perpetuo manet.

IN HOC articulo sunt aliquot propositiones principales. Quarum prima est. Cum in peccato mortali sit auersio à Deo, & conuersio ad bonum commutabile, fit, quod quicquid est in peccato mortali ex parte auersionis, est commune omnibus mortalibus peccatis. Probat. Quia per quodlibet mortale homo auertitur à Deo. Unde colligitur, quod macula, quae est per priuationem gratiae, & reatus poenae aeternae, communis est omnibus peccatis mortalibus. Habetur hoc ex illo Iaco. 2. Qui in vno offedit factus est oium reus
SECUNDA propositio est. Ex parte conuersionis peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Unde colligitur, quod ex parte conuer-

sionis peccatum mortale sequens non facit redire peccata mortalia prius remissa. Probat. quia dato opposito sequeretur, quod homo per peccatum prodigalitatis redduceretur in habitum vel dispositionem auaritiae prius remissae. Unde contrarium esset causa sui contrarium, quod est impossibile.
TER TIA propositio est. Absolute loquendo, per peccatum mortale sequens, redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem. Probat. quia per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus poenae aeternae, quam etiam prius habuit, antequam priora peccata remitterentur.

Q V A R T A propositio est. Macula & reatus poenae aeternae, secundum quod causabantur ex actibus peccatorum remissorum, non redeunt per peccatum sequens. Probat. Opus Dei non potest irritari per opus hominis. At remissio peccatorum praeteritorum fuit opus Dei. Ergo non potest irritari per sequens peccatum hominis: secundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Deinde reprobatur doctor vnum alium modum dicendi: vt habes in litera.

Q V I N T A conclusio est. Per peccatum sequens aliquo modo redeunt peccata remissa, in hunc sensum. Non quod redeat macula, & reatus poenae aeternae ratione peccatorum remissorum, sed quia peccatum sequens est grauius propter illam circumstantiam, quia peccat post plura beneficia recepta. Nam post remissionem peccatorum (quod magnum beneficium est) peccat contra maius beneficium: & per consequens magis fit ingratus: cum contra plura beneficia recepta peccet.

P O S T Q V A M tractauimus de aliquibus effectibus poenitentiae, consequenter est tractandum de conditione aliorum effectuum, an sint rati vel firmi, vel sub conditione. Hoc est, an peccata semel remissa per poenitentiam: redeant postquam rursus secundo, aut tertio peccauerit ille, cui fuere remissa.

V T si quis peccauit peccatum homicidij, & debebat poenam vt. 10. intensiue propter illud peccatum, eratque in macula. Poenitet deinde, atque rursus peccat, an illa poena redeat post sequens peccatum, vel an Deus absolute remittat quicquid in posterum eueniat. An remittat sub conditione *f. si amplius non peccaueris: vel absolute, siue peccaueris siue non, ego remitto tibi peccata ista, & tantam poenam ex illa, quam debebas pro illis.*
SECUNDO nota, quod haec materia tractatur à Magis. in. 4. d. 22. & ibi ab scolasticis. Magis. vero citat in. 1. & 2. cap. illius. d. sanctorum testimonia in vna & in alia parte, relinquitque sub dubio.
TER TIO aduerte, quod doctores, (etiam sancti) moti fuerunt ad mouendum hanc quaestionem ex illa historia quae habetur Matth. 18. in hunc modum. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Et qui coepisset rationem ponere, oblatus est ei vnus,

qui debebat ei decem millia talenta. Quā autem nō haberet unde redderet, iussit eum Dominus vendari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidēs autem seruus ille orabat eū, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autē Dominus serui illius, dimisit eū, & debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenēs suffocabat eū, dicens, Redde quod debes. Et procidens cōseruus eius rogabat eū, dicens, Patiētiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus, & ait illi. Serue nequam, omnē debitū dimisi tibi, quia rogasti me. Nōne ergo oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sū? Et iratus Dñs eius tradidit eū tortoribus, quoadusq; redderet ei vniuersum debitū. Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo d' cordibus vestris

EX hac ergo parabola vel historia (vt dixi) moti sunt sancti ad mouendū hanc quæstionē: quia repetit ibi Dominus debitū iā remissum, illi qui non voluit misereri conserui sui. Quod quidē cū Dominus ad remissionē peccatorū accomodet, videtur significare, quod si post poenitentiam iterum peccator peccat, Deus ab illo repetat debitū ante remissum per poenitentiam.

SECUNDO videtur, qđ hoc etiā intelligatur in illo Iac. 2. Qui in vno offēdit, factus est oīum reus.

AD HOC præter ea quæ à S. Tho. dicta sunt, pono propositiones aliquot. Prima sit. Peccatum semel remissum, non potest redire quantū ad culpam, quantūlibet quis peccet post poenitentiam prioris peccati. Probatur. Quia si Petrus occidit vnum hominē, & fuit remissum homicidiū, etiā si rursus peccet, nō habet maculam prioris homicidij: alias haberet duas maculas, ratione peccati quod nunc cōmisit, & ratione homicidij remissi.

SED nota, quod in peccato præter culpam, est effectus quidam. s. reatus ad poenam. Quæ poena duplex est. Altera damni: quæ est carentia diuinæ visionis. Altera vero poena sensus, quæ est tristitia ratione illius priuationis.

SIT igitur. 2. propositio. Peccatū nō redit quātū ad reatū poenæ sensus. Probatur ex illo Nahū. i. Deus nō punit bis in idipsum, nec cōsurget duplex tribulatio. Quod tñ esset, si postquā quis satisfecit & soluit poenas pro peccato dimisso, iterū puniatur pro eodem peccato. Nō ergo punitur nisi pro peccato quod secūdo comisit. s. post poenitentiam.

TERTIA propositio. Peccatum remissum per poenitentiam, per sequēs peccatum aliquo modo redit, quātū ad poenam damni. Probatur: quia poena damni debetur pro quolibet mortali. Eodē enim modo priuatur per quodlibet peccatū mor-

tale visione diuina. Verum est, quod nō vocatur idem reatus, vel eadem macula: quia est alia causa, est tamen similis. Hoc modo respondēt omnes doctores scholastici in. 4. d. 22.

CIRCA tertiam conclusionem, quæritur, an per sequens peccatum redeat æqualis poena damni. s. an poena damni, qua punitur aliquis pro adulterio, & poena damni pro homicidio, sint æquales. Vt si quis peccauit peccatū odij Dei, fuitq; illi remissū, postea peccat peccatū homicidij, an redeat illic æqualis poena dāni illi poenæ in quā incurrerat propter peccatum illud primū & maius (s. odij Dei) quod iam sibi fuerat remissum.

AD HOC Dur. in. 4. d. 22. q. 1. dicit, quod poena damni æqualis est in omnibus dānatis. Tam grandem (inquit) poenam habet ille, qui est in inferno, pro 100. peccatis, sicut ille qui est pro vno tantū, licet peccatum leuius sit. Ratio est: quia poena damni solum est priuatio Dei visionis. Et priuationes nō suscipiunt magis & minus: quia vnus cæcus non est magis cæcus quam alius. Ergo vna poena damni non est maior altera: cum sit priuatio solum. Idem dicit Palu. d. 22. q. 1. Idem dicit Ca. preo. eadē. d. q. 2. Cōsequēter dicūt, quod peccata præterita iā remissa, per sequēs peccatū redeūt sē per quo ad poenā dāni æqualiter: quia æquali poena dāni punitur in inferno pro peccato sequenti, qua puniretur pro peccatis præteritis remissis.

OPPOSITVM tenet Almayn in. 4. in eadē d. 22. & in moralibus suis cap. vltimo. s. quod poena damni non est æqualis. Et allegat pro se diuū Dionysium, qui illud asserit.

EGO autem dico quod disputatio est de nomine potius quā de re. Sed probabilius est hoc, quod dicit Almayn, & est etiā sentētia S. Th. Et probatur qđ sit sentētia S. Tho. Nā hic & in prima. 2. q. 71. ar. 3. & 5. & in. 4. d. 17. art. 2. q. 6. & in sec. 2. q. 10. ar. 3. & prima. 2. q. 87. ar. 4. & in ista prima. 4. q. 27 ar. 4. dicit duo. Primū est, qđ in peccato sunt duo secūdū Aug. s. auersio à Deo & cōuersio ad bonū cōmutabile, hoc est, auersio à lege diuina, & cōuersio ad obiectū prohibitū, vel eius prosecutio.

SECUNDO dicit quod auersio non est æqualis in omnibus peccatis mortalibus, & hoc etiam dicit hic in medio huius articuli, in illis verbis, Verum quia auersio, & c. maior auersio est in homicidio quam in furto. Ratio est. Quia auersio prouenit à cōuersione. Vnde ille qui ad peius obiectum cōuertitur, habet maiorem auersionem. Hoc est, est maior transgressio legis.

TERTIO dicit, quod poena dāni correspondet auersioni, & poena sensus correspondet cōuersioni.

SIC ergo conficio argumentationem. Poena dāni correspondet auersioni. Et est maior vna auersio secūdū S. Th. quam alia. Ergo maior est vna poena dāni alia. Et confirmatur. Quia alias Deus puniret inæquales offēsas vel culpas, æqualibus poenis damni, & c. Hoc autem videtur inconueniens. Nam sicut Deus nō præmiat æqualiter me

rita inaequalia: sic nec punit aequaliter offensas in aequales.

SECUNDO principaliter probatur hoc. Poena ignis non est aequalis in omnibus. Ergo nec poena damni. Probatur consequentia: quia non debet esse maior poena ignis, nisi quia magis cruciat: quia ignis aequaliter detinet omnes in inferno. Ergo poena damni non est aequalis. Nam etsi carētia sit aequalis: una tamen plus quam alia cruciat. Ergo, &c.

TER TIO. Sequeretur, quod peccatum mortale non puniretur tantum, sicut originale. Consequens est falsum apud omnes. Probatur sequela. Pono Petrum in inferno propter duo peccata mortalia. Iste non punitur in duplo plus, quam puer damnatus, solum pro peccato originis. Antecedens. Probatur. Quia si omnis poena damni est aequalis in omnibus. Ergo poena damni non est maior in isto damnato propter duo peccata, quam in puero pro solo originali. Ambo enim priuantur visione diuina. Et poena sensus non est in duplo tanta: sicut poena damni. Patet: quia poena damni semper est maior, quam poena sensus. Ergo est plus quam medietas. Ergo non in duplo tantum punitur iste damnatus, sicut puer, &c.

QUARTO arguitur ad hunc modum. Damnatorum poena non est phantastica. Aliqui enim dixerunt, quod poena damnatorum non erat vera poena, nec in aliquo ab igne laeduntur, sed solum phantasia eorum facit, ut putent se comburi: & sic poenam eorum falso appellabat phantasticam. Nam reuera illi ab igne cruciantur. Sic etiam demones cruciantur, & cognoscunt illam poenam, quanta sit, & quod ignis non potest eos comburere, sed quod detinet, & cruciat eos. Tunc sic. Plus vnus damno quam alius tristatur de priuatione gloriae. Ergo si maior est tristitia, & maius malum erit. Maior enim tristitia de maiori malo est. Si esset malum & poena aequalis, posset dicere vnus altari. Quare tu magis tristaris: Nonne ego sicut & tu sum priuatus aequaliter bono gloriae? Quid igitur plusquam ego doles? Ergo poena damni non sunt aequales.

SED tunc, quid ad argumentum Dur. Priuatio non recipit magis & minus. Sed poena damni est priuatio visionis diuinae, Ergo, &c. Maior est. S. Th. in hac prima. 4. q. 12. ar. 3. ad 1. Ergo etiam secundum S. Th. poena damni non est maior in vno quam in alio.

AD HOC concessio antecedenti nego consequentiam. Solum sequitur quod poena damni non est maior carentia, vel priuatio in vno quam in alio. Vel distingatur maior. scilicet. Priuatio non recipit magis & minus. In quantum priuatio, concedo, in quantum poena, nego. Vel distingo consequens. scilicet. poena damni est aequalis, quatenus poena, nego, quatenus priuatio, vel carentia, concedo: quia non est maior vna caecitas quam alia, loquendo proprie. Dico loquendo, proprie: quia aliquis posset dicere, quod in aere est maior tenebra nunc, quam antea, quia sunt plura obstacula, sed hoc non esset proprie loqui. Non valet ergo, non est maior pri-

uatio, ergo non maior poena, quia ex vna priuatione plus tristatur priuatus vnus, quam alius.

SED dubitatur, postquam in damnatis est aequalis priuatio vel carētia, unde est, quod vnus habeat maiorem poenam, etiam damni, quam alius.

AD HOC dicit Almayn, quod aliqui dicebant, quod est maior poena damni in vno, quam in alio, propterea quia cecidit a maiori gloria & gratia quam alius. Sed hoc non potest teneri: quia tum sequeretur, quod ille qui minus peccauit plus puniretur, quam qui multum peccauit. Probatur. Sit Petrus, qui per totam vitam fuit innocens, in senectute sua commisit solum vnum peccatum mortale, per quod cecidit a gratia vt. 100. Sit etiam Paulus, qui nunquam habuit gratiam nisi vt. 10. & commisit plurima peccata. Tunc plus puniretur Petrus: quia cecidit a maiori gratia & gloria. Ideo dicit Almayn ex Dionys. quod dicitur maior poena damni, quia est pro maiori culpa, & minor poena damni, quia est pro minori culpa. Et sic poena damni puerorum est minor, quia est pro minori culpa. Et quidem hac ratio Almayn videtur bona.

SED contra. Sequeretur, quod de potestate absoluta, non posset Deus punire minus peccatum tantum sicut maius. v. g. sit Petrus qui peccauit peccatum furti, & Ioannes peccatum homicidij, sequitur quod Deus non posset punire Petrum & Ioannem aequaliter. Probatur: quia semper erit maior poena damni istius Ioannis, quam Petri. Semper enim illa poena est maior, quae fuit pro maiori culpa. Et Deus non potest facere quod non sit maior culpa. Ergo, &c.

SI dicas quod poena sensus esset aequalis. Contra. Quia semper tota poena esset maior in vno, quam in alio: quia quantum ad poenam damni non sunt aequales, licet sint quantum ad poenam sensus. Ergo tota poena istius sumpta simul, est maior quam tota alia poena alterius.

AD HOC corrolariū non posset dici aliud, nisi quod verum est de poena damni. Sed illa est vera poena, & Deus non potest remittere poenam damni. Ergo verum erat nostrum corrolariū de tota poena.

PRAETEREA. Nihil cruciat magis damnatos, pro maiori culpa nisi maior poena. Ergo, &c.

PRAETEREA. Idem posset dici de poena sensus, quia illa poena sensus est maior, quae est pro maiori culpa. Nam poena sensus est pro maiori, & minori culpa: sicut poena damni.

PRAETEREA. Quantumcumque poena sensus remitteretur in aliquo damnato, semper esset aequalis sicut antea, quia semper est pro aequali culpa, & semper Petrus puniretur maiori poena quam Paulus: quia semper punitur pro maiori culpa, quam Paulus.

IDEO ego potius dicere alio modo, & si praedictus modus sit probabilis, nepe, quod dicitur maior poena, quia magis cruciet, & est modus loquendi civilis: vt si sunt duo in aequali paupertate, vni illorum est maior poena illa paupertas:

o iiii quia

Dubium
secundum

quia magis cruciat illū. Vt etiam si duo ieiunant aequaliter in pane & aqua, vni non est poena: quia non cruciatur, & alteri est, quia nimis cruciatur. Ita ergo in nostro proposito, magis cruciatur priuatione diuinæ visionis, ille qui priuatur propter homicidium, quam ille qui priuatur propter furtum.

VNDE dico, quod seclusa poena ignis, plus dolet vnus damnatus quam alius, ob carentiam diuinæ visionis.

SED contra. Ille cruciatus est poena sensus. Ergo poena sensus est maior, nō autē poena damni. Dico ad hoc quod verum est. Sed quia illa poena sensus est effectus illius carentiæ diuinæ visionis: ideo illa carentia causat maiorem poenam, in vno quam in alio. Et ideo est maior poena in vno quam in alio: sicut diximus ex S. Thom. quod cæteris omnibus paribus, quanto magis est aliquid alicui inuoluntarium, tanto magis crescit poena, & est maior poena. Vnde cum priuatio visionis diuinæ sit magis inuoluntaria in vno damnato, quam in alio: sicut in dæmone, quia considerat, quod ille erat dignissimus illius visionis maior poena est in illo, quam in alio.

Articul. secundus.

Vtrum peccata dimissa redeant per ingratitude[m] quæ specialiter est secundum odium fraternū, apostasiam à fide, contemptū cōfessionis, & dolorem de pœnitentia habita.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod peccata dimissa non redeant per ingratitude[m], quæ specialiter est secundum quatuor genera peccatorum. scilicet secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita: secundum quod quidam metricè dixerunt. Fratres odit, apostata fit, spernitque fatcri. Pœnituisse piget: pristina culpa redit. Tanto enim est maior ingratitude, quanto grauius est peccatum, quod contra Deū quis committit post beneficium remissionis peccatorum. Sed quædā alia peccata sunt his grauiora: sicut blasphemiam cōtra Deum, & peccatum in Spiritum sanctum. Ergo videtur, quod peccata dimissa non redeant magis se-

cundum ingratitude[m] commissam, secundum hæc peccata, quam secundum alia.

PRÆTEREA. Rabanus dicit. Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quousq[ue] redderet vniuersum debitum: quia nō solum peccata quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, sed & originalia quæ in baptismo sunt ei dimissa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Ergo ipsa etiā redeunt per ingratitude[m]. Et pari ratione videtur, quod per peccata venialia redeant peccata prius dimissa, & non solum per peccata prædicta.

PRÆTEREA. Tanto est maior ingratitude, quanto post maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei est etiam ipsa innocētia, qua peccata vitamus: dicit enim Aug. 10. confessionum. Gratie tue deputo quæcunque peccata non feci. Maius autem donum est innocētia, quam etiam remissio omnium peccatorum. Ergo non minus est ingratus Deo, qui peccat post innocētia[m], quam qui peccat post pœnitentiam. Ergo videtur, quod per ingratitude[m] quæ fit secundum peccata prædicta, non maxime redeant peccata dimissa.

SED CONTRA est, quod Grego. dicit. 18. Moral. Ex dictis euangelicis constat, quod si quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus: & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Et ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt, secundum ingratitude[m]. Et eadē ratio videtur de alijs. RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) peccata dimissa per pœnitentiā redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitude[m], virtualiter continetur in peccato sequenti.

INGRATITUDO autem potest committi dupliciter. Uno modo, ex eo quod aliquid fit contra beneficiū. Et hoc modo per omne peccatū mortale, quo Deum offendit redditur

ditur homo ingratus Deo, qui peccata remissit. Et sic per quodlibet peccatum mortale sequens, redeunt peccata prius dimissa, ratione ingratitude. Alio modo committitur ingratitude, non solum faciendo contra ipsum beneficium: sed etiam faciendo contra formam beneficii prestiti. Quae quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, est remissio debitorum. Unde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit: sed odium tenet. **SI AUTEM** attendatur ex parte penitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus lib. arbitrij. Quorum primus est motus lib. arbi. in Deum: qui est actus fidei format. Et contra hoc facit homo apostatando à fide. Secundus autem est motus lib. arbitrii. in peccatum, qui est actus penitentiae. Ad quem primo pertinet (ut supra dictum est) quod homo detestetur peccata praeterita. Et contra hoc facit ille qui dolet se penituisse. Secundo. Pertinet ad actum penitentiae: ut penitens proponat se subijcere clauibus ecclesiae per confessionem: secundum illud psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitias meas Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille qui contemnit confiteri, secundum quod proposuerat. Et ideo dicit, quod specialiter ingratitude horum peccatorum, facit redire peccata prius dimissa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc non dicitur specialiter de istis peccatis: quia sunt caeteris grauiora, sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

AD SECUNDUM dicendum, quod etiam peccata venialia, & ipsum originale redeunt modo praedicto, sicut & peccata mortalia: in quantum contemnitur Dei beneficium, quo haec peccata sunt remissa. Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitude: quia homo peccando venialiter: non facit contra Deum, sed praeter ipsum. Et ideo per peccata venialia nullo modo peccata dimissa redeunt.

AD TERTIVM dicendum, quod beneficium aliquod habet pensari dupliciter. Uno modo ex quantitate ipsius beneficii. Et secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium, quam poenitentia: quae dicitur secunda tabula post naufragium.

ALIO modo potest pensari beneficium ex parte recipientis qui minus est dignus, & sic magis fit sibi gratia, unde & ipse magis est ingratus, si contemnat. Et hoc modo beneficium remissionis culpa, est maius, in quantum praestatur totaliter indigno, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitude.

IN HOC articulo secundo est prius ad notandum, quod magna ingratitude est, postquam Deus alicui remisit peccata, iterum offendere eum, **SECUNDO.** Est quaestio, an illa ingratitude faciat redire peccata dimissa?

AD QVOD dicit S. Tho. & est prima propositio, quod non redeunt peccata per ingratitude, proprie, nec quoad culpam, nec quoad poenam, nec quoad essentiam imputantur propter ingratitude, proprie. Et in hoc omnes conueniunt. **SECUNDA** conclusio est. Aliquo modo redeunt peccata praeterita, iam dimissa, per ingratitude, ad istum sensum: quia grauius peccatum est, quod nunc committit ille, cui fuerunt iam dimissa alia peccata, caeteris paribus, quam si Deus antea non remisisset illi illa peccata sint v.g. Petrus & Ioannes qui aequaliter peccet, excepto hoc vno, quod Petro fuerunt iam remissa aliqua peccata, & Ioanni non: dicunt omnes, quod tunc Petrus grauius peccat, quam Ioannes. Haec est conclusio omnium doctorum, in hac materia de remissione peccatorum.

SED, Dubitatur circa hoc ex Scoto. 22. d. 4. q. 1. ar. 3. Et arguitur argumento eius, contra praecedentem secundam conclusionem. Grauius est peccatum in illo cui nunquam fuerunt remissa aliqua peccata: eo quia non habuit. Ergo illa secunda conclusio erat falsa. Probatur antecedens. Capió Petrum innocentem qui nunquam peccauit, & nunc prius furti peccatum peccat: & capio Ioannem, qui aliquando peccauit, & fuit ei remissum peccatum, postea autem peccat peccatum furti, sicut Petrus: plus peccat Petrus, quam Ioannes. Ergo, &c. Probo antecedens: quia caeteris paribus, ille peccat plus, qui facit contra maius beneficium. At Petrus est huiusmodi: quia facit contra innocentiam, quae est maius beneficium, quam poenitentia, vel remissio peccatorum. Ergo magis peccat Petrus, quam Ioannes. Innocentia vero est donum Dei, sicut dicit Paulus. Qui se existimat stare, videat necadat, priore ad Chor. 10. Et in psalm. 126. Nisi Dominus

Dubium
primum.

Dominus custoderit ciuitatem, &c. Ad perseuerandū enim requiritur speciale auxilium Dei. Et licet inter doctores disputetur, an ad bene operandum, requiratur auxilium speciale: de hoc tamē non disputatur, an ad perseuerandum requiratur speciale auxilium, sed habetur pro certo, quod requiritur. Est igitur specialis prerogatiua ipsa innocentia, quae conceditur innocentibus. Ergo maius donum est innocentia, quam poenitentia. Ergo qui peccat post innocentiam, peccat cōtra maius beneficium, & sic grauius peccat, &c. propter hoc argumentum Sco. vbi supra, tenet conclusionem, quod grauius peccatum est peccatum commissum post innocentiam, cōteris paribus, quam peccatum commissum post poenitentiam. Et Caiet. in hoc loco sequitur Sco. Concedit enim totū, & dicit, quod non est contra conclusionem: quia esto grauius peccet, qui peccat post innocentiam, quam qui post poenitentiam: semper tamen conclusio est vera, quia semper peccatum sequens est grauius quam esset: eo quia fuerunt ei aliqua peccata iam dimissa.

ET Scot. respondet ad argumētum hoc quod poterat fieri. Ergo peccata non redeūt aliquo modo per ingratitudinem: vt dictum est. Negat consequentiam, & bene soluit, dicit enim. In illo qui furatur post poenitentiam, ex hoc quod fuerunt remissa ei peccata, est aliquis gradus malitiæ, qui non esset si nō fuissent ei illa peccata dimissa. Cū hoc tamen stat, quod peccans post innocentiam, grauius peccet, quam qui peccat post remissionē peccatorum. Hæc Scot. Itaq; si duo peccarent simili peccato, hoc excepto, quod vnus solū peccat post innocentiam, & alius post remissionē aliquorū peccatorū: grauius peccat ille qui peccat post innocentiam, quam alius. Nihilominus ille qui peccat post remissionē peccatorū: grauius peccat quam si non peccasset post remissionem peccatorum.

SECVNDO. Posset alio modo responderi ad argumentum: quia Sco. non numerat omnia mēbra: nam potest aliquis peccare, nec post innocentiam, nec post poenitentiam: vt si peccet. 10. peccata post innocentiam, & iterum aliud peccatum sine poenitentia. Hoc peccatum vndecimum, nec est post innocentiam, nec post poenitentiam. Postea poeniteat de omnibus, & peccet rursus post poenitentiam, dicimus, quod grauius peccat, quā peccauit illo peccato vndecimo, licet quantum ad omnia alia fuerint similia peccata, excepto hoc solum, quod hoc est post poenitentiam.

ALIVD exemplum. Creet Deus aliquem hominē in puris naturalibus, sine gratia & sine peccato: qui deinde peccet mortifere. Hic non proprie peccat post innocentiam: quia non fuerat in gratia. Si post poenitentiam illius peccati rursus peccet, grauius peccabit: esto cōtera sint paria, eo quia peccauit post poenitentiam. Hoc quod dicit Scot. est probabile: sed oppositū dicit hic. S. Tho.

ad tertium, & secunda. 2. q. 106. art. 2. in corpore, & est probabilius.

IDEO pono conclusionem hanc. Grauius peccatum est peccatum commissum post poenitentiam, quam commissum post innocentiam, cōteris paribus. Probatur. Quicumq; enim peccat post poenitentiam, peccat post innocentiam. Ergo habet totam grauitatem quam habet ille qui peccat post innocentiam, & adhuc aliquid aliud. scilicet grauitatem illius qui peccat post poenitentiam. Ergo est grauius peccatum. Antecedens probatur: quia ille qui peccat post poenitentiam, aliquando fuit in innocentia. Ergo nunc peccat cōtra duo dona Dei, vel beneficia, nempe, aduersus remissionem peccatorum, & aduersus innocentiam: quia ille quando soluit beneficium innocentiae, quod durauit per. 10. annos: peccauit solum contra innocentiam, & pro illo peccato satisfecit postea per poenitentiam. Ergo postea quando peccat, peccat cōtra vtrunq; beneficium. Ergo grauius peccat, quā si solum contra vnum illorum peccaret.

SED (vt poenitus hæc enodentur) dubitatur, Dubium secundum.
 Quod est maius donū, innocentia, an poenitentia
 AD HOC respōdet. S. Tho. hic ad tertium, & in secunda. 2. q. 106. ar. 2. in corpore, duabus propositionibus. Quarum prima est. Innocentia est maius donum & beneficium secundum quantitatem dati, quam poenitentia. Probatur: quia maius est conseruare aliquem ne peccet, quam post peccatum iuuare illum, vt surgat à peccato.

SECVNDA conclusio est. Ex parte dantis, & ex parte recipientis maius beneficium est poenitentia, quam innocentia. Probatur: quia illud est maius ex parte dantis, quod magis gratis datur. Et ex parte recipientis illud est maius, quo accipiens minus erat dignus. Sed ex maiori gratia. i. magis gratis dat Deus existenti in peccato mortali poenitentiam, quam alteri innocentiam: quia erat magis indignus, & sibi inimicus. Et accipiens, poenitentiam erat minus dignus illa, cum esset inimicus. Ergo ex parte dantis & accipientis maius beneficium est poenitentia, quam innocentia.

TER TIA propositio est. Quae sequitur ex his duabus. Plus obligatur aliquis ad gratiarū actiones, ad agendum. scilicet gratias propter donum & beneficium poenitentiae, quam propter donum aut beneficium innocentiae. Probatur hæc: quia poenitentia est maius beneficium huic poenitenti, quā innocentia, licet innocentia secundum se sit maius beneficium.

ET tunc ad argumentum. Qui peccat cōtra poenitentiam, peccat contra minus bonū. Et qui peccat contra innocentiam peccat contra maius bonum. Distingo dicit. S. Tho. secundum se, nempe, secundum quantitatem doni. Verum est. Sed nō ex parte recipientis, & dantis. Et hic tenetur agere gratias pro dono recepto in particulari. Exemplum. Sicut qui mutuat alteri centum aureos, secundum quantitatem beneficij, nempe, quantitatem dati,